

แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล
ตำบลหนองโพธิ์

อำเภอนาเชือก

พ.ศ. ๒๕๖๖ - พ.ศ. ๒๕๗๐

ฉบับทบทวน ปี พ.ศ. ๒๕๖๘

อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม
กรมส่งเสริมการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

คำนำ

การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม นี้ จัดทำขึ้นตามโครงการพัฒนาชุมชน ประจำปี ๒๕๖๖-๒๕๗๐ ของกรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อให้สอดคล้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๖๖-๒๕๗๐) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์จุดอ่อน-จุดแข็ง-โอกาส-ภาวะคุกคาม (SWOT ANALYSIS) ของตำบล มุ่งเน้นถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และให้มีความ สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนให้มากที่สุด ซึ่งข้อมูลที่ได้มาจากการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนโดยผ่านผู้นำ ชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อาสาสมัครเกษตร และผู้แทนเกษตรกรระดับ หมู่บ้าน ตลอดจนหน่วยงานราชการต่างๆ ในพื้นที่

การศึกษวิเคราะห์ข้อมูลตามโครงการพัฒนาชุมชนฉบับนี้ ผู้จัดทำขอขอบพระคุณผู้นำชุมชน ผู้นำ องค์กรท้องถิ่นและผู้เข้าร่วมการประชุมทุกท่าน ที่ให้ข้อมูลและร่วมมือเป็นอย่างดี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าแผนพัฒนา การเกษตรฉบับนี้จะสามารถทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรในตำบลหนองโพธิ์ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ยั่งยืนสืบไป

นางสาวอริสา แสบงบาล
สำนักงานเกษตรอำเภอนาเชือก
กรกฎาคม ๒๕๖๘

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	ข
สารบัญรูป	จ
บทที่ ๑ ข้อมูลสภาพทั่วไป	
๑. ที่ตั้ง อาณาเขต ขอบเขตการปกครอง	๑
๑.๑ ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่	๑
๑.๒ อาณาเขตติดต่อ	๑
๑.๓ การแบ่งเขตการปกครอง	๒
๒. ลักษณะภูมิประเทศ (Topographic)	๓
๒.๑ สภาพพื้นที่ภูเขา ป่าไม้ ที่ราบสูง ที่ราบลุ่ม	๓
๒.๒ ลักษณะทิศทาง ความลาดชัน	๔
๒.๓ ลักษณะดิน กลุ่มชุดดิน	๔
๓. สภาพภูมิอากาศ	๖
๓.๑ ภูมิอากาศ	๖
๓.๒ ฤดูกาล	๖
๓.๓ ปริมาณน้ำฝน	๗
๓.๔ อุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์	๘
๔ เส้นทางคมนาคม	๙
๔.๑ เส้นทางคมนาคมระหว่างตำบล	๙
๔.๒ ถนนหลวงเชื่อมต่อระหว่างภาค/จังหวัด/อำเภอ	๙
๕ แหล่งน้ำและระบบชลประทาน	๑๐
๕.๑ แหล่งน้ำธรรมชาติ แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง	๑๐
๕.๒ แหล่งน้ำที่สร้างขึ้นที่สำคัญ (โครงการชลประทาน)	๑๐
๖ สภาพเศรษฐกิจและสังคม	๑๑
๖.๑ โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่สำคัญ	๑๑
๖.๒ ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด	๑๔
๖.๓ จำนวนครัวเรือน	๑๕
๖.๔ การศึกษา	๑๖
๖.๕ การสาธารณสุข	๑๖
๖.๖ ประเพณีและวัฒนธรรม	๑๖
๗ การใช้ประโยชน์ที่ดิน (Land Used)	๒๐
๘ ข้อมูลด้านการเกษตรที่สำคัญ/พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ	๒๑
๙ องค์กรและสถาบันต่าง ๆ	๒๒

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๒ การวิเคราะห์สถานการณ์การเกษตรตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	
๑. ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์พื้นที่ของอำเภอ	๒๔
๑.๑ เกษตรกรและองค์กรเกษตรกร	๒๔
๑.๒ ศักยภาพพื้นที่/ทรัพยากรการเกษตร	๓๑
๑.๓ สินค้าเอกลักษณ์ประจำถิ่น/สินค้า GI	๓๕
๑.๔ สินค้าเกษตรที่สำคัญ	๓๕
๒. ประเด็นปัญหา สภาพของปัญหาแนวทางการแก้ไข	๕๒
๒.๑ การวิเคราะห์จุดแข็ง – จุดอ่อน – โอกาส – อุปสรรค	๕๓
๓. การจัดทำ TOWS Matrix	๕๔
๓.๑ การวิเคราะห์ TOWS Matrix ของตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๕๔
๓.๑ การกำหนดกลยุทธ์ที่ได้จากการทำ TOWS Matrix	๕๕
บทที่ ๓ ทิศทาง/แนวทางการพัฒนา	๕๖
๑. แนวทางการพัฒนา	
๑.๑ พัฒนาการผลิตรายสินค้า (พืช/ปศุสัตว์/ประมง)	๕๖
๑.๒ พัฒนาเกษตรกร/กลุ่ม/องค์กร	๕๗
๑.๓ พัฒนาพื้นที่และทรัพยากรการเกษตร	๕๙
๒. สรุปโครงการและงบประมาณตามแผนพัฒนาการเกษตร	๖๐
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก	

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ ๑ แสดงจำนวนประชากร ประชากรตามเพศ จำนวนครอบครัวและจำนวนบ้าน จำแนกตามรายหมู่บ้าน	๒
ตารางที่ ๒ แสดงข้อมูลปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย ๕ ปี ตั้งแต่ปี ๒๕๖๐-๒๕๖๔	๘
ตารางที่ ๓ แสดงข้อมูลอุณหภูมิเฉลี่ยอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม พ.ศ. ๒๕๒๔-๒๕๕๓	๙
ตารางที่ ๔ ข้อมูลพืชเศรษฐกิจตำบลหนองโพธิ์ ปี ๒๕๖๓ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๑๒
ตารางที่ ๕ ข้อมูลด้านปศุสัตว์ ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๑๒
ตารางที่ ๖ ข้อมูลด้านประมง แสดงจำนวนผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๑๒
ตารางที่ ๗ แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดมหาสารคาม ณ ราคาคงที่ ปี พ.ศ. ๒๕๖๒	๑๔
ตารางที่ ๘ ตารางแสดงจำนวนประชากรในตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๑๕
ตารางที่ ๙ สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๒๐
ตารางที่ ๑๐ แสดงข้อมูลการปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๒๑
ตารางที่ ๑๑ รายชื่อกลุ่มผู้ผลิต และผู้ประกอบการ OTOP ที่ได้รับการลงทะเบียน	๒๒
ตารางที่ ๑๒ จำนวนผลิตภัณฑ์ที่ลงทะเบียน OTOP จำแนกตามผลิตภัณฑ์ ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๒๒
ตารางที่ ๑๓ ข้อมูลกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๒๓
ตารางที่ ๑๔ ข้อมูลกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มยุวเกษตรกร และกลุ่มส่งเสริมอาชีพ	๒๓
ตารางที่ ๑๕ แสดงหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามอายุ ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๒๔
ตารางที่ ๑๖ แสดงลักษณะการประกอบอาชีพเกษตรกร ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๒๕
ตารางที่ ๑๗ แสดงลักษณะการถือครองที่ดินของเกษตรกร ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๒๕
ตารางที่ ๑๘ แสดงลักษณะประเภทเอกสารสิทธิ์ ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๒๖
ตารางที่ ๑๙ แสดงจำนวนและสมาชิกสถาบันเกษตรกรตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๒๗
ตารางที่ ๒๐ แสดงจำนวนแหล่ง/ศูนย์เรียนรู้และบริการด้านการเกษตร ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๒๗

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ ๒๑ แสดงข้อมูลอาสาสมัครเกษตรกร ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๒๗
ตารางที่ ๒๒ แสดงข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๒๘
ตารางที่ ๒๓ ศูนย์เครือข่ายของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๒๙
ตารางที่ ๒๔ แสดงปฏิทินการทำงานแปลงใหญ่ หมู่ ๓ บ้านหนองบึง ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๓๐
ตารางที่ ๒๕ แสดงปฏิทินการทำงานแปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๒ บ้านหัวหนอง ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๓๑
ตารางที่ ๒๖ แสดงข้อมูลกลุ่มแปลงใหญ่ ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๓๑
ตารางที่ ๒๗ แสดงทรัพยากรดินตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๓๒
ตารางที่ ๒๘ แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกข้าว ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๓๕
ตารางที่ ๒๙ แสดงพื้นที่ปลูกข้าว ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๓๖
ตารางที่ ๓๐ แสดงพื้นที่ปลูกข้าว ตามระดับชั้นความเหมาะสม ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๓๗
ตารางที่ ๓๑ แสดงปริมาณการปลูกข้าว ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๓๙
ตารางที่ ๓๒ แสดงต้นทุนการผลิตข้าว ปี ๒๕๖๘ ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๔๑
ตารางที่ ๒๑ แสดงข้อมูลอาสาสมัครเกษตรกร ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๒๗
ตารางที่ ๒๒ แสดงข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๒๘
ตารางที่ ๒๓ ศูนย์เครือข่ายของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๒๙
ตารางที่ ๒๔ แสดงปฏิทินการทำงานแปลงใหญ่ หมู่ ๓ บ้านหนองบึง ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๓๐
ตารางที่ ๒๕ แสดงปฏิทินการทำงานแปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๒ บ้านหัวหนอง ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๓๑
ตารางที่ ๒๖ แสดงข้อมูลกลุ่มแปลงใหญ่ ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๓๑
ตารางที่ ๒๗ แสดงทรัพยากรดินตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๓๒

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ ๒๘ แสดงเขตความเหมาะสม(พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกข้าว ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๓๕
ตารางที่ ๒๙ แสดงพื้นที่ปลูกข้าว ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๓๖
ตารางที่ ๓๐ แสดงพื้นที่ปลูกข้าว ตามระดับชั้นความเหมาะสม ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๓๗
ตารางที่ ๓๑ แสดงปริมาณการปลูกข้าว ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๓๘
ตารางที่ ๓๒ แสดงต้นทุนการผลิตข้าว ปี ๒๕๖๘ ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๔๑
ตารางที่ ๓๓ แสดง Smart Farmer ต้นแบบในด้านแปลงใหญ่ ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๔๔
ตารางที่ ๓๔ แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกมันสำปะหลัง ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๔๔
ตารางที่ ๓๕ แสดงพื้นที่ปลูกสำหรับปลูกมันสำปะหลัง ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๔๕
ตารางที่ ๓๖ แสดงพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง ตามระดับชั้นความเหมาะสม ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๔๖
ตารางที่ ๓๗ แสดงปริมาณการปลูกมันสำปะหลัง ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๔๗
ตารางที่ ๓๗ แสดงต้นทุนการผลิตมันสำปะหลัง ปี ๒๕๖๘ ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๕๐
ตารางที่ ๓๘ แสดงประเด็นปัญหา สภาพของปัญหาแนวทางการแก้ไข	๕๒
ตารางที่ ๓๙ แสดงการวิเคราะห์ตาราง TOWS Matrix	๕๔
ตารางที่ ๔๐ ตารางสรุปโครงการและงบประมาณตามแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล	๖๐

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ ๑ แสดงที่ตั้งและอาณาเขตของตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๑
ภาพที่ ๒ แสดงที่ตั้งและอาณาเขตของตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๒
ภาพที่ ๓ แสดงพื้นที่ป่าไม้ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๓
ภาพที่ ๔ แสดงลักษณะภูมิประเทศตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๔
ภาพที่ ๕ แสดงกลุ่มชุดดินของอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๖
ภาพที่ ๖ แสดงปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย ปี ๒๕๕๑ - ๒๕๖๐	๗
ภาพที่ ๗ แสดงค่าอุณหภูมิเฉลี่ยในรอบ ๑๓ ปี ตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๕๘	๘
ภาพที่ ๘ เส้นทางคมนาคมในอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๑๐
ภาพที่ ๙ แหล่งน้ำธรรมชาติตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๑๑
ภาพที่ ๑๐ รายได้ของครัวเรือนเกษตรกรตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๑๒
ภาพที่ ๑๑ ภาวะหนี้สินของเกษตรกรตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๑๓
ภาพที่ ๑๒ แสดงการเปรียบเทียบรายได้-หนี้สินในภาคการเกษตร ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๑๓
ภาพที่ ๑๓ แสดงการเปรียบเทียบรายได้-หนี้สินในภาคการเกษตร ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๑๔
ภาพที่ ๑๔ แสดงจำนวนประชากร ครัวเรือน และครัวเรือนเกษตรกร ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๑๕
ภาพที่ ๑๕ แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๒๐
ภาพที่ ๑๖ กราฟแสดงประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๒๑
ภาพที่ ๑๗ กราฟแสดงข้อมูลการปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๒๒
ภาพที่ ๑๘ แสดงหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรจำแนกตามอายุ ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๒๔
ภาพที่ ๑๙ แสดงลักษณะการประกอบอาชีพ ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๒๕

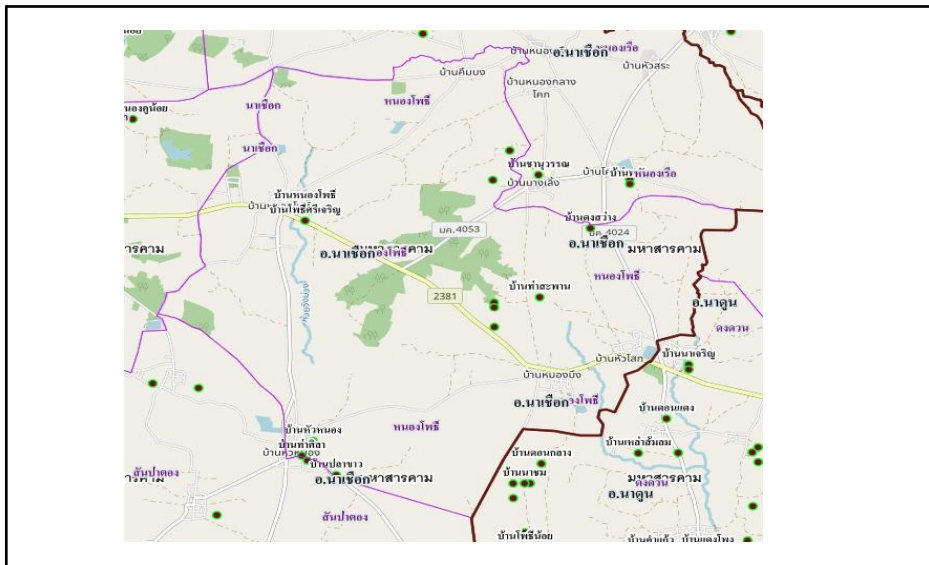
สารบัญญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ ๒๐ แสดงลักษณะการถือครองที่ดิน ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๒๖
ภาพที่ ๒๑ แสดงประเภทเอกสารสิทธิ์ ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๒๖
ภาพที่ ๒๒ แสดงที่ตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เครือข่าย	๒๙
ภาพที่ ๒๓ แสดงพื้นที่ทรัพยากรดินตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๓๒
ภาพที่ ๒๔ แสดงพื้นที่แสดงทรัพยากรดินตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๓๒
ภาพที่ ๒๕ แสดงแหล่งน้ำใต้ดินตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๓๓
ภาพที่ ๒๖ แสดงแหล่งน้ำใต้ดินตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๓๓
ภาพที่ ๒๗ แสดงแหล่งน้ำผิวดินตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๓๔
ภาพที่ ๒๘ แสดงแหล่งน้ำผิวดินตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือกจังหวัดมหาสารคาม	๓๔
ภาพที่ ๒๙ แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกข้าว ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๓๕
ภาพที่ ๓๐ แสดงร้อยละแต่ละระดับชั้นความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๓๖
ภาพที่ ๓๑ แสดงพื้นที่ปลูกข้าว (พื้นที่ปลูกจริง) ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๓๗
ภาพที่ ๓๒ แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกข้าว ตามระดับชั้นความเหมาะสม ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๓๘
ภาพที่ ๓๓ แสดงร้อยละพื้นที่ข้าว ตามระดับชั้นความเหมาะสม ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๓๘
ภาพที่ ๓๔ แสดงปริมาณการปลูกข้าว ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๓๙
ภาพที่ ๓๕ แสดงปฏิทินการเพาะปลูกข้าวตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๔๑

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ ๓๖ แสดงแหล่งรับซื้อข้าว อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๔๒
ภาพที่ ๓๗ แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกมันสำปะหลัง ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๔๔
ภาพที่ ๓๘ แสดงร้อยละแต่ละระดับชั้นความเหมาะสมสำหรับปลูกมันสำปะหลัง ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๔๕
ภาพที่ ๓๙ แสดงพื้นที่ปลูกปลูกมันสำปะหลัง ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๔๖
ภาพที่ ๔๐ แสดงร้อยละพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง ตามระดับชั้นความเหมาะสม ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๔๗
ภาพที่ ๔๑ แสดงปริมาณการปลูกมันสำปะหลัง ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๔๘
ภาพที่ ๔๒ แสดงปฏิทินการเพาะปลูกมันสำปะหลังใน ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๔๙
ภาพที่ ๔๓ แสดงแหล่งรับซื้อมันสำปะหลัง อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๕๑
ภาพที่ ๓๖ แสดงแหล่งรับซื้อข้าว อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๔๒
ภาพที่ ๓๗ แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกมันสำปะหลัง ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๔๔
ภาพที่ ๓๘ แสดงร้อยละแต่ละระดับชั้นความเหมาะสมสำหรับปลูกมันสำปะหลัง ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๔๕
ภาพที่ ๓๙ แสดงพื้นที่ปลูกปลูกมันสำปะหลัง ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๔๖
ภาพที่ ๔๐ แสดงร้อยละพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง ตามระดับชั้นความเหมาะสม ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๔๗

ภาพที่ ๒ แสดงที่ตั้งและอาณาเขตของตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม
(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอนาเชือก, พ.ศ. ๒๕๖๘)

๑.๓ การแบ่งเขตการปกครอง

การบริหารราชการ แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ได้แก่

๑) การบริหารราชการส่วนภูมิภาค แบ่งเขตปกครองออกเป็น ๑ ตำบล แบ่งเป็นจำนวน ๑ อบต.

๑๑ หมู่บ้าน

๒) การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น แบ่งเขตการปกครองออกเป็น องค์การบริหารส่วนตำบล

จำนวน ๑ แห่ง

ตารางที่ ๑ แสดงจำนวนประชากร ประชากรตามเพศ จำนวนครอบครัวและจำนวนบ้านจำแนกตามรายหมู่บ้าน

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน (หลังคาเรือน)	จำนวนประชากร (ราย)			ผู้นำ	
			รวม	ชาย	หญิง	รายชื่อ	ตำแหน่ง
๑	บ้านหนองโพธิ์	๒๓๑	๕๘๗	๒๙๔	๒๙๓	นายอดุลย์ ประวุฒโต	ผู้ใหญ่บ้าน
๒	บ้านห้วยหนอง	๑๑๔	๓๘๓	๑๘๘	๑๙๕	นายปรีชา ธรรมกาโร	ผู้ใหญ่บ้าน
๓	บ้านหนองบึง	๒๓๕	๗๕๐	๓๕๕	๔๐๕	นางสมร หอมมาลัย	กำนัน
๔	บ้านห้วยโสก	๙๘	๓๘๘	๑๙๘	๒๐๑	นายวิธวัส สุทธิเกท	ผู้ใหญ่บ้าน
๕	บ้านคิมบง	๑๑๔	๓๓๔	๑๖๐	๑๗๔	นายเปลียน อะปะมาเถ	ผู้ใหญ่บ้าน
๖	บ้านสีเหลี่ยม	๕๔	๑๙๕	๙๘	๙๗	นายศรี สนไธสง	ผู้ใหญ่บ้าน
๗	บ้านโพธิ์ศรีเจริญ	๑๙๓	๖๓๕	๓๒๗	๓๐๘	นายวรพงษ์ มาตรา	ผู้ใหญ่บ้าน
๘	บ้านบึงสามัคคี	๑๑๔	๔๓๗	๑๙๙	๒๓๘	นายกิตติศ ปัดตาเทสัง	ผู้ใหญ่บ้าน
๙	บ้านห้วยหนองสามัคคี	๑๗๑	๖๒๖	๓๒๖	๓๐๐	นายประมวล ภาระโถ	ผู้ใหญ่บ้าน
๑๐	บ้านโพธิ์เงิน	๓๔๙	๖๘๐	๒๓๘	๓๓๑	นายพิทักษ์ คำตัน	ผู้ใหญ่บ้าน
๑๑	บ้านบงใหม่พัฒนา	๙๐	๓๐๐	๑๔๘	๑๕๒	นายศักดิ์ชาย มูลธิยะ	ผู้ใหญ่บ้าน
รวมทั้งสิ้น		๑,๗๖๓	๕,๓๑๓	๒,๙๓๑	๒,๖๙๔		

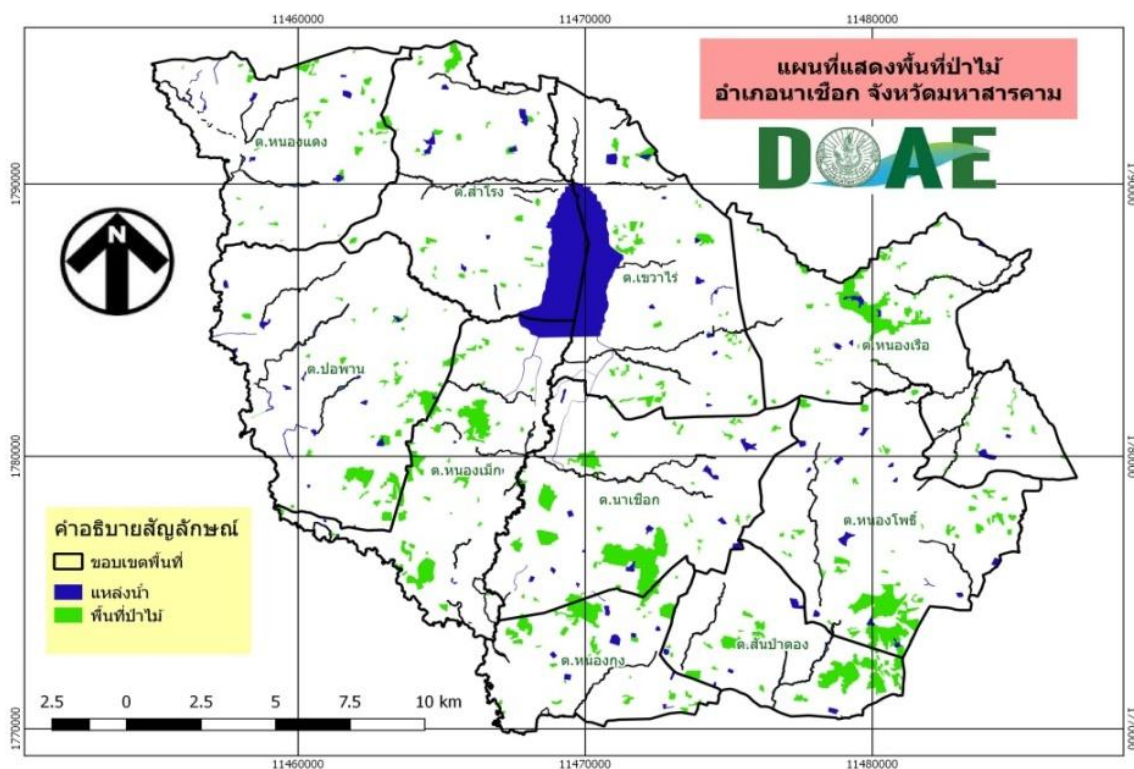
๒. ลักษณะภูมิประเทศ (Topographic)

๒.๑ สภาพพื้นที่ภูเขา ป่าไม้ ที่ราบสูง ที่ราบลุ่ม

สภาพภูมิประเทศของตำบลหนองโพธิ์ โดยทั่วไปมีลักษณะเป็นลูกคลื่น ลอนลาดเป็นเนิน และพื้นที่ราบลุ่มสลับกันระดับความสูงของพื้นที่อยู่ระหว่าง ๑๗๐ - ๑๘๕ เมตรจากระดับน้ำทะเล พื้นที่ของตำบลหนองโพธิ์สูงทางด้านทิศเหนือ และจะลาดต่ำลงมาจากทิศใต้ จากการสังเกตของการไหลของน้ำในห้วย

พื้นที่ป่าของตำบลหนองโพธิ์มีอยู่ประมาณ ๘,๔๙๓ ไร่ ซึ่งส่วนมากเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่เสื่อมโทรมอยู่ในพื้นที่ของหมู่ที่ ๗,๑,๓,๘,๒,๙ ของตำบลหนองโพธิ์และยังมีพื้นที่ที่ติดต่อกับตำบลหนองเรือและตำบลดงควนอำเภอนาดูน ในปัจจุบันมีเกษตรกรบุกรุกเป็นจำนวนมาก

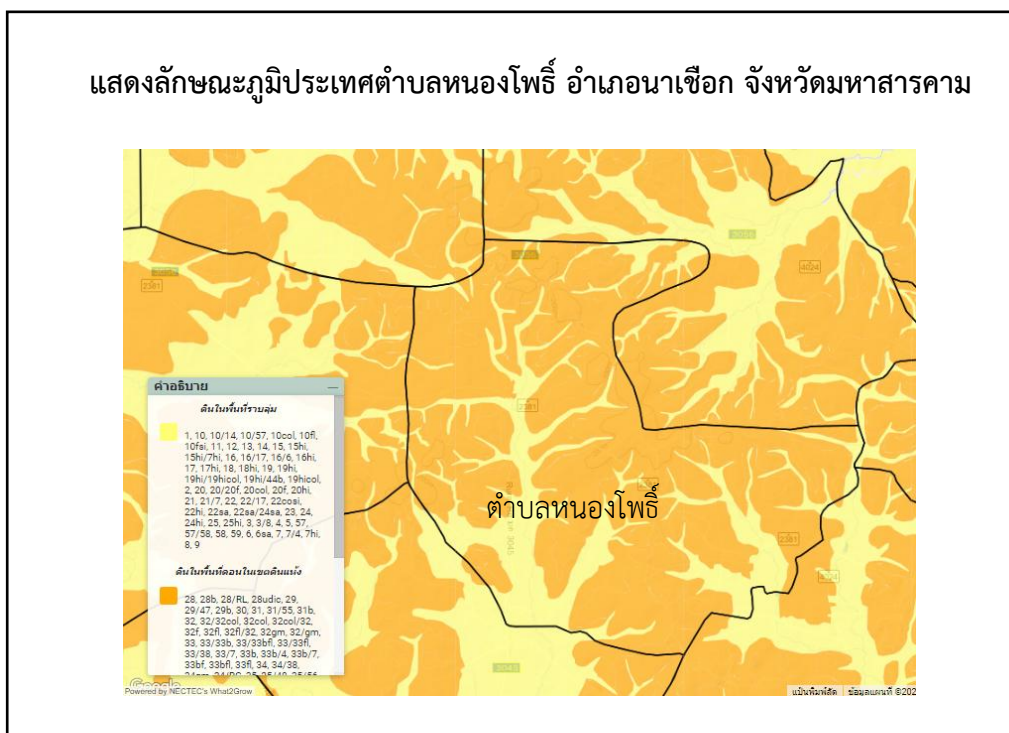
พื้นที่สาธารณะประโยชน์ในเขตตำบลหนองโพธิ์มีอยู่ประมาณ ๑,๐๖๔ ไร่และมีทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ประมาณ ๓,๒๖๓ ไร่ในปัจจุบันพื้นที่บางส่วนได้รับการจัดสรรเป็นที่ดิน สปก. เป็นบางส่วนที่หมู่ที่ ๓,๘ การใช้พื้นที่ดังกล่าวในปัจจุบันมีการบุกรุกของเกษตรกรจำนวนมากส่วนที่เหลือส่วนมากจะเป็นพื้นที่ป่าสงวนและพื้นที่ประชาชนกันเป็นพื้นที่ป่าชุมชนและบางพื้นที่ยังมีปัญหาการใช้พื้นที่กับตำบลใกล้เคียงเช่นพื้นที่ในเขตหมู่ที่ ๒,๙ เป็นต้น

ภาพที่ ๓ แสดงพื้นที่ป่าไม้ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม
(ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน, พ.ศ. ๒๕๖๘)

๒.๒ สภาพพื้นที่ ความลาดชัน

ตำบลหนองโพธิ์ สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดินในพื้นที่ดอนในเขตดินแห้ง มีเนื้อที่รวม ๒๓,๗๗๘.๕๐ ไร่ และดินในพื้นที่ราบลุ่ม มีเนื้อที่รวม ๗,๑๙๐.๘๘ ไร่

ภาพที่ ๔ แสดงลักษณะภูมิประเทศตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม
(ที่มา : <https://agri-map-online.moac.go.th>, พ.ศ. ๒๕๖๘)

๒.๓ ลักษณะดิน กลุ่มชุดดิน

ดินในตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม มีกลุ่มชุดดินเหมาะสมกับการปลูกพืช จำนวน ๔ กลุ่มชุดดิน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑) กลุ่มชุดดินที่ ๑๗

ชุดดิน : ชุดดินร่อยเอ็ด

ลักษณะเด่น : กลุ่มดินร่วนละเอียดลึกมากที่เกิดจากตะกอนลำน้ำ ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมาก การระบายน้ำเร็วถึงค่อนข้างเร็ว ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

ปัญหา : ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ บางพื้นที่ดินเป็นกรดจัดมาก ขาดแคลนน้ำนาน และน้ำท่วมขังในฤดูฝน ทำความเสียหายกับพืชที่ไม่ชอบน้ำ

แนวทางการจัดการ : เลือกชนิดพืชที่ปลูกให้เหมาะสมกับลักษณะของดิน เช่น ข้าว และมีการปรับปรุงบำรุงดินด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ปลูกพืชปุ๋ยสด

บริเวณที่พบ : ม.๑,๗,๔,๖,๒,๙

๒) กลุ่มชุดดินที่ ๒๔

ชุดดิน : ชุดดินอุบล

ลักษณะเด่น : กลุ่มดินทรายลึกลงมากเกิดจากตะกอนลำน้ำที่มีเนื้อดินเป็นดินทรายหนา ปฏิกริยาดินเป็นกรด การระบายน้ำค่อนข้างเร็วถึงตีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

ปัญหา : เนื้อดินเป็นดินทราย ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ขาดแคลนน้ำ และน้ำท่วมขังในฤดูฝน ทำความเสียหายกับพืชที่ไม่ชอบน้ำ

แนวทางการจัดการ : เลือกชนิดพืชที่ปลูกให้เหมาะสมกับลักษณะของดิน เช่น ข้าว และมีการปรับปรุงบำรุงดินด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ปลูกพืชปุ๋ยสด

บริเวณที่พบ : ม.๑,๕,๖,๗,๓,๘

๓) กลุ่มชุดดินที่ ๓๕

ชุดดิน : ชุดดินโคราช

ลักษณะเด่น : กลุ่มดินร่วนละเอียดถึงลึกมากที่เกิดจากตะกอนลำน้ำหรือวัตถุต้นกำเนิดดินเนื้อหยาบ ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมาก การระบายน้ำดีถึงตีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

ปัญหา : ดินปนทราย ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ขาดแคลนน้ำ และในพื้นที่ที่มีความลาดชัน ดินง่ายต่อการถูกชะล้างพังทลายสูญเสียหน้าดิน บางพื้นที่ดินเป็นกรดจัดมาก

แนวทางการจัดการ : เลือกชนิดพืชที่ปลูกให้เหมาะสมกับลักษณะของดิน ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ มีวัสดุคลุมดิน ปลูกพืชหมุนเวียน

บริเวณที่พบ : ม.๓,๘,๑,๕

๔) กลุ่มชุดดินที่ ๔๔

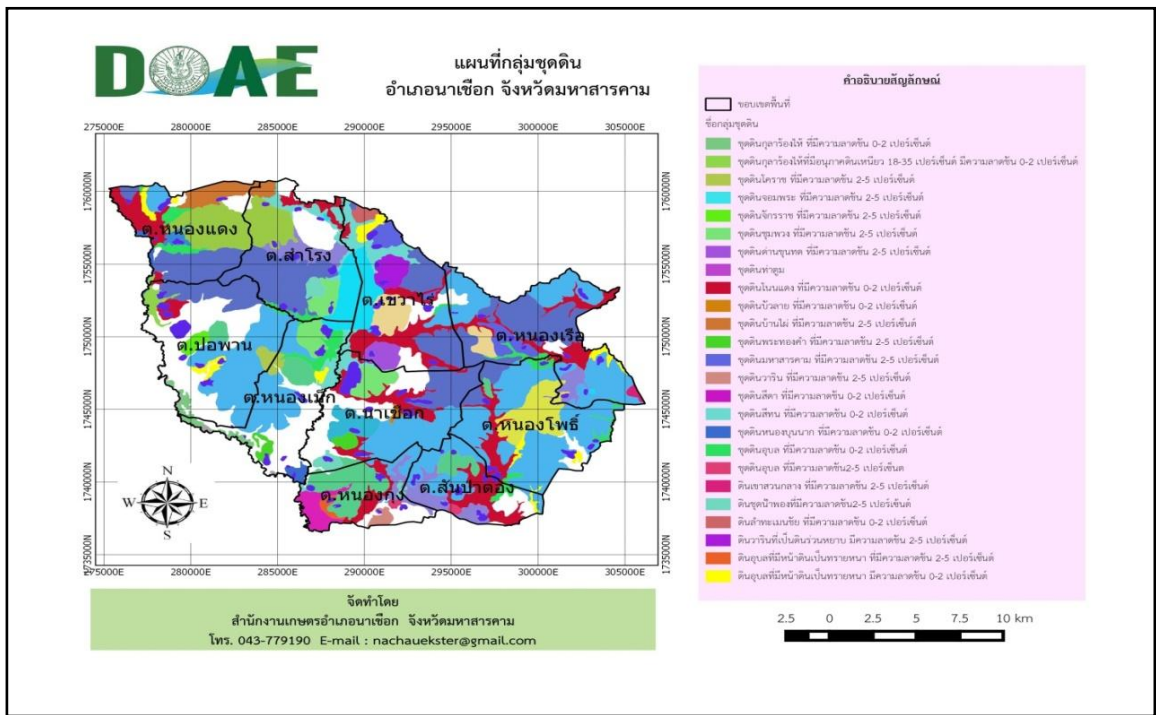
ชุดดิน : ชุดดินน้ำพอง

ลักษณะเด่น : กลุ่มดินทรายหนาที่เกิดจากตะกอนลำน้ำหรือตะกอนเนื้อหยาบ ปฏิกริยาดินเป็นกรดเล็กน้อยถึงปานกลาง การระบายน้ำค่อนข้างมาก ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

ปัญหา : ดินทรายหนา ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ขาดแคลนนํานาน หน้าดินง่ายต่อการถูกชะล้างพังทลาย สูญเสียหน้าดิน เกิดเป็นร่องทั่วไปในแปลงปลูก

แนวทางการจัดการ : จัดระบบการปลูกพืชให้หมุนเวียนตลอดทั้งปี ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ย ร่วมกับการใช้ปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ มีวัสดุคลุมดินหรือปลูกพืชสลับเป็นแถบ พัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบการให้น้ำในแปลงปลูก

บริเวณที่พบ : ม.๑,๗,๑๐,๕

ภาพที่ ๕ แสดงกลุ่มชุดดินของอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม
(ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน, พ.ศ. ๒๕๖๘)

๓. สภาพภูมิอากาศ

๓.๑ สภาพภูมิอากาศ

ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของมรสุมที่พัดประจำฤดูกาล 2 ชนิด คือ มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งพัดพามวลอากาศเย็นและแห้งจากประเทศจีนเข้าปกคลุมประเทศไทย ตั้งแต่ประมาณกลางเดือนตุลาคมถึงประมาณเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งอยู่ในช่วงฤดูหนาวของประเทศไทย ทำให้พื้นที่มีอากาศหนาวเย็นและแห้งทั่วไป สวมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดพามวลอากาศชื้นจากทะเลและมหาสมุทรเข้ปกคลุมประเทศไทยในช่วงฤดูฝน (ประมาณกลางเดือนพฤษภาคมถึงประมาณกลางเดือนตุลาคม) ทำให้มีฝนตกชุกทั่วไป ตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมเป็นต้นไป

๓.๒ ฤดูกาล

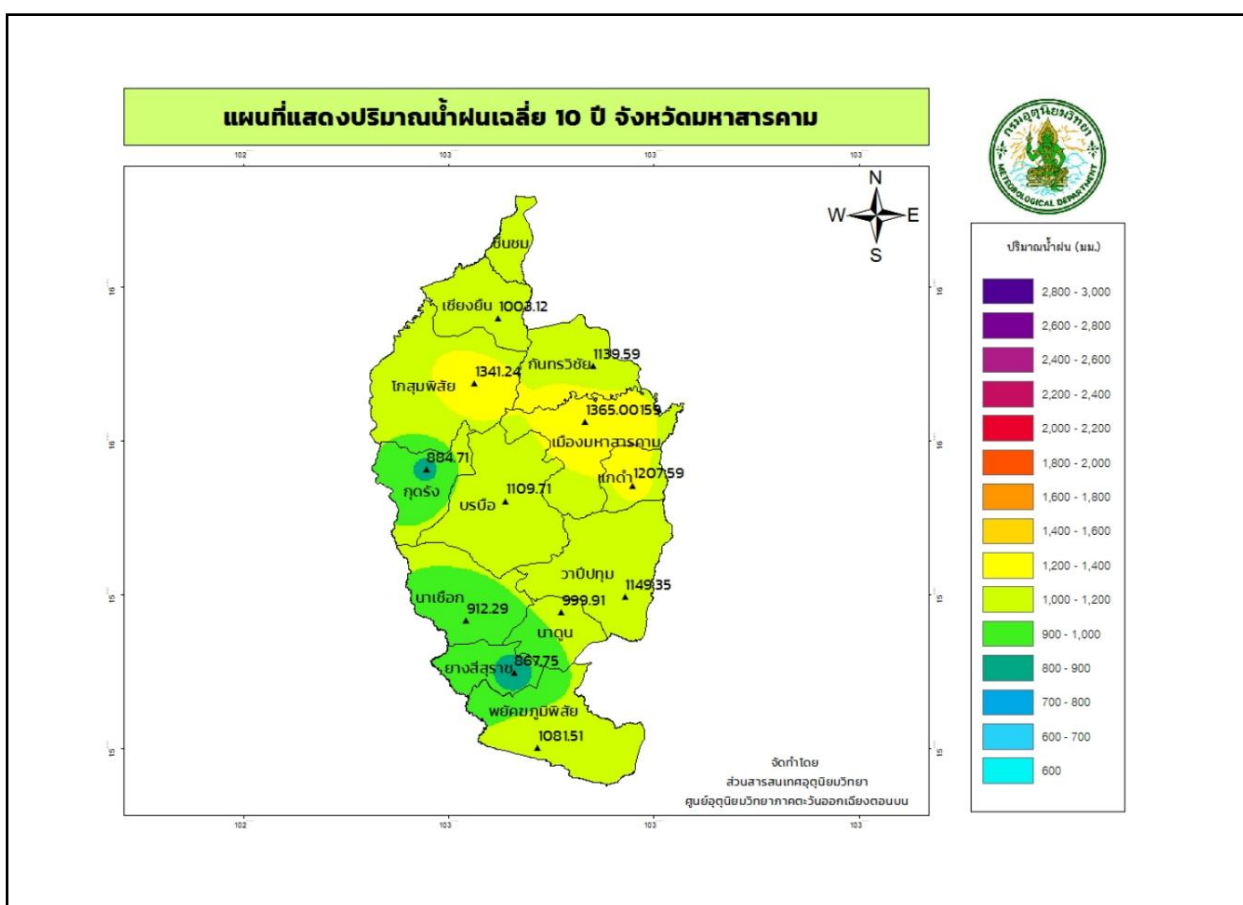
ได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตามฤดูกาล จึงสามารถแบ่งฤดูกาลได้เป็น ๓ ฤดูกาล ดังนี้

- ฤดูหนาว เริ่มต้นประมาณกลางเดือนตุลาคมถึงประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นช่วงที่มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดปกคลุมประเทศไทยและบริเวณความกดอากาศสูงจากประเทศจีนที่มีคุณสมบัติเย็นจะแผ่ลงมาปกคลุมประเทศไทยตอนบนในช่วงดังกล่าว ทำให้อากาศโดยทั่วไปบริเวณจังหวัดมหาสารคามจะหนาวเย็นและแห้ง โดยมีอากาศหนาวจัดในบางวัน โดยเฉพาะในช่วงเดือนธันวาคมถึงมกราคมจะเป็นช่วงที่มีอากาศหนาวเย็นมากที่สุด
- ฤดูร้อน เริ่มต้นประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม ซึ่งเป็นที่มีอากาศร้อนอบอ้าว โดยเฉพาะเดือนเมษายนจะเป็นเดือนที่มีอากาศร้อนอบอ้าวที่สุดของปี
- ฤดูฝน เริ่มต้นประมาณกลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม เป็นช่วงที่มรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดเอาความชื้นจากทะเลและมหาสมุทรมาปกคลุมประเทศไทย โดยมีร่องความกดอากาศต่ำที่พาดอยู่บริเวณภาคใต้ของ

ประเทศไทยจะเลื่อนขึ้นมาพาดผ่านบริเวณภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ทำให้อากาศเริ่มชุ่มชื้นและมีฝนตกชุก ตั้งแต่ประมาณกลางเดือนพฤษภาคมเป็นต้นไป โดยเฉพาะเดือนกันยายนเป็นเดือนที่มีฝนตกชุกหนาแน่นมากที่สุดในรอบปี แต่อย่างไรก็ตามนอกจากปัจจัยดังกล่าวที่ทำให้มีฝนตกชุกแล้วยังขึ้นอยู่กับอิทธิพลของพายุหมุนเขตร้อนที่เคลื่อนตัวเข้าใกล้หรือเข้าสู่ประเทศไทยในช่วงดังกล่าวด้วย

๓.๓ ปริมาณน้ำฝน

ฝนที่ตกในบริเวณอำเภอนาเชือกเป็นฝนที่เกิดจากอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ กับฝนที่เกิดจากพายุดีเปรสชันจากทะเลจีนใต้ เริ่มตกประมาณเดือนพฤษภาคมและสิ้นสุดประมาณเดือนตุลาคม อำเภอนาเชือกมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยปี ๒๕๖๔ โดยมีปริมาณฝนเฉลี่ยต่อปีที่ ๘๙.๔๒ มิลลิเมตร ตกชุกในช่วงเดือนกรกฎาคมของทุกปี มีปริมาณน้ำฝนที่ต่ำสุดในช่วงเดือนมกราคม พฤศจิกายน และธันวาคม โดยมีปริมาณ ๐ มิลลิเมตร และมีปริมาณน้ำฝนที่สูงสุดในเดือนกรกฎาคม มีปริมาณ ๓๑๑.๗ มิลลิเมตร

ภาพที่ ๖ แสดงปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย ปี ๒๕๕๑ - ๒๕๖๐
(ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา, พ.ศ. ๒๕๖๘)

ตารางที่ ๒ แสดงข้อมูลปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย ๕ ปี ตั้งแต่ปี ๒๕๖๐-๒๕๖๔

ปี	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔
เดือน					
มกราคม	๗.๗	๔.๖	๐	๐	๐
กุมภาพันธ์	๐.๔	๐	๗.๓	๐	๑๓.๕
มีนาคม	๗๕.๓	๑๗.๒	๑๗.๒	๙.๑	๑๑.๔
เมษายน	๕๗.๘	๑๖.๔	๗๖.๕	๖๓.๙	๑๒๓.๖
พฤษภาคม	๒๖๕.๕	๑๓๐.๔	๑๙๖.๗	๙๓.๓	๕๖.๙
มิถุนายน	๘๗.๑	๗๘.๓	๑๑๖.๒	๖๖.๔	๑๐๒.๖๓
กรกฎาคม	๓๘๕.๖	๕๐.๕	๗๗.๒	๒๑๒.๙	๓๑๑.๗
สิงหาคม	๑๒๘.๓	๔๗.๕	๔๐๖.๗	๑๖๘.๒	๑๘๗.๔
กันยายน	๑๓๘.๒	๘๖.๘	๒๐๙.๒	๓๓๒.๕	๒๒๐.๙
ตุลาคม	๑๔๑.๒	๒๘.๘	๑๔.๔	๙๕.๐	๕๕.๐
พฤศจิกายน	๖.๐	๒๕.๘	๐	๔.๑	๐
ธันวาคม	๐	๐	๐	๐	๐
รวม	๑๒๙๓.๑๐	๔๘๖.๓๐	๑๑๒๑.๔๐	๑๐๔๕.๔๐	๑๐๗๓.๐๓
เฉลี่ย	๑๐๗.๗๖	๔๐.๕๓	๙๓.๔๕	๘๗.๑๒	๘๙.๔๒

ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา, พ.ศ. ๒๕๖๔

๓.๔ อุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์

อุณหภูมิ อุณหภูมิต่ำสุดอยู่ที่ ๑๘ องศาเซลเซียส อยู่ในช่วงเดือนมกราคมและธันวาคม อุณหภูมิสูงสุดอยู่ที่ ๓๖ องศาเซลเซียส อยู่ในช่วงเดือนเมษายน และอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีมีค่า ๒๗ องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์ร้อยละ ๑๘

รายการ	2546 (2003)	2547 (2004)	2548 (2005)	2549 (2006)	2550 (2007)	2551 (2008)	2552 (2009)	2553 (2010)	2554 (2011)	2555 (2012)	2556 (2013)	2557 (2014)	2558 (2015)	Item
สถานีอุตุนิยมวิทยาโกสุมพิสัย Kosum Phisai Meteorology Station														
อุณหภูมิสูงสุด	42.0	41.0	-	-	41.5	41.0	40.0	41.8	39.4	39.3	42.0	40.3	41.6	Extreme maximum temperature
อุณหภูมิต่ำสุด	11.5	11.7	-	-	9.8	11.0	10.1	13.6	12.0	15.0	11.0	10.0	11.4	Extreme minimum temperature

ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
Source : Meteorological Department, Ministry of Information and Communication Technology

ภาพที่ ๗ แสดงค่าอุณหภูมิเฉลี่ยในรอบ ๑๓ ปี ตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๕๘

ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา, พ.ศ. ๒๕๕๘

ตารางที่ ๓ แสดงข้อมูลอุณหภูมิเฉลี่ยอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม พ.ศ. ๒๕๒๔-๒๕๕๓

เดือน	อุณหภูมิต่ำสุด	อุณหภูมิสูงสุด	อุณหภูมิเฉลี่ย
มกราคม	๑๖.๔	๓๐.๘	๒๓.๗
กุมภาพันธ์	๑๙.๓	๓๓.๑	๒๕.๕
มีนาคม	๒๒.๔	๓๕.๕	๒๘.๕
เมษายน	๒๔.๗	๓๖.๔	๓๐.๐
พฤษภาคม	๒๔.๙	๓๔.๙	๒๙.๓
มิถุนายน	๒๔.๙	๓๓.๗	๒๘.๙
กรกฎาคม	๒๔.๕	๓๓.๐	๒๘.๔
สิงหาคม	๒๔.๓	๓๒.๔	๒๘.๐
กันยายน	๒๓.๘	๓๒.๐	๒๗.๖
ตุลาคม	๒๒.๖	๓๑.๕	๒๖.๘
พฤศจิกายน	๑๙.๕	๓๐.๗	๒๕.๑
ธันวาคม	๑๖.๓	๒๙.๗	๒๓.๑

ที่มา : ส่วนอุตุนิยมหาวิทยาลัยเกษตร สำนักพัฒนาอุตุนิยมหาวิทยาลัย กรมอุตุนิยมหาวิทยาลัย, พ.ศ. ๒๕๕๓

๔. เส้นทางคมนาคม

๔.๑ เส้นทางคมนาคมระหว่างตำบล

มีการเดินทางระหว่างตำบลและหมู่บ้าน โดยใช้เส้นทางหลวงหมายเลข ๒๑๙ เป็นเส้นทางในเชื่อมต่อขนส่งผลผลิตทางการเกษตร

๔.๒ ถนนหลวงเชื่อมต่อระหว่างจังหวัด/อำเภอ

การคมนาคมติดต่อระหว่างจังหวัดและอำเภอ สามารถเดินทางได้หลายเส้นทาง โดยมีรายละเอียด ดังนี้ (ภาพที่) ทางหลวงแผ่นดิน ดังนี้

- ทางหลวงหมายเลข ๒๑๙ เส้นทางระหว่างอำเภอนาเชือก ถึง อำเภอเมือง ระยะทาง ๕๒ กิโลเมตร
- ทางหลวงหมายเลข ๒๑๙ เส้นทางระหว่างนาเชือก ถึง อำเภอขามเฒ่า ระยะทาง ๑๔ กิโลเมตร
- ทางหลวงหมายเลข ๒๓๘๑ เส้นทางระหว่างนาเชือก ถึง อำเภอนาดูน ระยะทาง ๒๓ กิโลเมตร
- ทางหลวงหมายเลข ๒๑๙ เส้นทางระหว่างนาเชือก ถึง อำเภอบรบือ ระยะทาง ๒๘ กิโลเมตร
- ทางหลวงหมายเลข ๕๐๔๕ เส้นทางระหว่างนาเชือก ถึง อำเภอโนนโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ระยะทาง ๒๕ กิโลเมตร

มีสายเดินรถประจำทางผ่านระหว่างอำเภอ/จังหวัด ได้แก่ รถประจำทางสายพยัคฆภูมิพิสัย-มหาสารคาม

ภาพที่ ๘ เส้นทางคมนาคมในอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม
(ที่มา : กระทรวงคมนาคม, พ.ศ. ๒๕๖๘)

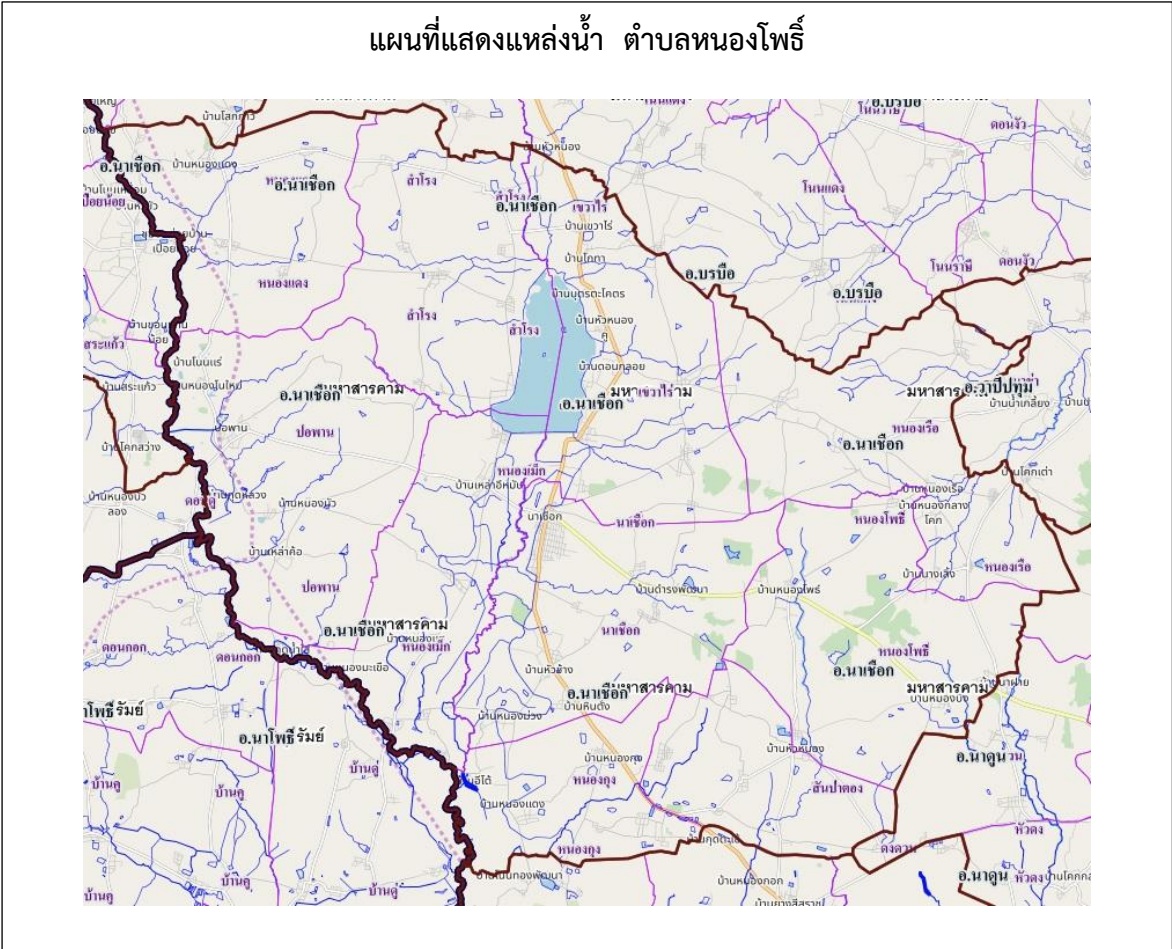
๕. แหล่งน้ำและระบบชลประทาน

ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม เป็นพื้นที่ ที่มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญหลายแห่ง ดังนี้

- ๕.๑ แหล่งน้ำธรรมชาติ แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง
  - ลำน้ำ, ลำห้วย   จำนวน ๙ สาย
- ๕.๒ แหล่งน้ำที่สร้างขึ้นที่สำคัญ (โครงการชลประทาน) ได้แก่
  - บ่อน้ำ   จำนวน ๕ บ่อ
  - บ่อบาดาล   จำนวน ๑๖ บ่อ

ตำบลหนองโพธิ์ไม่มีพื้นที่ได้รับน้ำจากโครงการชลประทานอ่างเก็บน้ำห้วยค้อ ซึ่งตั้งอยู่บริเวณตำบลเขาไร่ โดยส่วนใหญ่ประชาชนจะอาศัยน้ำฝน น้ำบาดาลในการประกอบกิจกรรมการเกษตร

แผนที่แสดงแหล่งน้ำ ตำบลหนองโพธิ์

ภาพที่ ๙ แหล่งน้ำธรรมชาติตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม
(ที่มา : กระทรวงคมนาคม, พ.ศ. ๒๕๖๘)

๖. สภาพเศรษฐกิจและสังคม

๖.๑ โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่สำคัญ

ประชากรตำบลหนองโพธิ์ ประชากรมีอาชีพหลักคือ ประกอบอาชีพทำนา โดยมีการประกอบอาชีพเสริมหลังฤดูเก็บเกี่ยว เช่น รับจ้างทั่วไป เจียรไนพลอย จักสาน ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ทอผ้าไหม และเพาะเห็ดจำหน่าย มีพื้นที่การเกษตร ๑๖,๗๖๑ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๙.๗๒ ของพื้นที่อำเภอ โดยอยู่นอกเขตชลประทานทั้งหมด

๑) กลุ่มพัฒนาและส่งเสริมด้านเกษตร

๑. กลุ่มทอผ้าไหมบ้านหัวโสก
๒. กลุ่มทอผ้าไหมบ้านสีเหลี่ยม
๓. กลุ่มทอผ้าไหมมัดหมี่บ้านบึงสามัคคี
๔. กลุ่มขนมไทยบ้านหนองบึง
๕. กลุ่มแปลงใหญ่ข้าวบ้านหนองบึง หมู่ ๓ ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม
๖. กลุ่มแปลงใหญ่ข้าวบ้านหัวหนอง หมู่ ๒ ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

ตารางที่ ๔ ข้อมูลพืชเศรษฐกิจตำบลหนองโพธิ์ ปี ๒๕๖๗ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

ตำบล	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	พื้นที่ทางการเกษตร (ไร่)							รวม
		ข้าวนาปี	อ้อยโรงงาน	มันสำปะหลัง	ยางพารา	ไม้ผล	พืชผัก	พืชอื่นๆ	
หนองโพธิ์	๑๖,๗๖๑	๑๕,๔๒๔	๒๗๐	๑,๐๖๗					๑๖,๗๖๑

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอนาเชือก กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๘

ตารางที่ ๕ ข้อมูลด้านปศุสัตว์ ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

ตำบล	เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รวม (ราย)	โคเนื้อ (ตัว)	โคนม (ตัว)	กระบือ (ตัว)	สุกร (ตัว)	ไก่ (ตัว)	เป็ด (ตัว)	แพะ (ตัว)	แกะ (ตัว)
หนองโพธิ์	๒๒๘	๗๔๓	๖๘	๑๗๐	๑,๖๒๔	๔,๙๕๗	๒๘๘	-	-

ที่มา : สำนักงานปศุสัตว์อำเภอนาเชือก, พ.ศ. ๒๕๖๘

- ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ขนาดใหญ่ ๑ ฟาร์ม คือ สุกร

ชื่อฟาร์ม วิสูตรฟาร์ม ที่ตั้ง ๗๓ หมู่ที่ ๑๑ ต.หนองโพธิ์ อ.นาเชือก จ.มหาสารคาม

ตารางที่ ๖ ข้อมูลด้านประมง แสดงจำนวนผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

ตำบล	เกษตรกรรวม (ราย)	กุ้งทะเล	กุ้งน้ำจืด	ปลาทะเล	ปลาน้ำจืด	สัตว์น้ำสวยงาม	สัตว์น้ำอื่นๆ
หนองโพธิ์	๑๕๙	-	-	-	๑๕๙	-	-

ที่มา : สำนักงานประมงอำเภอนาเชือก, พ.ศ. ๒๕๖๘

๒) รายได้ รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกร

รายได้ครัวเรือน*	ครัวเรือน	เฉลี่ย (บาท/ครัวเรือน/ปี)
เกษตรกรที่มีรายได้ในภาคการเกษตร	26.00	19,423.00
เกษตรกรที่มีรายได้นอกภาคการเกษตร	26.00	8,154.00

หมายเหตุ : ข้อมูลจากตามที่อยู่ทะเบียนบ้าน เฉพาะครัวเรือนที่ให้อินโฟรายได้ เท่านั้น

รายได้ในภาคการเกษตร

■ น้อยกว่า 60,000 บาท : 96.15%
■ 60,000 - 119,999 บาท : 3.85%
■ 120,000 - 179,999 บาท : .00%
■ 180,000 - 499,999 บาท : .00%
■ ตั้งแต่ 1,000,000 บาท ขึ้นไป : .00%

ช่วงรายได้ในภาคการเกษตร

ช่วงรายได้ (บาท)	ครัวเรือน	ร้อยละ
น้อยกว่า 60,000 บาท	25.00	96.15
60,000 - 119,999 บาท	1.00	3.85
120,000 - 179,999 บาท	0.00	0.00
180,000 - 499,999 บาท	0.00	0.00
500,000 - 999,999	0.00	0.00
ตั้งแต่ 1,000,000 บาท ขึ้นไป	0.00	0.00
รวม	26.00	100.00

ภาพที่ ๑๐ รายได้ของครัวเรือนเกษตรกรตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม
(ที่มา : ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๘)

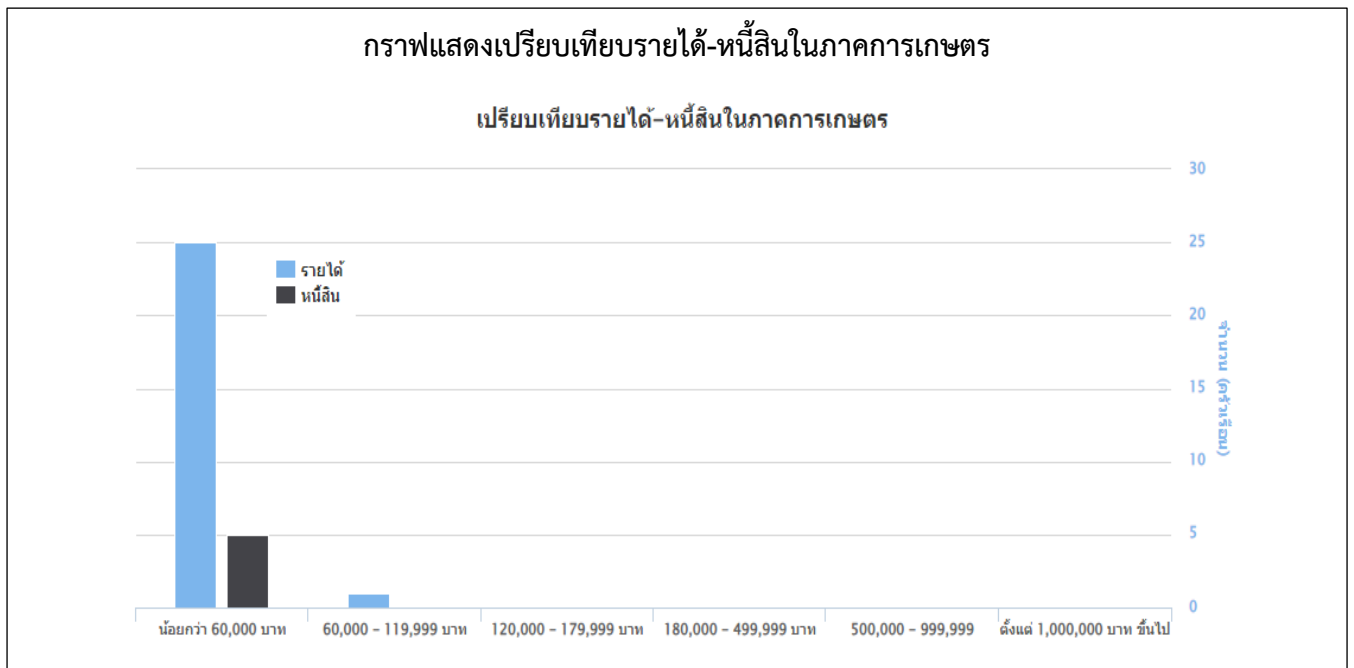
๓) ภาวะหนี้สินของเกษตรกร

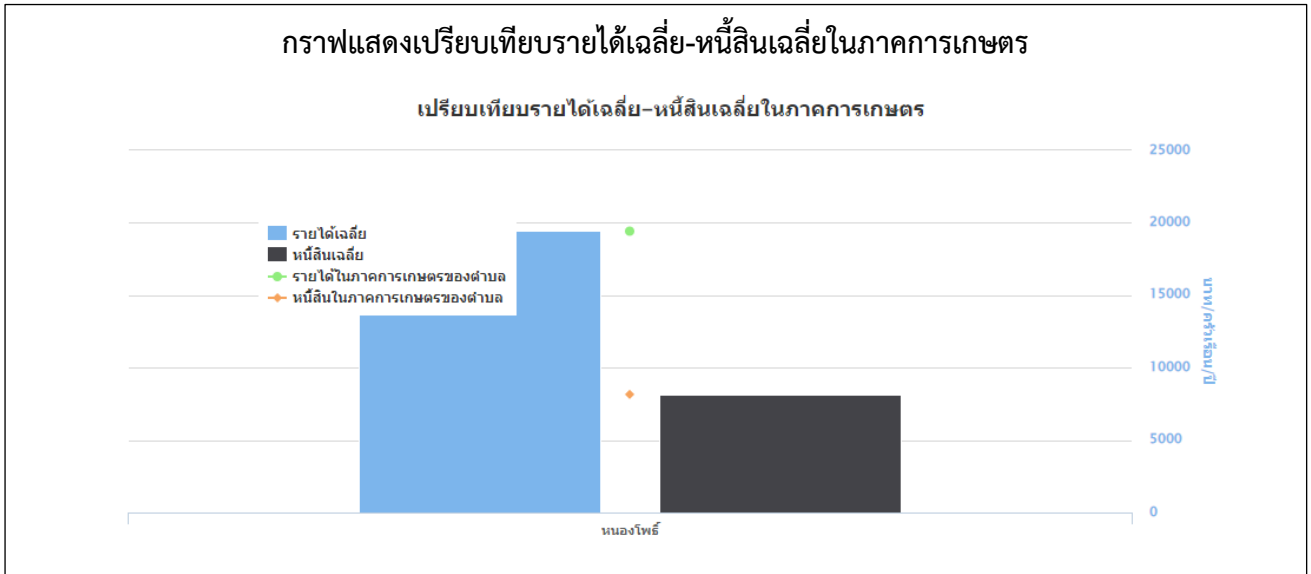
ช่วงหนี้สินในภาคการเกษตร

ช่วงหนี้สิน (บาท)	ครัวเรือน	ร้อยละ
น้อยกว่า 60,000 บาท	5.00	100.00
60,000 - 119,999 บาท	0.00	0.00
120,000 - 179,999 บาท	0.00	0.00
180,000 - 499,999 บาท	0.00	0.00
500,000 - 999,999	0.00	0.00
ตั้งแต่ 1,000,000 บาท ขึ้นไป	0.00	0.00
รวม	5.00	100.00

ภาพที่ ๑๑ ภาวะหนี้สินของเกษตรกรตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม
(ที่มา : ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๘)

ภาพที่ ๑๒ แสดงการเปรียบเทียบรายได้-หนี้สินในภาคการเกษตรตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม
(ที่มา : ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๘)

ภาพที่ ๑๓ แสดงการเปรียบเทียบรายได้-หนี้สินในภาคการเกษตรตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม (ที่มา : ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๘)

๖.๒ ผลผลิตกัญชามวลรวมของจังหวัดมหาสารคาม/ผลผลิตกัญชามวลรวมเฉลี่ยต่อหัว

ผลผลิตกัญชามวลรวมจังหวัด (Gross Provincial Product : GPP) ณ ราคาประจำปี ในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ เท่ากับ ๕๙,๒๐๘ ล้านบาท เทียบกับปีที่แล้ว (ปี พ.ศ. ๒๕๖๑) มีมูลค่า เท่ากับ ๕๙,๐๑๖ ล้านบาท เพิ่มขึ้น ๑๙๒ ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ ๐.๓๓

ผลผลิตกัญชามวลรวมเฉลี่ยต่อหัว (Per Capita GPP) ณ ราคาประจำปี ในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ มีรายได้ต่อคนต่อปีเท่ากับ ๗๕,๓๓๔ บาท เพิ่มขึ้นจากปีที่แล้ว (ปี พ.ศ. ๒๕๖๑) ที่มีรายได้ต่อคนต่อปี ๗๔,๕๖๑ บาท จำนวน ๗๗๓ บาท คิดเป็นร้อยละ ๑.๐๔

ตารางที่ ๗ แสดงผลผลิตกัญชามวลรวมจังหวัดมหาสารคาม ณ ราคาคงที่ ปี พ.ศ. ๒๕๖๒

ผลิตภัณฑ์มวลรวม (GPP) จังหวัดมหาสารคาม												
สาขาการผลิต	๒๕๕๐	๒๕๕๑	๒๕๕๒	๒๕๕๓	๒๕๕๔	๒๕๕๕	๒๕๕๖	๒๕๕๗	๒๕๕๘	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑
เกษตร	๖,๐๗๑	๕,๙๖๖	๗,๒๕๘	๘,๕๕๕	๙,๖๙๔	๑๒,๓๐๗	๑๕,๑๗๓	๑๓,๖๓๑	๑๒,๐๘๖	๑๒,๐๖๗	๑๒,๑๐๗	๑๒,๕๕๘
ภาคอุตสาหกรรม	๖,๐๗๑	๕,๙๖๖	๗,๒๕๘	๘,๕๕๕	๙,๖๙๔	๑๒,๓๐๗	๑๕,๑๗๓	๑๓,๖๓๑	๑๒,๐๘๖	๑๒,๐๖๗	๑๒,๑๐๗	๑๒,๕๕๘
A เกษตรกรรม การป่าไม้ และการประมง	๖,๐๗๑	๕,๙๖๖	๗,๒๕๘	๘,๕๕๕	๙,๖๙๔	๑๒,๓๐๗	๑๕,๑๗๓	๑๓,๖๓๑	๑๒,๐๘๖	๑๒,๐๖๗	๑๒,๑๐๗	๑๒,๕๕๘
นอกเกษตร	๒๒,๘๘๘	๒๘,๖๙๙	๒๗,๕๕๕	๓๑,๕๕๕	๓๓,๑๓๘	๓๘,๐๐๕	๓๖,๒๘๘	๓๕,๕๕๕	๓๘,๕๕๕	๔๐,๕๕๕	๔๕,๕๕๕	๔๗,๕๕๕
ภาคอุตสาหกรรม	๒๒,๘๘๘	๒๘,๖๙๙	๒๗,๕๕๕	๓๑,๕๕๕	๓๓,๑๓๘	๓๘,๐๐๕	๓๖,๒๘๘	๓๕,๕๕๕	๓๘,๕๕๕	๔๐,๕๕๕	๔๕,๕๕๕	๔๗,๕๕๕
B การทำเหมืองแร่และเหมืองหิน	๒๕	๒๕	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๖๕
C การผลิต	๒๕	๒๕	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๖๕
D ไฟฟ้า ก๊าซ ไอน้ำ และระบบปรับอากาศ	๒๕	๒๕	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๖๕
E การจัดหา การจัดการ และการบำบัดน้ำเสีย ของเสีย และสิ่งปฏิกูล	๒๕	๒๕	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๖๕
ภาคบริการ	๒๕	๒๕	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๖๕
F การก่อสร้าง	๒๕	๒๕	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๖๕
G การขนส่งและการขายปลีก การซ่อมยานยนต์และจักรยานยนต์	๒๕	๒๕	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๖๕
H การขนส่งและสถานที่เก็บสินค้า	๒๕	๒๕	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๖๕
I ที่พักแรมและบริการด้านอาหาร	๒๕	๒๕	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๖๕
J ข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร	๒๕	๒๕	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๖๕
K กิจกรรมทางการเงินและการประกันภัย	๒๕	๒๕	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๖๕
L กิจกรรมอสังหาริมทรัพย์	๒๕	๒๕	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๖๕
M กิจกรรมทางวิชาชีพ วิทยาศาสตร์ และเทคนิค	๒๕	๒๕	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๖๕
N กิจกรรมการบริหารและการบริหารสนับสนุน	๒๕	๒๕	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๖๕
O การบริหารราชการ การป้องกันประเทศ และการประกันสังคมภาคบังคับ	๒๕	๒๕	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๖๕
P การศึกษา	๒๕	๒๕	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๖๕
Q กิจกรรมด้านสุขภาพและงานสังคมสงเคราะห์	๒๕	๒๕	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๖๕
R ศิลปะ ความบันเทิง และนันทนาการ	๒๕	๒๕	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๖๕
S กิจกรรมบริการด้านอื่นๆ	๒๕	๒๕	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๕๑	๖๕
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP)	๒๘,๙๕๙	๓๑,๖๖๕	๓๔,๘๑๓	๔๐,๑๑๐	๔๓,๘๓๒	๕๐,๖๑๒	๕๑,๔๖๑	๕๑,๒๑๖	๕๐,๖๖๖	๕๒,๖๖๖	๕๖,๖๖๖	๕๙,๖๖๖
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อหัว (บาท)	๓๓,๒๖๘	๓๕,๘๑๑	๔๑,๐๒๖	๔๗,๐๐๕	๕๑,๐๑๔	๕๖,๖๖๖	๕๖,๖๖๖	๕๖,๖๖๖	๕๖,๖๖๖	๕๖,๖๖๖	๕๖,๖๖๖	๕๖,๖๖๖
ประชากร (๑,๐๐๐ คน)	๘๗๑	๘๘๖	๘๕๑	๘๕๑	๘๕๑	๘๕๑	๘๕๑	๘๕๑	๘๕๑	๘๕๑	๘๕๑	๘๕๑

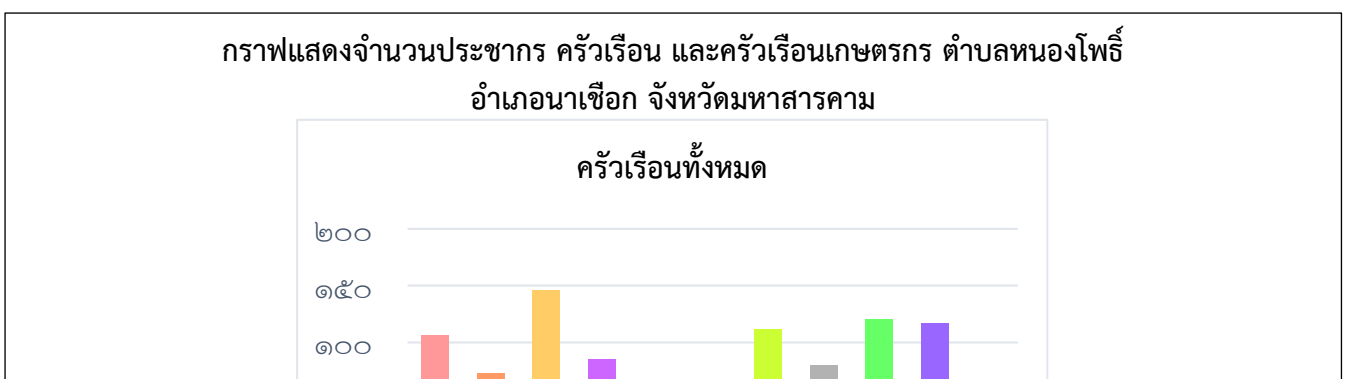
ที่มา : สำนักงานคลังจังหวัดมหาสารคาม, พ.ศ. ๒๕๖๒

๖.๓ จำนวนครัวเรือน

ตำบลหนองโพธิ์ มีประชากรทั้งสิ้น ๓,๒๘๘ คน จำนวนครัวเรือน ๙๘๗ ครัวเรือน แบ่งเป็นชาย ๑,๕๖๒ คน หญิง ๑,๗๒๖ คน ประชากรส่วนใหญ่ของอำเภอหนี้อาสนาพุทธ มีรายละเอียดแยกเป็นตำบล ดังนี้ ตารางที่ ๘ ตารางแสดงจำนวนประชากรในตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ครัวเรือนทั้งหมด	ครัวเรือนเกษตรกร	ประชากร		
				ชาย	หญิง	รวม
๑	บ้านหนองโพธิ์	๑๐๖	๑๐๖	๑๘๔	๑๙๕	๓๗๙
๒	บ้านหัวหนอง	๗๓	๗๓	๑๑๒	๑๑๕	๒๒๗
๓	บ้านหนองบึง	๑๔๖	๑๔๖	๑๙๒	๒๔๗	๔๓๙
๔	บ้านสี่เหลี่ยม	๘๕	๘๕	๑๐๔	๑๑๗	๒๒๑
๕	บ้านคิมบง	๖๓	๖๓	๙๒	๑๑๘	๒๑๐
๖	บ้านหัวโสก	๔๗	๔๗	๖๙	๖๙	๑๓๘
๗	บ้านโพธิ์ศรีเจริญ	๑๑๒	๑๑๒	๑๖๘	๒๐๖	๓๗๔
๘	บ้านบึงสามัคคี	๘๐	๘๐	๑๒๓	๑๓๒	๒๕๕
๙	บ้านหัวหนองสามัคคี	๑๒๐	๑๒๐	๒๖๙	๒๕๘	๕๒๗
๑๐	บ้านโพธิ์เงิน	๑๑๗	๑๑๗	๑๙๔	๒๐๓	๓๙๗
๑๑	บ้านบึงใหม่พัฒนา	๓๘	๓๘	๕๕	๖๖	๑๒๑
รวม		๙๘๗	๙๘๗	๑,๕๖๒	๑,๗๒๖	๓,๒๘๘

ที่มา : สำนักทะเบียนอำเภอเมืองนาเชือก, พ.ศ. ๒๕๖๘

ภาพที่ ๑๔ แสดงจำนวนประชากร ครั้วเรือน และครั้วเรือนเกษตรกรตำบลหนองโพธิ์
อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

ที่มา : สำนักทะเบียนอำเภอเมืองนาเชือก, พ.ศ. ๒๕๖๘

๖.๔ การศึกษา

ในเขตพื้นที่ตำบลหนองโพธิ์ มีสถานศึกษา หรือโรงเรียนทั้งสิ้น ๕ แห่ง ประกอบด้วย

๑. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน ๑ แห่ง

๑.๑ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหนองโพธิ์

๒. โรงเรียนประถมศึกษา จำนวน ๓ แห่ง คือ

๒.๑ โรงเรียนบ้านหนองโพธิ์

๒.๒ โรงเรียนบ้านคิมบง

๒.๓ โรงเรียนบ้านหนองบึง

๓. โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน ๑ แห่ง คือ

๓.๑ โรงเรียนหนองโพธิ์พิทยาคม

๖.๕ การสาธารณสุข

๑. สถานบริการและหน่วยงานสาธารณสุข

๑.๑ สถานบริการและหน่วยงานสาธารณสุขของรัฐ ประกอบด้วย

๑.๑.๑ สถานบริการ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ได้แก่

๑) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ๑ แห่ง

๑.๓ จำนวนบุคลากรทางการแพทย์

๑.๓.๑ พยาบาล จำนวน ๒ คน

๑.๓.๒ นักรักษาการสาธารณสุข จำนวน ๑ คน

๑.๓.๓ เจ้าพนักงานสาธารณสุข ๑ คน

๑.๓.๔ พนักงานสาธารณสุขอำเภอ ๑ คน

๑.๓.๖ อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) จำนวน ๑๑๐ คน

๖.๖ ประเพณีและวัฒนธรรม

๑) การนับถือศาสนา

ประชากรตำบลหนองโพธิ์นับถือศาสนาพุทธ มีวัด/สำนักสงฆ์ จำนวน ๕ แห่ง คือ วัดบ้านหนองโพธิ์ วัดบ้านคิมบง วัดบ้านหนองบึง วัดบ้านหัวหนอง วัดบ้านหัวโสภ มีสำนักสงฆ์อยู่ ๒ แห่ง คือ สำนักสงฆ์โพธิ์ศรีเจริญ สำนักสงฆ์บ้านคิมบง

๒) วัฒนธรรมท้องถิ่นที่สำคัญ

มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดั่งงามปฏิบัติสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน ชาวอีสานเรียกว่า ฮีต ๑๒ ครอง ๑๔ ซึ่งงานบุญที่ถือปฏิบัติกันอยู่ เช่น บุญข้าวจี่ บุญพระเวส บุญสงกรานต์ บุญบั้งไฟบุญเบิกบ้าน การทอดเทียนพรรษา บุญข้าวกระยาสาทร บุญกฐิน บุญผ้าป่า เป็นต้น บุญประเพณีที่ชาวบ้านเรียกว่า ฮีต ๑๒ ครอง ๑๔ โดย ฮีต ๑๒ คือ ประเพณีที่ประชาชนในภาคอีสานปฏิบัติกันมาในโอกาสต่าง ๆ ทั้งสิบสองเดือนของแต่ละปี

- เดือนอ้าย บุญเข้ากรรม เป็นกิจกรรมของสงฆ์ เรียกว่า เข้าปริวาสกรรม หลังจากออกพรรษาเสร็จแล้วโดยให้พระภิกษุสงฆ์ที่ต้องอาบัติ (กระทำผิด) สังฆาทิเสสได้สารภาพต่อหน้าคณะสงฆ์เพื่อเป็นการฝึกจิตสำนึกถึงความบกพร่องของตน แล้วปรับตัวประพฤติตนให้ถูกต้องตามพระวินัย

- เดือนยี่ ทำบุญคุณลาน (คุ่มข้าวใหญ่) ในพิธีนี้จะมีการทำบุญตักบาตร เลี้ยงพระ ประพรมน้ำพระพุทธมนต์แก่ชาวบ้าน ลานข้าว ที่นาและต่อข้าวบริเวณใกล้ลานข้าวถือว่าเป็นสิริมงคล ทำให้ข้าวในนาอุดมสมบูรณ์เจ้าของนาจะอยู่เป็นสุข ฝนตกต้องตามฤดูกาล ข้าวกล้าจะงอกงามและได้ผลดีในปีต่อไป เมื่อเสร็จพิธีทำบุญคุณลานข้าวชาวบ้านจึงจะขนข้าวใส่ยุ้งและเชิญขวัญข้าว คือ พระแม่โพสพไปยังยุ้งข้าวและทำพิธีสู่ขวัญกับสู่ข้าวกล้า (ยุ้ง) ข้าวเพื่อเป็นสิริมงคลต่อไป

- เดือนสาม บุญข้าวจี่ เป็นการทำบุญในช่วงเทศกาลวันมาฆบูชา ชาวบ้านจะมาร่วมกันทำบุญตักบาตรในตอนเช้า ตอนค่ำจะมีการเวียนเทียนรอบพระอุโบสถ ชาวบ้านจัดเตรียมข้าวจี่แล้วนำไปถวายพระภิกษุสามเณรที่วัด เมื่อพระฉันเสร็จแล้วมีการฝังเทศน์ฉลองข้าวจี่และรับพร มูลเหตุที่มีการทำบุญข้าวจี่ ซึ่งเป็นอาหารที่คนยากจนกินเป็นประจำ ไปถวายพระพุทธเจ้า พลังคิดว่า ขนมอบ่งข้าวจี่เป็นเพียงขนมของทาสที่ต่ำต้อยพระพุทธองค์คงไม่ฉัน ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงหยั่งรู้จิตใจของนาง จึงทรงฉันบ่งข้าวจี่ต่อหน้าทำให้เกิดความปิติใจ ครั้นตายไปก็จะได้ขึ้นสวรรค์ ชาวอีสานจึงได้แบบอย่างในการทำบ่งข้าวจี่ ทำบุญข้าวจี่ถวายพระมาโดยตลอดจวบจนปัจจุบัน

- เดือนสี่ บุญพระเวส (บุญพระเวสสันดรหรือบุญมหาชาติ) คำนี้ออกเสียงว่า ฆะเหวด เป็นสำเนียงของชาวอีสานที่มาจากคำว่า พระเวส ซึ่งหมายถึงพระเวสสันดร การทำบุญฆะเหวด เป็นการทำบุญและฟังเทศน์เรื่องพระเวสสันดรชาดก หรือเทศน์มหาชาติ ซึ่งมีจำนวน ๑๓ กัณฑ์ ทั้งนี้เพื่อเป็นการรำลึกถึงพระเวสสันดร ผู้ซึ่งบำเพ็ญบารมีอันยิ่งใหญ่ด้วยการให้ทานหรือทานบารมีในชาติสุดท้าย ก่อนที่จะมาเสวยชาติและตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า บุญพระเวสเป็นงานบุญที่ยิ่งใหญ่ของชาวอีสาน นิยมทำกันทุกหมู่บ้าน ด้วยความเชื่อว่าหากได้ฟังเทศน์มหาชาติทั้ง ๑๓ กัณฑ์จบภายในวันเดียว อาตมสันจะคลบ้นดาลให้ไปเกิดในศาสนาของพระศรีอาริยมตไตรย ซึ่งเป็นยุคแห่งความสุข ความสมบูรณ์ตามพุทธคติที่มีมาแต่ครั้งพุทธกาล

- เดือนห้า บุญสงกรานต์ (บุญสงรับน้ำ) เป็นการทำบุญวันขึ้นปีใหม่ของไทยแต่โบราณ นิยมทำในเดือนห้าเริ่มตั้งแต่วันที่ ๑๓ เมษายนถึงวันที่ ๑๕ เมษายน คำว่า สงกรานต์ เป็นคำสันสกฤต แปลว่า ผ่านหรือเคลื่อนย้ายเข้าไป ในที่นี้ หมายถึง พระอาทิตย์ผ่านหรือเคลื่อนย้ายเข้าไปในจักรราศีหนึ่ง เป็นเดือนที่เริ่มต้นปีใหม่ การทำบุญสงกรานต์จะมีพิธีสงรับน้ำพระพุทธรูป พระสงฆ์ ผู้ใหญ่ ผู้เฒ่าผู้แก่ นอกจากนี้ ชาวบ้านจะทำบุญตักบาตรก่อพระเจดีย์ทรายและมีการละเล่นสาดน้ำกันอย่างสนุกสนานนานตลอดทั้ง ๓ วัน

- เดือนหก บุญบั้งไฟ เป็นงานสำคัญของชาวอีสานก่อนลงมือทำนา ด้วยความเชื่อว่าเป็นการขอฝนเพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ข้าวกล้าในนาอุดมสมบูรณ์ ประชาชนอยู่อย่างมีความสุข ในงานจะมีการแห่บั้งไฟ และจุดบั้งไฟ เพราะเชื่อว่าเป็นการส่งสัญญาณขึ้นไปบอกพญาแถน ให้ส่งน้ำฝนลงมา ระหว่างที่มีการจุดบั้งไฟชาวบ้านจะมีการเซิ้งอย่างสนุกสนาน การทำบุญบั้งไฟนับเป็นการชุมนุมที่สำคัญของคนในท้องถิ่น ที่มาร่วมงานบุญกันอย่างสนุกสนาน

เต็มที มีการนำสัญลักษณ์ทางเพศมาล้อเลียนในขบวนแห่บั้งไฟ โดยไม่ถือว่าเป็นเรื่องหยาบคาย การทำบุญบั้งไฟนี้ บางทีจะตรงกับประเพณีบุญวันวิสาขบูชาด้วย

- เดือนเจ็ด บุญเบิกบ้าน เป็นการทำบุญเพื่อชำระล้างสิ่งที่ไม่ดีเป็นเสนียดจัญไรอันจะทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่บ้านเมือง เป็นการปิดเป่าความชั่วร้ายให้ออกจากหมู่บ้านชาวบ้านจะนำข้าวปลาอาหารมาตักบาตรที่ศาลากลางบ้านและสวดมนต์ตอนเย็น ตอนเช้าตักบาตรรดน้ำมนต์

- เดือนแปด บุญเข้าพรรษา การเข้าพรรษาเป็นกิจของภิกษุสามเณรที่จะต้องอยู่เป็นประจำในวัดใดวัดหนึ่งตลอด ๓ เดือน กำหนดเอาตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ห้ามมิให้พระภิกษุสามเณรไปพักแรมคืนที่อื่น มีการทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุ สามเณร มีการฟังธรรมเทศนา ชาวบ้านจะหล่อเทียนขนาดใหญ่ถวายวัดเป็นพุทธบูชาและเก็บไว้ตลอดพรรษา การทำเทียนถวายวัดในช่วงเทศกาลเข้าพรรษามีความเชื่อแต่โบราณว่า หากใครทำเทียนไปถวายวัด เมื่อเกิดชาติใหม่ ผู้นั้นจะได้เสวยสุข หากมิได้ขึ้นสวรรค์ แต่เกิดบนโลกมนุษย์ผู้นั้นจะมีความเฉลียวฉลาด มีสติปัญญาไหวพริบเป็นเลิศ ประดุจแสงเทียนอันสว่างไสว

- เดือนเก้า บุญข้าวประดับดิน เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติมิตรที่ล่วงลับไปแล้ว เมื่อถึงวันแรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๙ ชาวบ้านจากกันทำข้าวปลาอาหารคาวหวานพร้อมหมากพลูตั้งแต่เช้ามืดห่อใส่ใบตองเรียกว่า ข้าวประดับดิน นำไปวางไว้ตามโคนต้นไม้ในบริเวณวัด เพื่อให้ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วนั้นมากิน เพราะเชื่อว่าในช่วงเดือนเก้าผู้ที่ล่วงลับแล้วจะได้รับการปลดปล่อยให้ออกมาท่องเที่ยวได้ ในพิธีบุญข้าวประดับดิน ชาวบ้านจะวางข้าวประดับดินไว้ พร้อมจุดเทียนบอกกล่าวให้มารับเอาอาหารและส่วนบุญนี้ จากนั้นชาวบ้านจะเอาอาหารไปทำบุญตักบาตรถวายทานแด่พระภิกษุสามเณร สมทานศีล ฟังเทศน์และกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว

- เดือนสิบ บุญข้าสาก (กระยาสารท) เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตาย โดยมีการทำสลากให้พระจับ เพื่อที่จะได้ถวายของตามสลากนั้น เป็นการทำบุญที่ต่อเนื่องจากพิธีในเดือนเก้า เพราะถือว่าเป็นการทำบุญส่งล่วงลับไปแล้วที่ได้ออกมาท่องเที่ยว ให้กลับสู่แดนของตน ในเดือนสิบนี้ชาวบ้านจะนำห่อข้าสาก (ข้าวเปลือกเหนียวมาคั่ว เพื่อให้ข้าวเหนียวแตกออกเป็นสีขาว แล้วคลุกน้ำตาลและมะพร้าว) ไปวางไว้บริเวณวัด พร้อมจุดเทียนและบอกให้ญาติมิตรที่ล่วงลับไปแล้ว มารับอาหารและผลบุญที่อุทิศให้

- เดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา จัดทำในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ เป็นการทำบุญที่สืบเนื่องมาจากบุญเข้าพรรษาในเดือนแปด ที่พระภิกษุสามเณรได้เข้าพรรษาเป็นเวลานานถึง ๓ เดือน ดังนั้น ในวันที่ครบกำหนดพระภิกษุสามเณรเหล่านั้นจะมารวมกันทำพิธีออกวัสสาปวารณา วันนี้เป็นวันที่ภิกษุสามเณรมีโอกาสมาชุมนุมกันอย่างพร้อมเพรียงกันที่วัด ชาวบ้านถือว่าเป็นวันสำคัญและเป็นระยะที่ชาวบ้านหมดภาระในการทำงานไร่ อากาศในช่วงนี้จะเย็นสบายจึงถือโอกาสมาร่วมกันทำบุญ มีการตักบาตรถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุ สามเณร มีการกวนข้าวทิพย์ถวายรับศีลสวดมนต์ฟังเทศน์และถวายผ้าจำนำพรรษา ตอนค่ำจะมีการจุดประทีปโคมไฟในบริเวณวัดและหน้าบ้าน บางท้องถิ่นอยู่ใกล้บริเวณแม่น้ำจะมีการไหลเรือไฟ (ล่องเฮือไฟ) เพื่อเป็นการบูชาคารวะแม่คงคา บางแห่งมีการแข่งเรือยาวเพื่อความสนุกสนานและสามัคคีร่วมกันในงานอีกด้วย

- เดือนสิบสอง บุญกฐิน เป็นการถวายผ้าจีวรแด่พระสงฆ์ที่จำพรรษาครบ ๓ เดือน งานบุญนี้มีระยะเวลาทำตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ จนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ มูลเหตุที่มีการทำบุญกฐินนั้น มีเรื่องเล่าว่ามีพระภิกษุจำนวนหนึ่งได้เดินทางไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ระหว่างการเดินทางนั้นยังเป็นช่วงหน้าฝน และระยะทางไกลจึงนำให้ผ้าจีวรของพระภิกษุเหล่านั้นเปียกน้ำเปรอะเปื้อนโคลน ไม่สามารถหาผ้าผัดเปลี่ยนได้ พระพุทธเจ้าได้เห็นถึงความยากลำบากนั้น จึงมีพุทธบัญญัติให้ภิกษุแสวงหาผ้าและรับผ้ากฐินได้ เป็นเวลาหนึ่งเดือนหลังออกพรรษา ชาวบ้านจึงได้จัดผ้าจีวรนำมาถวายพระภิกษุในช่วงเวลาดังกล่าว จนกลายเป็นประเพณีทำบุญกฐินมาจวบจนปัจจุบัน ก่อนการทำกฐินเจ้าภาพจะต้องจองวัดและกำหนดวันทอดกฐินล่วงหน้า เตรียมผ้าไตรจีวรพร้อมอัฐบริวารและเครื่องไทยทาน มีการบอกบุญแก่ญาติมิตร ตอนเช้าในพิธีจะแห่ขบวนกฐินเพื่อนำไปทอดที่วัด และแห่กฐินเวียนประทักษิณรอบอุโบสถ

๓ รอบ จึงทำพิธีถวายผ้ากฐินจากปุ๋ยฝ้ายจนสามารถนำไปทอดให้เสร็จภายใน ๒๔ ชั่วโมงนับแต่เวลาเริ่มทำเชื่อว่าจะได้บุญมากกว่าอย่างอื่น

ครอง ๑๔ คือ แนวทางหรือข้อวัตรที่ประชาชนทั่วไปตลอดจนผู้มีหน้าที่ปกครองบ้านเมืองพึงปฏิบัติ ๑๔ ข้อ เป็นจารีตประเพณีและทำนองคลองธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของบ้านเมือง ซึ่งอาจสรุปได้ ๓ ประการ คือ สำหรับพระมหากษัตริย์และผู้ปกครองบ้านเมืองพึงปฏิบัติ สำหรับพระสงฆ์องค์เจ้า และสำหรับบุคคลธรรมดาสามัญพึงปฏิบัติในส่วนที่ชาวบ้านถือปฏิบัติต่อตัวเองและชาวบ้าน มีดังนี้

๑) เมื่อได้ข่าวใหม่หรือผลหมากรากไม้ ให้บริจาคแก่ผู้มีศีลแล้วตนเองจึงบริโภคและให้ญาติพี่น้องด้วยกัน

๒) อย่ามีความโลภ อย่าใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย อย่ากล่าวคำหยาบ

๓) ให้ทำศาลพระภูมิไว้บริเวณบ้านของตนเองเพื่อบูชา

๔) ให้ล้างเท้าก่อนขึ้นบ้าน

๕) เมื่อถึงวัน ๗, ๘ คำ ๑๔, ๑๕ คำ ให้สมมาก่อนเส้า สมมาแม่ขึ้นบันได สมมาผักตุงเฮือน

๖) ให้ล้างเท้าก่อนนอนเวลากลางคืน

๗) ถึงวันศีลให้เอาดอกไม้ ฐูปเทียน สมมาผ้า และให้เอาฐูปเทียนถวายพระ

๘) ถึงวันศีลดับ ศีลเพ็ง (แรม ๑๔ คำ, ขึ้น ๑๕ คำ) ให้นิมนต์พระมาสวดมนต์บ้านหรือใส่บาตร

๙) เมื่อพระภิกษุเข้าปริวาสกรรม ให้มีขันข้าวตอก ดอกไม้ ฐูปเทียน เครื่องอัฐบริขารไปถวายพระ

๑๐) เมื่อเห็นพระภิกษุเดินผ่านให้นั่งลงแล้วยกมือไหว้ แล้วค่อยเจรจา

๑๑) อย่าเหยียบเงาพระภิกษุ ผู้ถือศีลบริสุทธิ์ (อย่าหมิ่นประมาทพระ)

๑๒) อย่าเอาอาหารที่กินแล้วไปให้พระภิกษุ รวมถึงสามเณรด้วย

๑๓) อย่าเสพเมถุนในวันศีล วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา

๑๔) เมื่อมีพระมาบิณฑบาตอย่าให้พระคอย เวลาใส่บาตรอย่าให้มือแตะบาตร ภิกษุหรือ

สามเณรห้ามใส่รองเท้า ห้ามกางร่ม ห้ามเอาผ้าปิดหัวเวลาใส่บาตร

ความเชื่อ

การถือฤกษ์ยามในการปลูกเรือน ในเดือนยี่ เดือนสี่ เดือนหก เดือนเก้า เดือนสิบสอง ถือเป็นฤกษ์ที่ดีในการปลูกเรือน โดยเฉพาะในเดือนหกและเดือนเก้า

ปลูกต้นไม้มงคล ในภาคอีสานถือว่าต้นไม้เป็นมงคลอย่างหนึ่ง หากปลูกให้ถูกทิศทางจะเกิดความสุข ความเจริญ คตินี้ปรากฏในภาคกลางเช่นเดียวกัน ต้นไม้มงคลตามทิศของภาคอีสาน มีดังนี้

ทิศบูรพา - ปลูกกุ่ม ก้าม กระถิน มะพร้าว หมาก พลุ

ทิศอาคเนย์ - ปลูกต้นยอ

ทิศทักษิณ - ปลูกมะม่วงมะเฟือง มะไฟ

ทิศหริดี - ปลูกต้นคูณ สะเดา ขนุน

ทิศปัจฉิม - ปลูกมะขาม มะยม

ทิศพายัพ - ปลูกมะกรูดมะนาว

ทิศอุดร - ปลูกต้นหมากต้น(พุทรา)

ทิศอีสาน - ปลูกดอกกรัก ต้นแพง

ภูตผี วิญญาณ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ปู่ตา เจ้าที่เจ้าทาง ซึ่งถ้ามีการเจ็บป่วยโดยที่ไม่ทราบสาเหตุ ชาวบ้านจะสันนิษฐานไว้ก่อนว่า เกิดจากผีเข้า ผิดผี หรือไม้ก็ลบหลู่เจ้าที่เจ้าทาง จะต้องหาผู้เฒ่าผู้แก่ไปขอขมา เป็นต้น

ผิตาแฮก ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นผีเฝ้าไร่นา เมื่อชาวบ้านเข้าหักร้างถางพง เพื่อแปรสภาพที่ดินไปเป็นที่นา จะทำพิธีเชิญผิตาแฮกตนหนึ่งมาเป็นผู้เฝ้ารักษาที่นาและข้าวกล้า แต่ละปีเจ้าของนา จะต้องทำพิธีเช่นสังเวยก่อนลงไถนา และเมื่อเก็บเกี่ยวเสร็จแล้ว จะต้องแบ่งข้าวสี่เกวียน (จำลองเล็กๆ) ให้แก่ผิตาแฮกด้วย

๗. การใช้ประโยชน์ที่ดิน ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

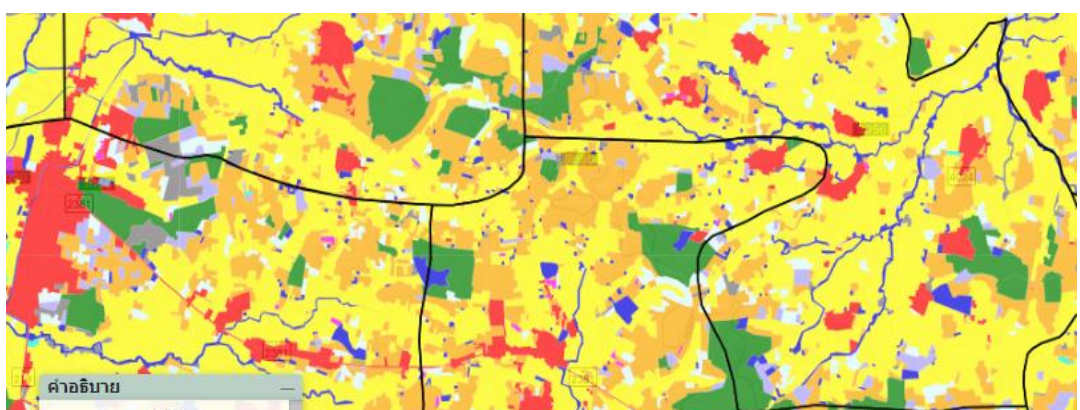
ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม มีการใช้ประโยชน์ที่ดินส่วนใหญ่เป็นพื้นที่นา จำนวน ๑๔,๓๔๙.๘๐ ไร่ ร้อยละ ๔๖.๓๔ รองลงมาคือพื้นที่พืชไร่ จำนวน ๘,๗๕๒.๑๒ ไร่ ร้อยละ ๒๘.๒๖ และพื้นที่ป่า จำนวน ๓,๖๐๙.๗๐ ไร่ ร้อยละ ๑๑.๖๖

ตารางที่ ๙ สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

ประเภท	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่นา	๑๔,๓๔๙.๘๐	๔๖.๓๔
พืชไร่	๘,๗๕๒.๑๒	๒๘.๒๖
พื้นที่ป่า	๓,๖๐๙.๗๐	๑๑.๖๖
พื้นที่ชุมชน	๑,๒๓๘.๗๑	๔
พื้นที่น้ำ	๑,๐๙๔.๒๔	๓.๕๓
ทุ่งหญ้าและโรงเรือนเลี้ยงสัตว์	๑,๐๘๙.๖๕	๓.๕๒
ไม้ยืนต้น	๕๖๖.๓๒	๑.๘๓
พื้นที่เบ็ดเตล็ด	๒๐๕.๔๐	๐.๖๖
ไม้ผล	๖๓.๓๒	๐.๒
รวม	๓๐,๙๖๙.๒๖	๑๐๐

(ที่มา : <http://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ. ๒๕๖๘)

แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

ภาพที่ ..... แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน อำเภอ..... จังหวัด.....

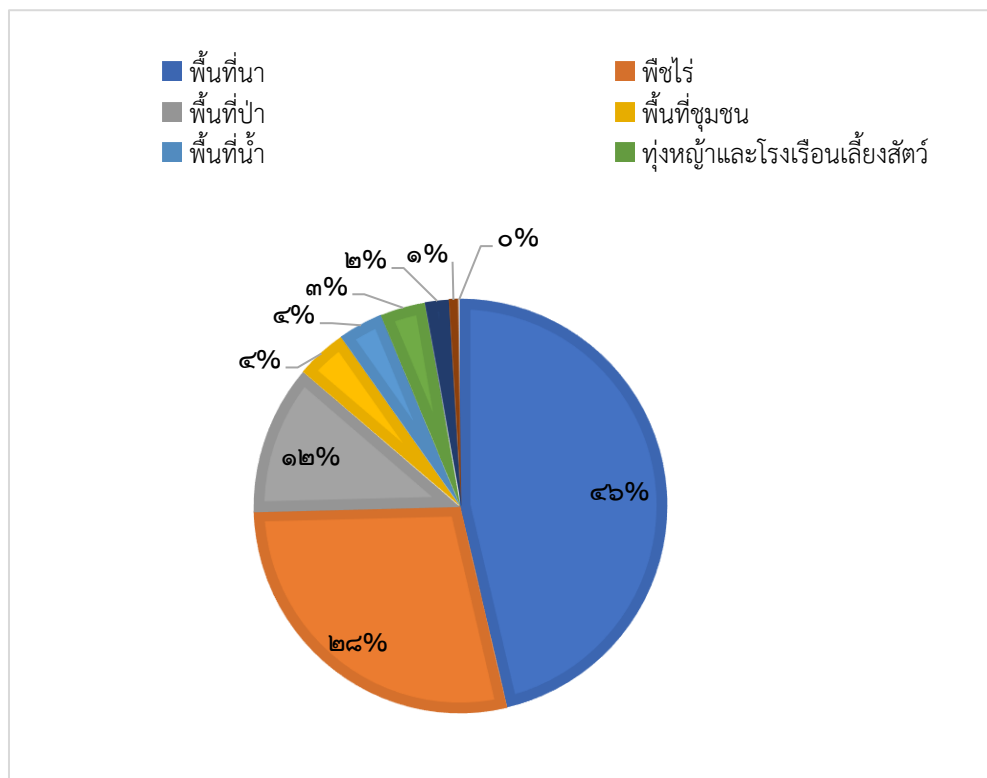

agri-map-online.moac.go.th/, พ.ศ.....)

ตำบลหนองโพธิ์

ภาพที่ ๑๕ แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

กราฟวงกลมแสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

ภาพที่ ๑๖ กราฟแสดงประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

(ที่มา : <http://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ. ๒๕๖๘)

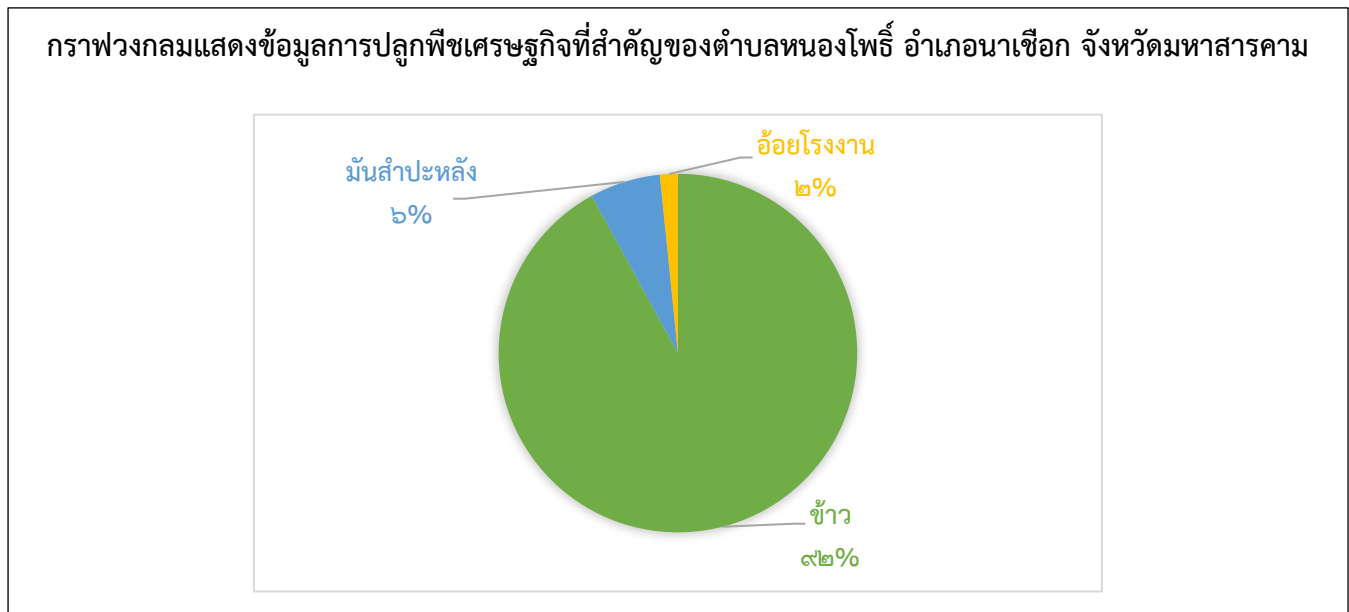
๘. ข้อมูลด้านการเกษตรที่สำคัญ/พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ

ตำบลหนองโพธิ์ มีการเพาะปลูกข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจหลัก มีพื้นที่ปลูกจำนวน ๑๕,๔๒๔ ไร่ รองลงมา คือ มันสำปะหลัง มีพื้นที่ปลูกจำนวน ๑,๐๖๗ ไร่ และอ้อยโรงงาน มีพื้นที่ปลูกจำนวน ๒๗๐ ไร่ ตามลำดับ

ตารางที่ ๑๐ แสดงข้อมูลการปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

ตำบล	ข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตร (ไร่) ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม				
	พื้นที่ทั้งหมด	ข้าว	อ้อยโรงงาน	มันสำปะหลัง	รวมทั้งหมด
หนองโพธิ์	๑๖,๗๖๑	๑๕,๔๒๔	๒๗๐	๑,๐๖๗	๑๖,๗๖๑

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอนาเชือก กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๘

ภาพที่ ๑๗ กราฟแสดงข้อมูลการปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม (ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอนาเชือก กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๘)

๙. องค์กรและสถาบันต่าง ๆ

ตำบลหนองโพธิ์ มีกลุ่มสถาบันเกษตรกร กลุ่มอาชีพการเกษตร ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานราชการ หลายกลุ่ม กลุ่มอาชีพการเกษตร กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น มีกลุ่มต่างๆ ดังนี้

ตารางที่ ๑๑ รายชื่อกลุ่มผู้ผลิต และผู้ประกอบการ OTOP ที่ได้รับการลงทะเบียน

ที่	ชื่อกลุ่ม	ชื่อประธานกลุ่ม/ เจ้าของกิจการ	ชื่อผลิตภัณฑ์	สถานที่ตั้ง		
				เลขที่	หมู่ที่	ตำบล

๑	ปรัชญ์ โอทอป	-	ของใช้	-	๓	หนองโพธิ์
๒	กลุ่มทอผ้าไหมบ้านหัวโสก	นางตุ ประมุขจ๊กโก	ผ้าไหม	๖๗	๔	หนองโพธิ์
๓	กลุ่มทอผ้าไหมบ้านสี่เหลี่ยม	นางบัวไล ปินะทาโน	ผ้าไหม	๑	๖	หนองโพธิ์
๔	กลุ่มทอผ้าไหมมัดหมี่บ้านบึงสามัคคี	นางพินทอง ปัดตาเทสัง	ผ้าไหมมัดหมี่	๔๑	๘	หนองโพธิ์

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอนาเชือก, พ.ศ. ๒๕๖๘

ตารางที่ ๑๒ จำนวนผลิตภัณฑ์ที่ลงทะเบียน OTOP จำแนกตามผลิตภัณฑ์ ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

ประเภทผลิตภัณฑ์	จำนวน
อาหาร	-
เครื่องดื่ม	-
ผ้า เครื่องแต่งกาย	-
ของใช้ ของตกแต่ง ของที่ระลึก	๔ กลุ่ม
สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร	-
รวม	๔ กลุ่ม

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอนาเชือก, พ.ศ. ๒๕๖๘

ตารางที่ ๑๓ ข้อมูลกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

ชื่อ	ที่อยู่			จำนวนสมาชิก	ประธาน
	เลขที่	หมู่ที่	ตำบล		
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านหนองโพธิ์ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองโพธิ์	๑	๑	หนองโพธิ์	๔๐	นางสุพัตรา ปัดทุมแขวง
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลหนองโพธิ์	๗	๒	หนองโพธิ์	๕๙	นางไพรินทร์ ทับหัวหนอง
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านหนองบึง หมู่ที่ ๓	๑๗๙	๓	หนองโพธิ์	๓๐	นายบุญยัง ดงแสนแก้ว
วิสาหกิจชุมชนกล้วยน้ำว้าอินทรีย์ตักสิลา	๙๓	๘	หนองโพธิ์	๗	นายวีรศักดิ์ มาตรา

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอนาเชือก กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๘

ตารางที่ ๑๔ ข้อมูลกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มยุวเกษตรกร และกลุ่มส่งเสริมอาชีพ

ชื่อ	ที่อยู่			จำนวนสมาชิก	ประธาน
	เลขที่	หมู่ที่	ตำบล		
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านหนองโพธิ์	๑	๑	หนองโพธิ์	๔๐	นางสุพัตรา ปัดทุมแขวง
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านหัวหนอง	๗	๒	หนองโพธิ์	๑๐	นางไพรินทร์ ทับหัวหนอง
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านหนองบึง	๔๑	๓	หนองโพธิ์	๑๐	นางสมร หอมมาลัย
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านหัวโสก	๖๗	๔	หนองโพธิ์	๑๐	นางตุ ประมุขจ๊กโก
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านสี่เหลี่ยม	๑	๖	หนองโพธิ์	๑๐	นางบัวไล ปินะทาโน

กลุ่มแปลงใหญ่ข้าวบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๕๘	๒	หนองโพธิ์	๓๐	นายปรีชา ธรรมกาโร
กลุ่มแปลงใหญ่ข้าวบ้านหนองบึง หมู่ที่ ๓ ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	๑๓๖	๓	หนองโพธิ์	๓๐	นายเหลลา อ่อนจันทร์
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้า เกษตร(ศพก.) เครือข่าย	๑๗๙	๓	หนองโพธิ์	-	นายบุญยัง ดงแสนแก้ว

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอนาเชือก กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๘

บทที่ ๒

การวิเคราะห์สถานการณ์การเกษตรของอำเภอ

๑ ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์

๑.๑ เกษตรกรและองค์กรเกษตรกร

๑) เกษตรกร

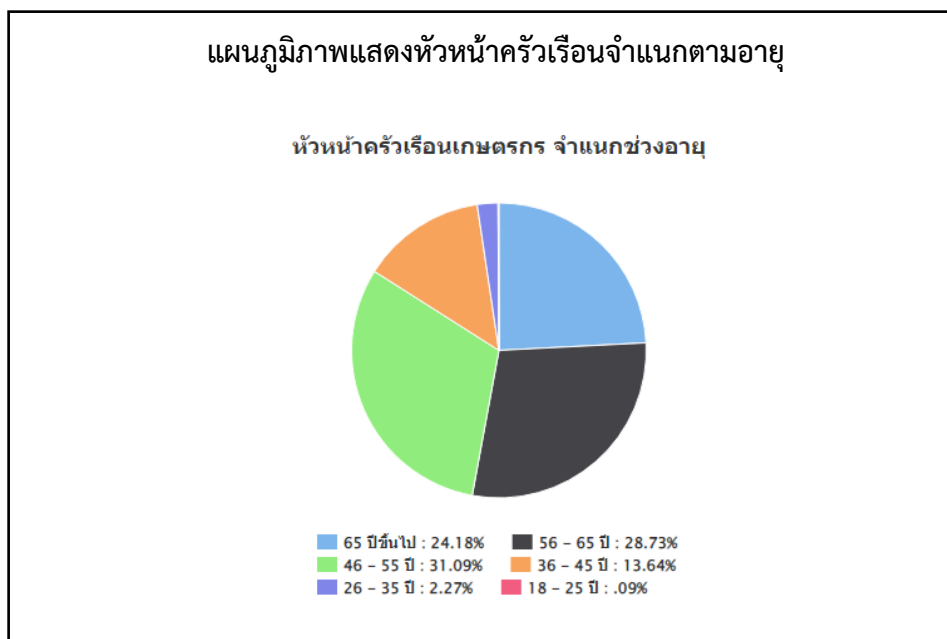
(๑) ครุฑเรือนเกษตรกร

ตำบลหนองโพธิ์ มีครุฑเรือนเกษตรกร จำนวน ๑,๑๐๐ ครุฑเรือน โดยมีหัวหน้าครุฑเรือนเกษตรกร อายุระหว่าง ๔๖-๕๕ ปี จำนวน ๓๔๒ ครุฑเรือน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๐๙ รองลงมาอายุระหว่าง ๕๖-๖๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๗๓ และอายุ ๖๕ ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๑๘ ตามลำดับ

ตารางที่ ๑๕ แสดงหัวหน้าครุฑเรือนจำแนกตามอายุ ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

ช่วงอายุ (ปี)	ครุฑเรือน	ร้อยละ
๖๕ ปีขึ้นไป	๒๖๖.๐๐	๒๔.๑๘
๕๖ - ๖๕ ปี	๓๑๖.๐๐	๒๘.๗๓
๔๖ - ๕๕ ปี	๓๔๒.๐๐	๓๑.๐๙
๓๖ - ๔๕ ปี	๑๕๐.๐๐	๑๓.๖๔
๒๖ - ๓๕ ปี	๒๕.๐๐	๒.๒๗
๑๘ - ๒๕ ปี	๑.๐๐	๐.๐๙
รวม	๑,๑๐๐	๑๐๐

ที่มา : ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๘

ภาพที่ ๑๘ แสดงหัวหน้าครุฑเรือนเกษตรกรจำแนกตามอายุ ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

(ที่มา : ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๘)

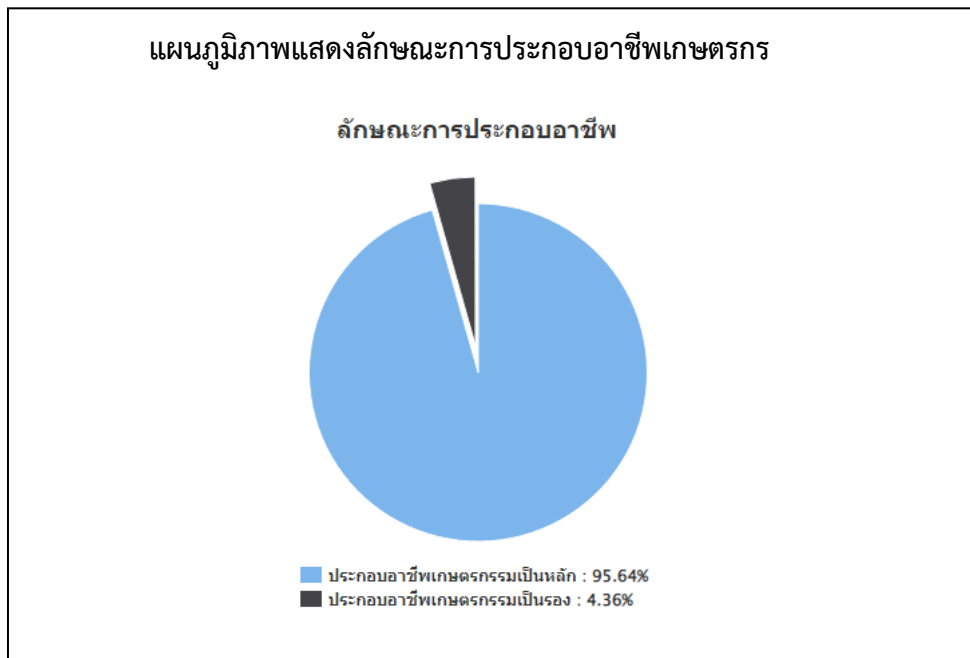
(๒) ลักษณะการประกอบอาชีพ

ตำบลหนองโพธิ์ มีเกษตรกรที่ประกอบอาชีพหลักส่วนใหญ่เป็นการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นหลัก จำนวน ๑,๐๕๒ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๙๕.๖๔ และประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นรอง จำนวน ๔๘ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๔.๓๖

ตารางที่ ๑๖ แสดงลักษณะการประกอบอาชีพเกษตรกร ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

ลักษณะการประกอบอาชีพ	ครัวเรือน	ร้อยละ
ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก	๑,๐๕๒	๙๕.๖๔
ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นรอง	๔๘	๔.๓๖

ที่มา : ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๘

ภาพที่ ๑๙ แสดงลักษณะการประกอบอาชีพ ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

(ที่มา : ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๘)

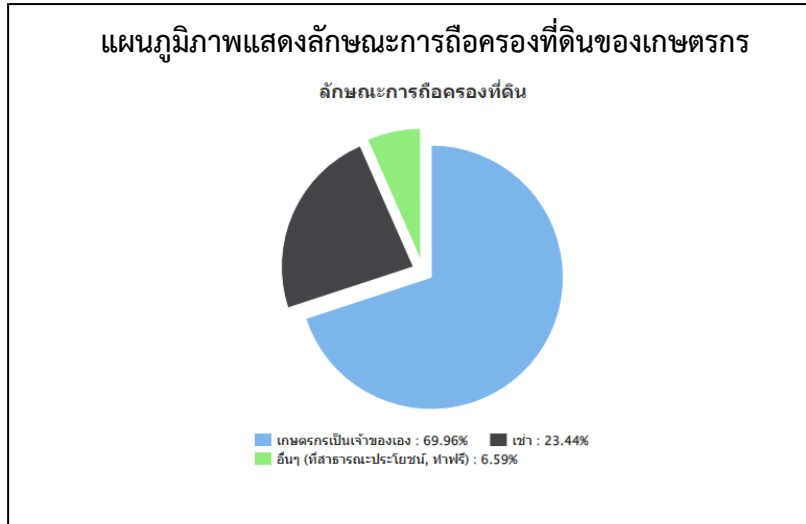
(๓) ลักษณะการถือครองที่ดิน

ลักษณะการถือครองที่ดินของเกษตรกรตำบลหนองโพธิ์ ส่วนใหญ่เกษตรกรเป็นเจ้าของเอง จำนวน ๙๗๖ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๖๙.๙๖ รองลงมาคืออื่นๆ (ที่สาธารณะประโยชน์, ทำฟรี) จำนวน ๙๒ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๖.๕๙ และเช่า จำนวน ๓๒๗ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๔๔ ตามลำดับ

ตารางที่ ๑๗ แสดงลักษณะการถือครองที่ดินของเกษตรกร ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

ลักษณะการถือครอง	ครัวเรือน	ร้อยละ
เกษตรกรเป็นเจ้าของ	๙๗๖	๖๙.๙๖
อื่นๆ (ที่สาธารณะประโยชน์, ทำฟรี)	๙๒	๖.๕๙
เช่า	๓๒๗	๒๓.๔๔
รวม	๑,๒๙๕	๑๐๐

ที่มา : ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๘

ภาพที่ ๒๐ แสดงลักษณะการถือครองที่ดิน ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม
(ที่มา : ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๘)

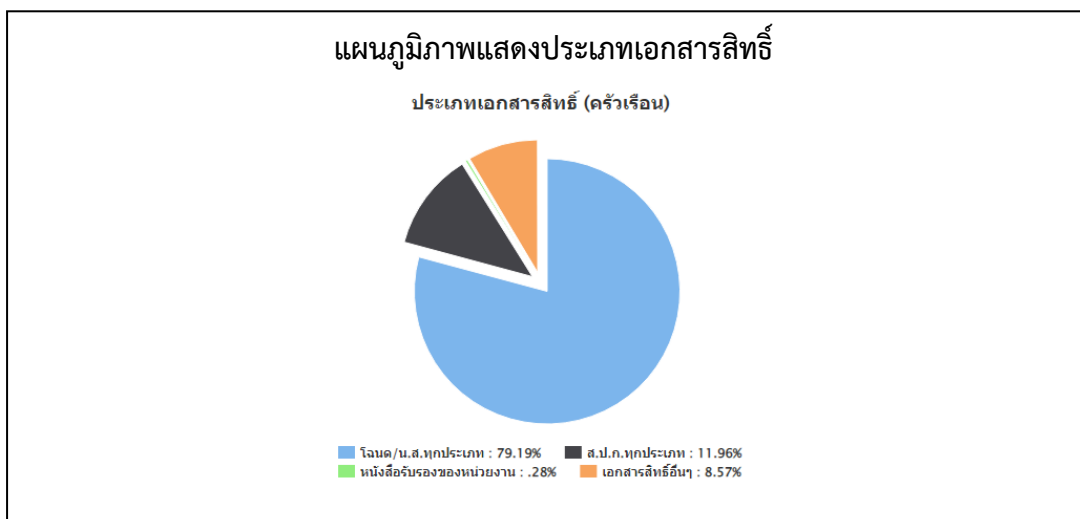
(๔) ประเภทเอกสารสิทธิ์ (เฉพาะเกษตรกรเป็นเจ้าของ)

เกษตรกรตำบลหนองโพธิ์ มีการถือครองที่ดินแบบเอกสารสิทธิ์ประเภทโฉนด จำนวน ๘๔๑ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๗๙.๑๙ รองลงมาคือเอกสารสิทธิ์ประเภท ส.ป.ก. จำนวน ๑๒๗ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๙๖ รองลงมาไม่มีเอกสารสิทธิ์ จำนวน ๙๑ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๘.๕๗ และหน่วยงานอื่นรับรอง จำนวน ๓ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๒.๘ ตามลำดับ

ตารางที่ ๑๘ แสดงลักษณะประเภทเอกสารสิทธิ์ ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

ประเภทเอกสารสิทธิ์ (ครัวเรือน)				รวม
โฉนด/น.ส.ทุกประเภท	ส.ป.ก. ทุกประเภท	หนังสือรับรองของหน่วยงาน	ไม่มีเอกสารสิทธิ์	
๘๔๑	๑๒๗	๓	๙๑	๙๗๖

ที่มา : ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๘

ภาพที่ ๒๑ แสดงประเภทเอกสารสิทธิ์ ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม
(ที่มา : ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๘)

๒) องค์กรและสถาบันเกษตรกร

(๑) กลุ่มเกษตรกร/สถาบัน

ตำบลหนองโพธิ์ มีกลุ่มส่งเสริมอาชีพ ๒ กลุ่ม มีสมาชิก ๖๐ ราย กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ๕ กลุ่ม สมาชิก ๘๐ ราย และวิสาหกิจชุมชน ๔ แห่ง สมาชิก ๑๔๐ ราย

ตารางที่ ๑๙ แสดงจำนวนและสมาชิกสถาบันเกษตรกรตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

ตำบล	กลุ่มส่งเสริมอาชีพ		กลุ่มแม่บ้าน		กลุ่มยุวเกษตรกร		วิสาหกิจชุมชน		สหกรณ์		กลุ่มเกษตรกร	
	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)	แห่ง	สมาชิก (ราย)	แห่ง	สมาชิก (ราย)	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)
หนองโพธิ์	๒	๖๐	๕	๘๐	-	-	๔	๑๔๐	-	-	-	-

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอนาเชือก, พ.ศ. ๒๕๖๘

๓) ศูนย์เรียนรู้และเครือข่าย

ตำบลหนองโพธิ์ มีแหล่ง/ศูนย์เรียนรู้และบริการด้านการเกษตร มีศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เครือข่าย ๑ ศูนย์ ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ๑ ศูนย์ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ๑๑ ศูนย์ และศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดิน ๑ ศูนย์

ตารางที่ ๒๐ แสดงจำนวนแหล่ง/ศูนย์เรียนรู้และบริการด้านการเกษตร ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

ตำบล	ศพก.	ศพก. เครือข่าย	ศจช.	ศดปช.	ศบกด.	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ			ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี ด้านการพัฒนาที่ดิน
						กษ.	ปศุสัตว์	ปฎิรูป	
หนองโพธิ์	-	๑	-	-	๑	๑๑	-	-	๑

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอนาเชือก, พ.ศ. ๒๕๖๘

(๑) อาสาสมัครเกษตร

ตำบลหนองโพธิ์ มีอาสาสมัครเกษตร จำนวน ๑๑ คน หมอเดินอาสา ๑๑ ราย และอาสาปศุสัตว์ ๑๑ ราย อย่างไรก็ตามอาสาเกษตรบางรายทำหน้าที่อาสามากกว่า ๑ หน้าที่

ตารางที่ ๒๑ แสดงข้อมูลอาสาสมัครเกษตร ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

ตำบล	หน่วยงาน /อาสาสมัครเกษตร (ราย)								
	อาสาสมัคร ฝนหลวง	ครูบัญชี อาสา	ประมง อาสา	อาสา ปศุสัตว์	หมอดิน อาสา	เกษตร หมู่บ้าน	สหกรณ์	เศรษฐกิจ การเกษตร	อาสาสมัคร ปฏิรูปที่ดิน
หนองโพธิ์	-	-	-	๑๑	๑๑	๑๑	-	-	-

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอนาเชือก, พ.ศ. ๒๕๖๘

(๒) ประชาชนชาวบ้าน

ตำบลหนองโพธิ์ มีประชาชนชาวบ้านภายใต้โครงการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ โดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งการดำเนินการโครงการได้คัดเลือกประชาชนชาวบ้านเป็นผู้ดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามวิถีของประชาชนแต่ละคน ซึ่งในตำบลหนองโพธิ์ มีประชาชนชาวบ้านจำนวน ๑๒ คน

ตารางที่ ๒๒ แสดงข้อมูลประชาชนชาวบ้าน ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

ที่	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่			องค์ความรู้ด้าน
		เลขที่	หมู่ที่	ตำบล	
๑	นายบุญธรรม สร้างนานอก	๓	๒	หนองโพธิ์	ด้านเครื่องจักรสาน
๒	นายสังวาล บุรเทศัง	๑๙	๒	หนองโพธิ์	ด้านเครื่องจักรสาน
๓	นางสำราญ นุ่นปินปัก	๑	๒	หนองโพธิ์	ด้านการทอเสื่อ
๔	นายสมาน มีดี	๙๗	๓	หนองโพธิ์	ด้านสมุนไพร
๕	นายประทีน สิมวงค์	๑๐๐	๓	หนองโพธิ์	ด้านศาสนา
๖	นางชิ้น หอมมัลลย์	๔	๓	หนองโพธิ์	ด้านการทอเสื่อ
๗	นายบุญ เทียงเล	๙๐	๓	หนองโพธิ์	ด้านศาสนพิธี
๘	นายเลียน เกตุแสนศรี	๒๐	๔	หนองโพธิ์	ด้านศาสนพิธี
๙	นายสำอาง ช่างหล่อ	๓๔	๕	หนองโพธิ์	ด้านศาสนพิธี
๑๐	นายสม ทับละคร	๑๗	๗	หนองโพธิ์	ด้านเครื่องจักรสาน
๑๑	นายคำยัน ประโพงะนัง	๑๐	๗	หนองโพธิ์	ด้านศาสนา
๑๒	นางวงเดือน ประมูลจักโก	๗๑	๑๐	หนองโพธิ์	ด้านการทอเสื่อ

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอนาเชือก กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๘

(๓) ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ชื่อ : ศูนย์เรียนรู้เกษตรผสมผสานบ้านหนองบึง ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก
จังหวัดมหาสารคาม

ชื่อเกษตรกรต้นแบบ : นายบุญยัง ดงแสนแก้ว

บ้านเลขที่ : ๑๗๙ บ้านหนองบึง หมู่ ๓ ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก

จังหวัดมหาสารคาม

สถานการณ์ของพื้นที่ : เกษตรกรในพื้นที่ตำบลหนองโพธิ์ มีอาชีพหลัก คือ การทำนา

ประมาณ ๘๐% ของพื้นที่ โดยการปลูกข้าวเพื่อบริโภค และจำหน่าย แต่ก็ประสบปัญหาต้นทุนสูง ราคาผลผลิตตกต่ำ เกษตรกรบางคนจึงหันมาทำการเกษตรแบบผสมผสานเพื่อการอยู่รอดของตัวเอง และเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นดังเช่นที่

นายบุญยัง ดงแสนแก้ว ดำเนินการอยู่ขณะนี้

แนวทางการพัฒนา : ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาดูงาน และขยายเครือข่ายไปสู่ชุมชนอื่นๆ

จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ : การทำเกษตรแบบผสมผสาน ตามแบบเกษตรทฤษฎีใหม่

หลักสูตรเรียนรู้ : ๑. การทำเกษตรแบบผสมผสาน
 ๒. การลดต้นทุนการผลิต
 ๓. การจัดการพื้นที่ตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่

หลักสูตรบังคับ

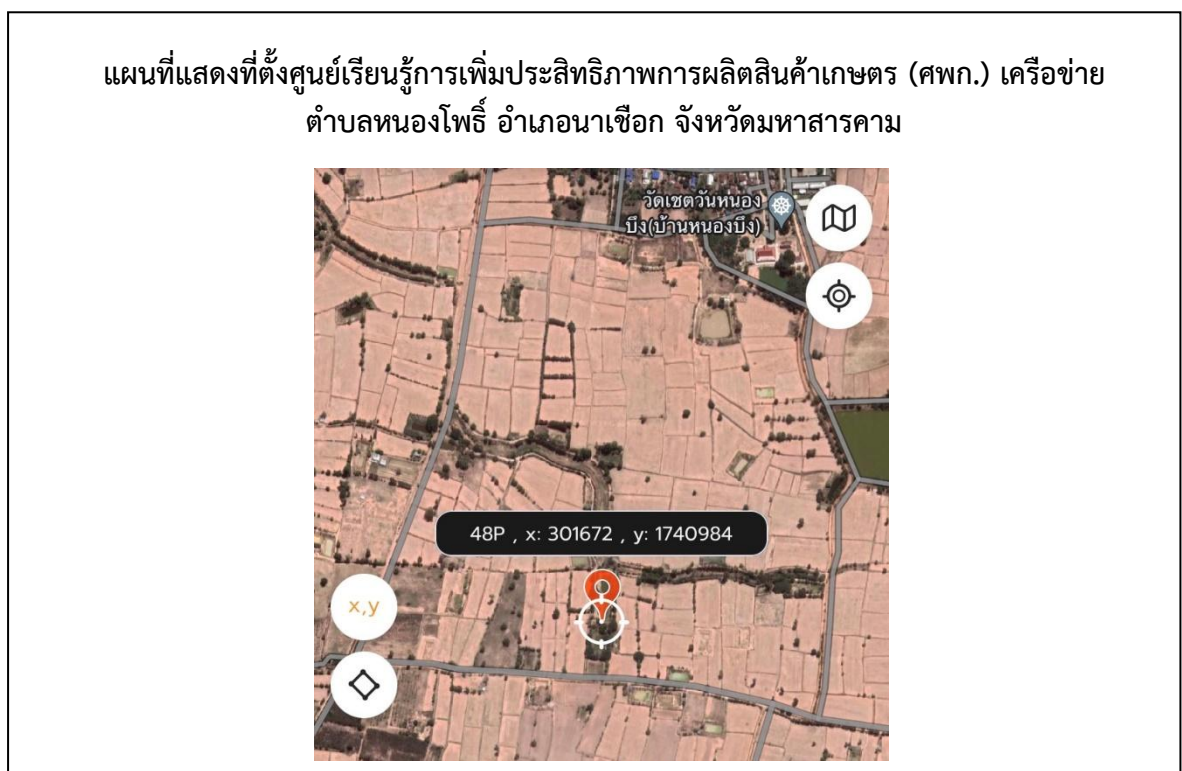
หลักสูตรเสริม : ๑. การทำเกษตรผสมผสาน การปลูกพืชหมุนเวียน
 ๒. การทำนาข้าว
 ๓. การจัดการดิน ปุ๋ย

ศูนย์เครือข่าย -

ตารางที่ ๒๓ ศูนย์เครือข่ายของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

แบบสรุปข้อมูล						
ศูนย์เครือข่ายของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม						
ที่	ชื่อศูนย์เครือข่าย	ประเภท/กิจกรรมหลัก	ที่ตั้งศูนย์		ชื่อ - นามสกุล ประธานศูนย์	เบอร์โทรศัพท์ ประธานศูนย์ เครือข่าย
			หมู่	ตำบล		
๑	ศูนย์เครือข่าย ศพก. ตำบลหนองโพธิ์	ไร่นาสวนผสม	๓	หนองโพธิ์	นายบุญยัง ดงแสนแก้ว	๐๖๓-๗๔๑๙๗๑๒

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอนาเชือก กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๘

ภาพที่ ๒๒ แสดงที่ตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เครือข่าย ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

(๔) กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ข้าว

ตำบลหนองโพธิ์ มีกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ จำนวน ๒ กลุ่ม ได้แก่

๔.๑ กลุ่มแปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๓ บ้านหนองบึง ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก

จังหวัดมหาสารคาม

๔.๒ กลุ่มแปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๒ บ้านหัวหนอง ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก

จังหวัดมหาสารคาม

แผนการผลิตรายกลุ่มของ แปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๓ บ้านหนองบึง ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม
ที่อยู่ บ้านหนองบึง หมู่ ๓ ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

กิจกรรม การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าว

- เป้าหมายการดำเนินงานลดต้นทุนการผลิต จาก ๓,๗๕๐ บาท/ต่อไร่ เป็น ๓,๐๐๐ บาท (๒๐%)
- เป้าหมายผลผลิต เพิ่มผลผลิต จาก ๔๐๐ กก./ไร่ เป็น ๔๘๐ กก./ไร่ (๒๐%)
- เป้าหมายรายได้..... บาท/ไร่
- ประมาณการรายจ่าย..... บาท/ไร่

กิจกรรมที่ต้องการพัฒนา

๑. การไถปรับที่นา
๒. การอัดฟางข้าว ลดการเผาในพื้นที่นา

ตารางที่ ๒๔ แสดงปฏิทินการทำงานแปลงใหญ่ หมู่ ๓ บ้านหนองบึง ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก
จังหวัดมหาสารคาม

กิจกรรม	เดือน												ประมาณการรายจ่าย	ประมาณการรายได้	
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.			
๑. การไถปรับที่นา	←-----→													๑๐,๐๐๐	๑๐๐,๐๐๐
๒. การอัดฟางข้าว ลดการเผาในพื้นที่นา	←-----→										←-----→			๕๐,๐๐๐	๑๕๐,๐๐๐

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอนาเชือก กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๘

แผนการผลิตรายกลุ่มของ : กลุ่มแปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๒ บ้านหัวหนอง ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก
จังหวัดมหาสารคาม

ที่อยู่ : หมู่ ๒ บ้านหัวหนอง ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

กิจกรรม : การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าว

- เป้าหมายการดำเนินงาน ลดต้นทุนการผลิต จาก ๓,๗๕๐ บาท/ต่อไร่ เป็น ๓,๐๐๐ บาท (๒๐%)
- เป้าหมายผลผลิต เพิ่มผลผลิต จาก ๔๐๐ กก./ไร่ เป็น ๔๘๐ กก./ไร่ (๒๐%)
- เป้าหมายรายได้..... ๑๐๐,๐๐๐ บาท/ไร่
- ประมาณการรายจ่าย..... ๕๐,๐๐๐ บาท/ไร่

กิจกรรมที่ต้องการพัฒนา

- ๑. การผลิตข้าวเปลือกคุณภาพ
- ๒. การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

ตารางที่ ๒๕ แสดงปฏิทินการทำงานแปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๒ บ้านหัวหนอง ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

กิจกรรม	เดือน												ประมาณการรายจ่าย	ประมาณการรายได้
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.		
๑. การผลิตข้าวเปลือกคุณภาพ					←							→	๒๕,๐๐๐	๕๐,๐๐๐
๒. การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว					←							→	๒๕,๐๐๐	๕๐,๐๐๐

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอนาเชือก กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๘

ตารางที่ ๒๖ แสดงข้อมูลกลุ่มแปลงใหญ่ ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

ที่	ตำบล	ชื่อกลุ่มแปลงใหญ่	ชนิดพืช	จำนวนสมาชิก (คน)	จำนวนพื้นที่ (ไร่)	ประธาน	เบอร์โทรศัพท์ประธาน
๑	หนองโพธิ์	แปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๓ บ้านหนองบึง ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	ข้าว	๓๐	๔๔๘	นายเหลา อ่อนจันทร์	๐๙๔-๔๕๙๙๖๑๖
๒	หนองโพธิ์	แปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๒ บ้านหัวหนอง ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	ข้าว	๓๐	๖๒๔	นายปรีชา ธรรมกาโร	๐๙๑-๗๒๐๕๒๘๙

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอนาเชือก กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๘

๑.๒ ศักยภาพพื้นที่/ทรัพยากรการเกษตร

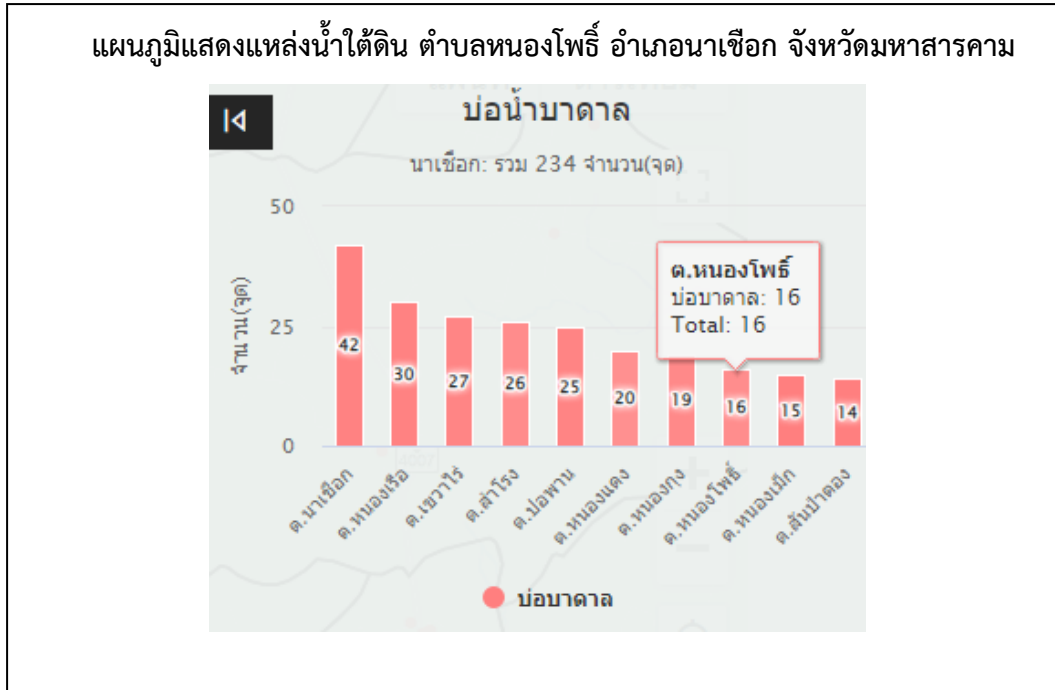
๑) ทรัพยากรดิน

ดินในพื้นที่ตำบลหนองโพธิ์ เป็นดินในพื้นที่ดอนในเขตดินแห้ง จำนวน ๒๓,๗๗๘.๕๐ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๗๖.๗๘ รองลงมาคือ ดินในพื้นที่ราบลุ่ม จำนวน ๗,๑๙๐.๘๘ ไร่ คิดเป็น ๒๓.๒๒

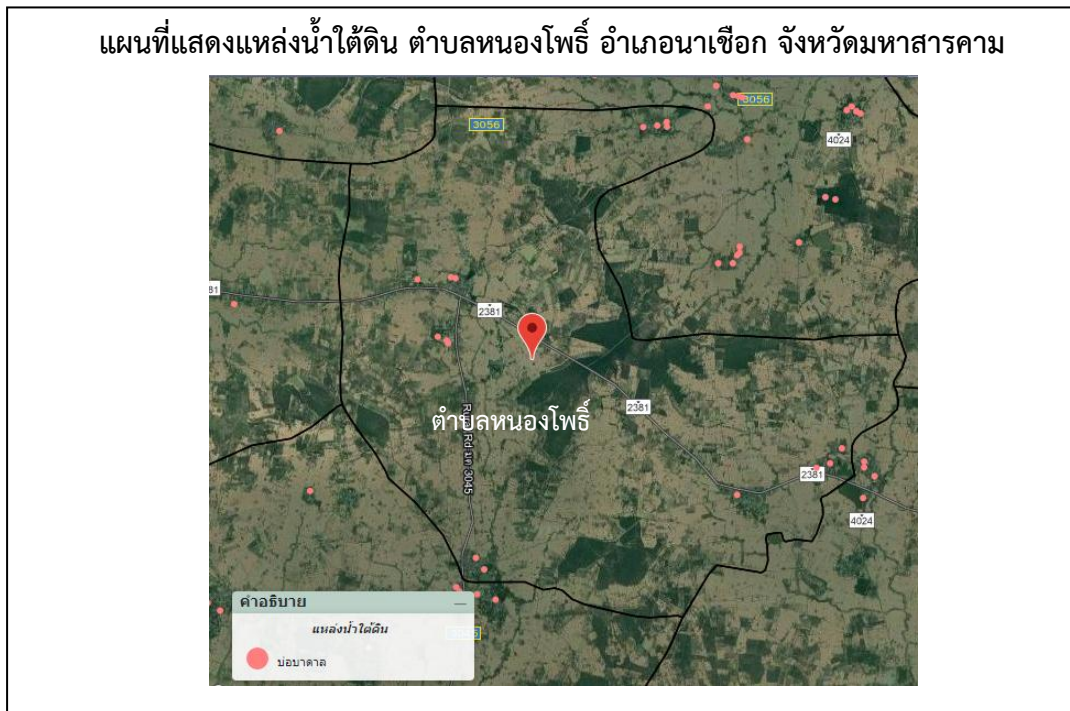

๒) ทรัพยากรน้ำ
 ตำบลหนองโพธิ์ เป็นพื้นที่อาศัยน้ำฝนในการทำการเกษตรเป็นหลัก นอกจากนี้ยังแหล่งน้ำอื่นๆ ที่ใช้ในการเกษตรดังนี้

- แหล่งน้ำใต้ดิน บ่อบาดาลตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม รวมทั้งสิ้น ๑๖ บ่อ

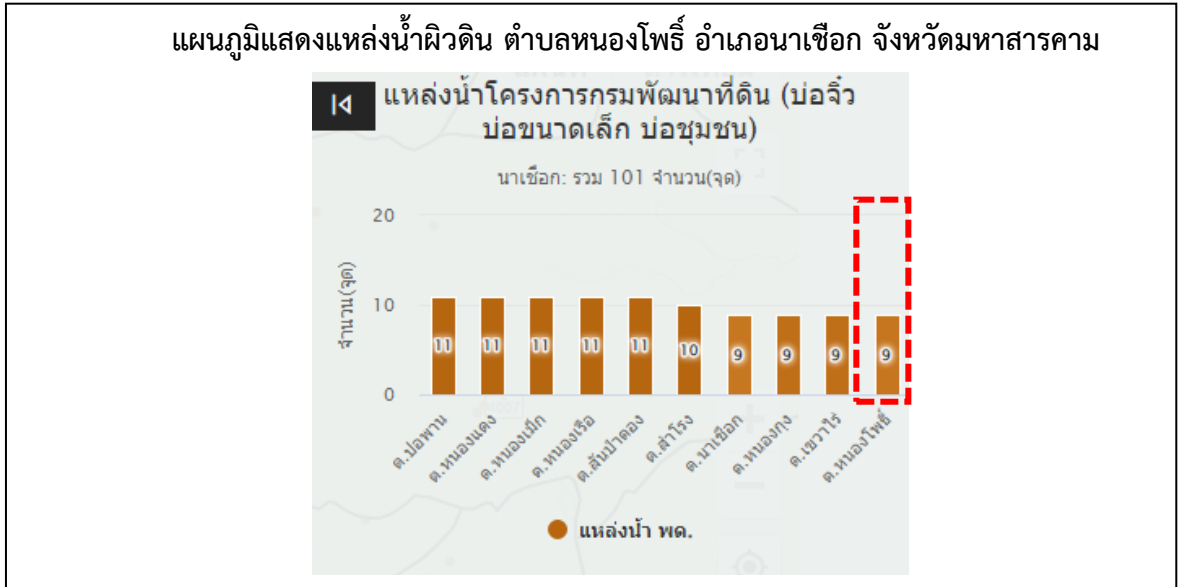

ภาพที่ ๒๕ แสดงแหล่งน้ำใต้ดินตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม
 (ที่มา : <https://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ. ๒๕๖๘)

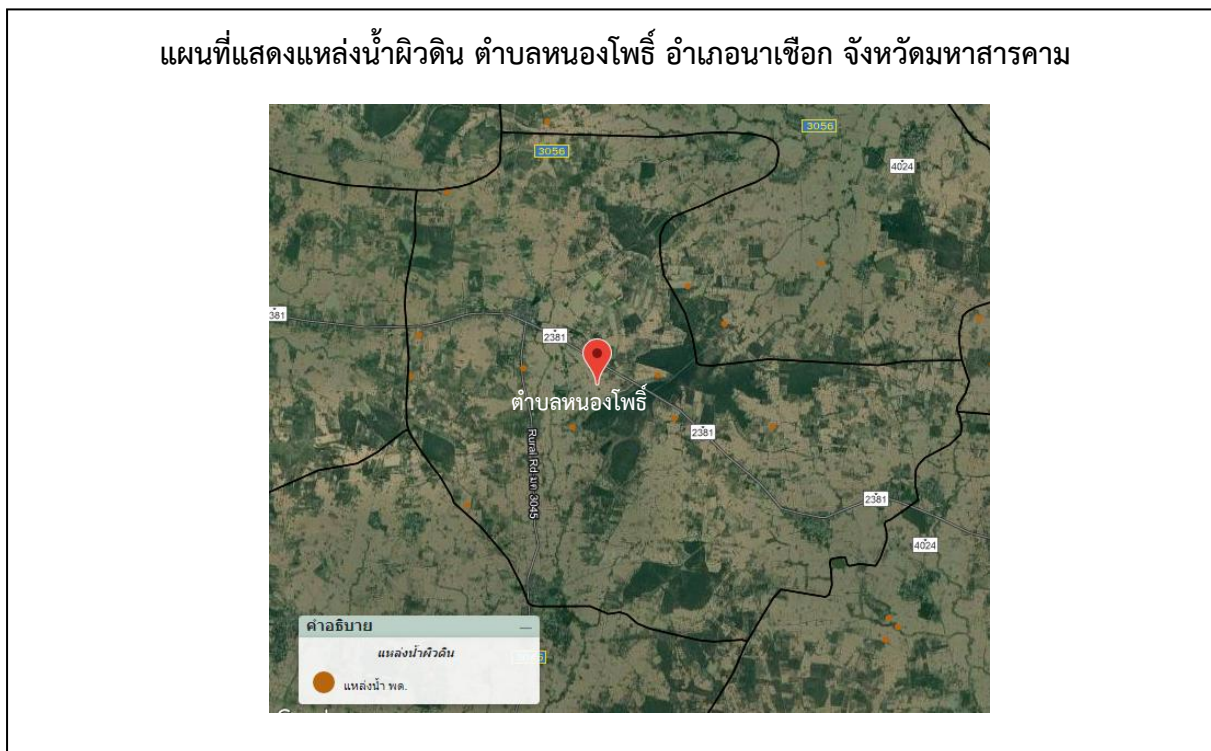

ภาพที่ ๒๖ แสดงแหล่งน้ำใต้ดินตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม
 (ที่มา : <https://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ. ๒๕๖๘)

- แหล่งน้ำผิวดิน ได้แก่ น้ำในแม่น้ำลำคลอง ทะเลสาบ และในพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นน้ำจืด ปกติน้ำผิวดินจะได้รับการเติมจากฝน ตำบลหนองโพธิ์มีแหล่งน้ำผิวดินที่ใช้ทำการเกษตรดังนี้ แหล่งน้ำจากกรมพัฒนาที่ดิน จำนวน ๙ แห่ง

ภาพที่ ๒๗ แสดงแหล่งน้ำผิวดินตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม (ที่มา : <https://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ. ๒๕๖๘)

ภาพที่ ๒๘ แสดงแหล่งน้ำผิวดินตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม (ที่มา : <https://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ. ๒๕๖๘)

๑.๓ สินค้าเอกลักษณ์ประจำถิ่น/สินค้า GI

ไม่มี

๑.๔ สินค้าเกษตรที่สำคัญ

๑.๔.๑ ข้าว

๑) พื้นที่เหมาะสม/ไม่เหมาะสม

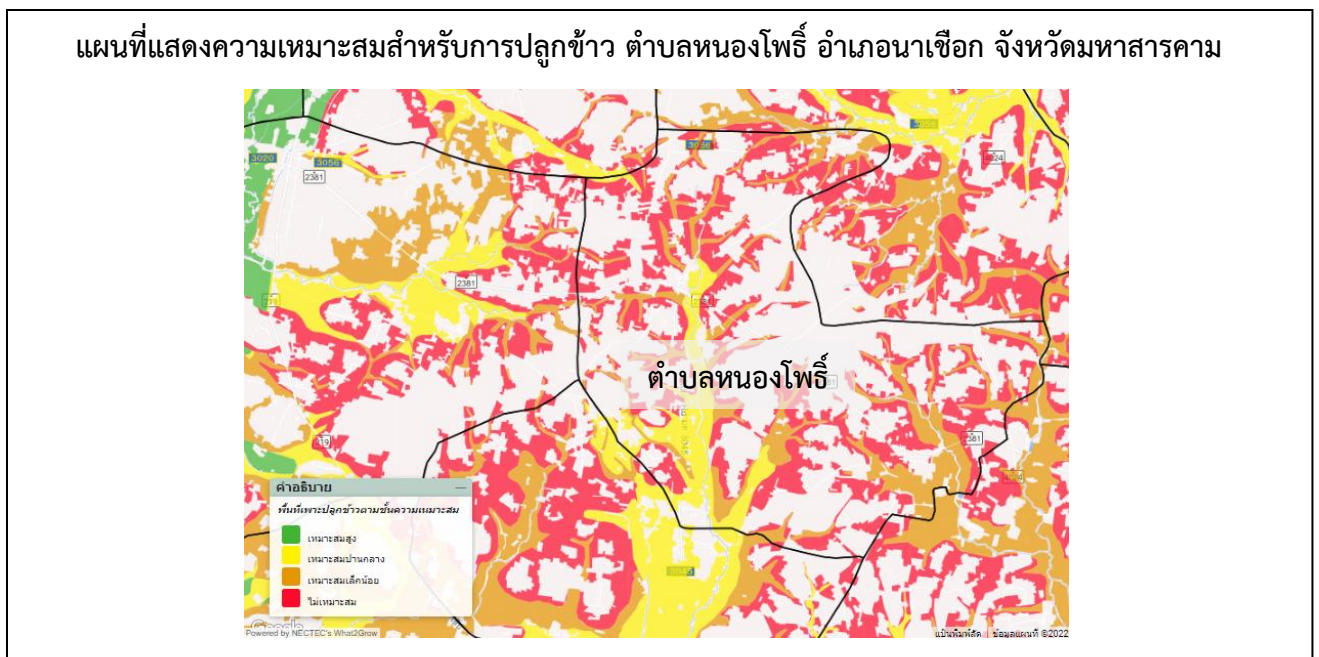
(๑) เขตความเหมาะสม

ตำบลหนองโพธิ์ มีพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับปลูกข้าว ทั้งหมด จำนวน ๑๓,๙๑๕.๘๕ ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมมาก (S๑) จำนวน - ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๐ พื้นที่ที่เหมาะสมปานกลาง (S๒) จำนวน ๑,๙๔๕.๔๘ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๙๘ พื้นที่เหมาะสมน้อย (S๓) จำนวน ๓,๙๖๑.๘๙ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๔๗ และพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) จำนวน ๘,๐๐๘.๔๘ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๕๕ ตามลำดับ

ตารางที่ ๒๘ แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกข้าว ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

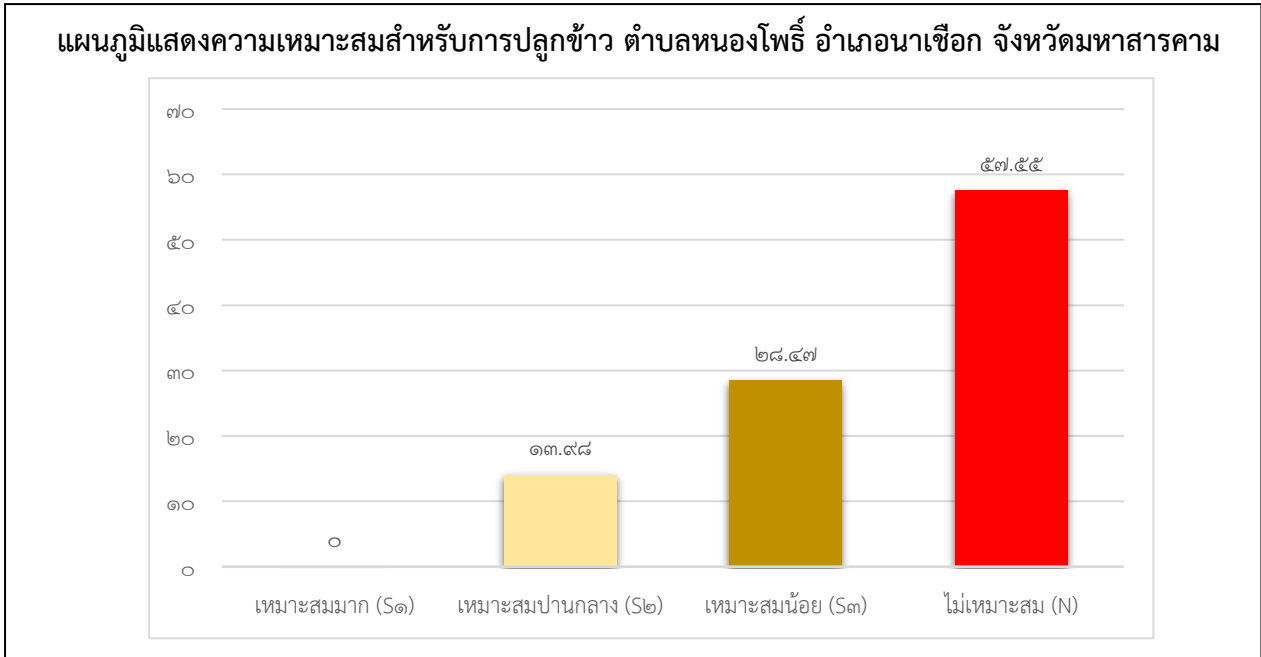
ตำบล	พื้นที่ระดับความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว (ไร่)				
	เหมาะสมมาก (S1)	เหมาะสมปานกลาง (S2)	เหมาะสมน้อย (S3)	ไม่เหมาะสม (N)	รวมพื้นที่ทั้งหมด
หนองโพธิ์	-	๑,๙๔๕.๔๘	๓,๙๖๑.๘๙	๘,๐๐๘.๔๘	๑๓,๙๑๕.๘๕

ที่มา : <http://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ. ๒๕๖๘

ภาพที่ ๒๙ แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกข้าว ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

(ที่มา : <http://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ. ๒๕๖๘)

ภาพที่ ๓๐ แสดงร้อยละแต่ละระดับชั้นความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอนาเชือก กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๘)

(๒) พื้นที่ปลูกข้าว

ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม มีพื้นที่ จำนวน ๑๕,๓๐๙.๐๗ไร่ โดยปลูกมากที่สุดคือ บ้านหนองบึง หมู่ที่ ๓ จำนวน ๒,๑๗๑.๗๕ ไร่ รองลงมาคือ บ้านหนองโพธิ์ หมู่ที่ ๑ จำนวน ๑,๘๓๗.๕๔ และบ้านหัวหนองสามัคคี หมู่ที่ ๙ จำนวน ๑,๘๐๑.๓๘ ไร่ ตามลำดับ

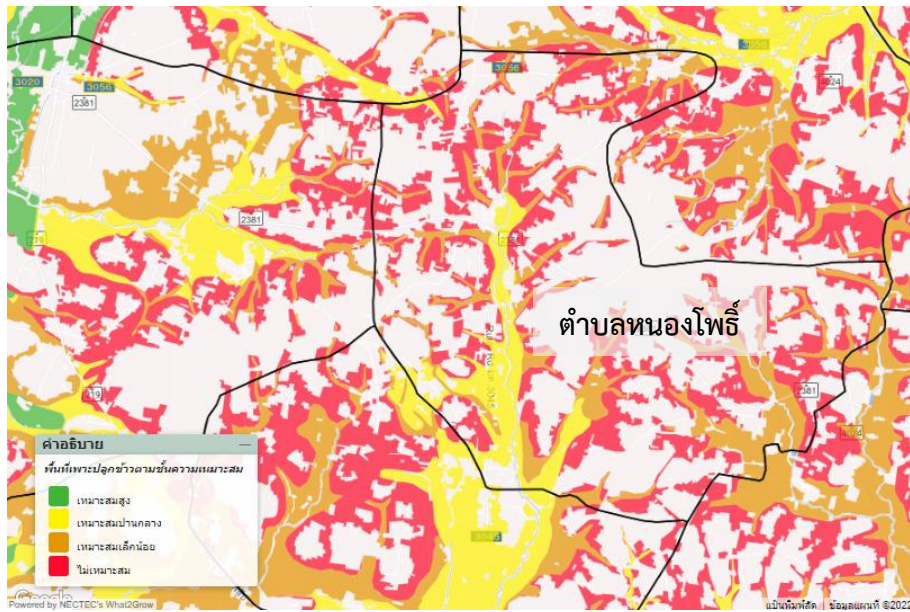
ตารางที่ ๒๙ แสดงพื้นที่ปลูกข้าว ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

หมู่ที่	บ้าน	พื้นที่ปลูกข้าว (ไร่)
๑	หนองโพธิ์	๑,๘๓๗.๕๔
๒	หัวหนอง	๑,๕๕๕.๗๓
๓	หนองบึง	๒,๑๗๑.๗๕
๔	หัวไสก	๘๗๒.๙๐
๕	คิมบง	๑,๐๐๙.๙๑
๖	สี่เหลี่ยม	๖๔๑.๕๐
๗	โพธิ์ศรีเจริญ	๑,๗๐๓.๔๐
๘	บึงสามัคคี	๑,๓๕๕.๗๕
๙	หัวหนองสามัคคี	๑,๘๐๑.๓๘
๑๐	โพธิ์เงิน	๑,๖๙๐.๔๗
๑๑	บงใหม่พัฒนา	๖๖๘.๗๕
	รวม	๑๕,๓๐๙.๐๗

ที่มา : ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๗

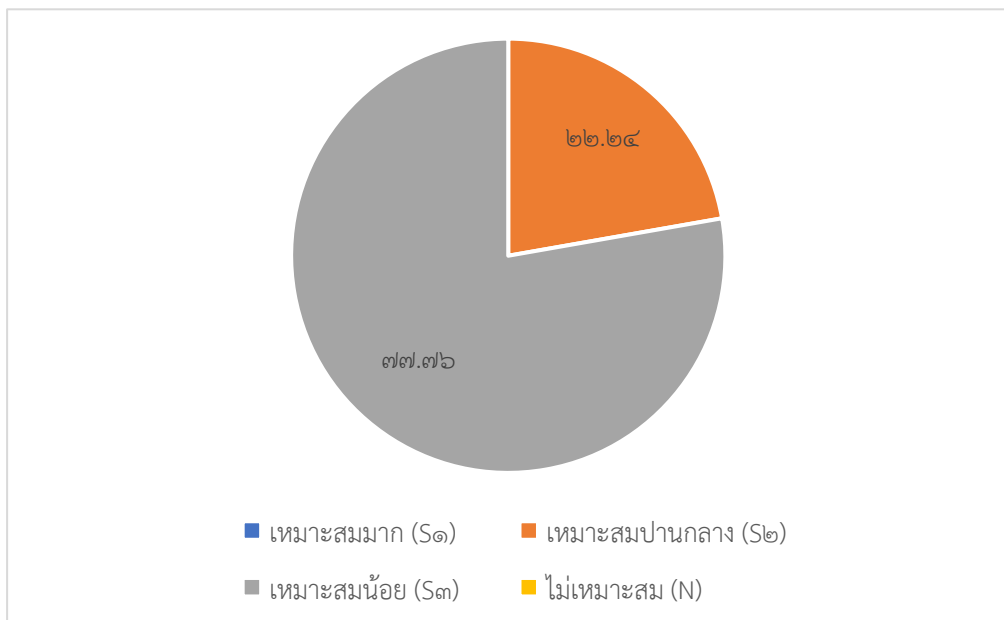
แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกข้าว ตามระดับชั้นความเหมาะสม ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

ภาพที่ ๓๒ แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกข้าว ตามระดับชั้นความเหมาะสม ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

(ที่มา : <http://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ. ๒๕๖๘)

แผนภูมิแสดงพื้นที่ปลูกข้าว ตามระดับชั้นความเหมาะสม ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

ภาพที่ ๓๓ แสดงร้อยละพื้นที่ข้าว ตามระดับชั้นความเหมาะสม ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอนาเชือก กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๘)

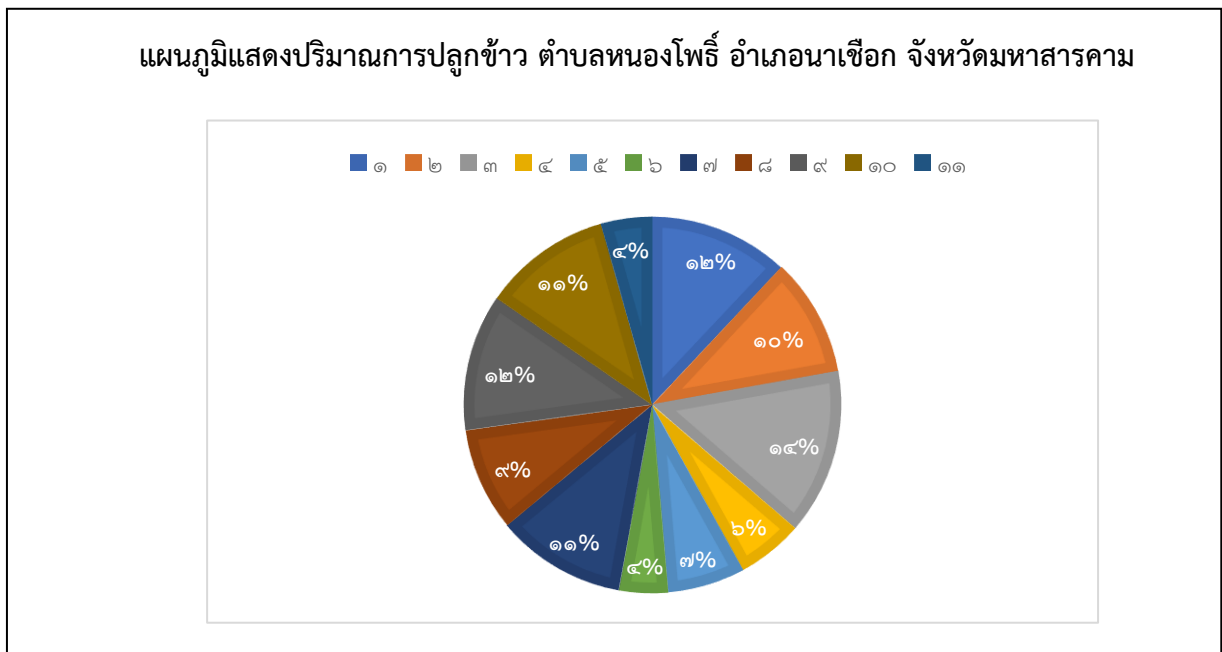
๒) ปริมาณการผลิต

ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม มีพื้นที่การปลูกข้าว จำนวน ๑๕,๓๐๙.๐๗ ไร่ ๑,๒๐๙ ครัวเรือน โดยมีพื้นที่ปลูกมาก บ้านหนองบึง หมู่ที่ ๓ จำนวน ๒,๑๗๑.๗๕ ไร่ จำนวน ๑๕๕ ครัวเรือน รองลงมาคือ บ้านหนองโพธิ์ หมู่ที่ ๑ จำนวน ๑,๘๓๗.๕๔ ไร่ ๑๖๗ ครัวเรือน และบ้านหัวหนองสามัคคี หมู่ที่ ๙ จำนวน ๑,๘๐๑.๓๘ ไร่ ๑๕๓ ครัวเรือน ตามลำดับ

ตารางที่ ๓๑ แสดงปริมาณการปลูกข้าว ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

หมู่ที่	ครัวเรือน เกษตรกร	พื้นที่ปลูก (ไร่)	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (ตัน)
๑	๑๖๗	๑,๘๓๗.๕๔	๑,๘๓๗.๕๔	๗๗๑.๗๗	๐.๔๒
๒	๑๒๘	๑,๕๕๕.๗๓	๑,๕๕๕.๗๓	๖๕๓.๔๑	๐.๔๒
๓	๑๕๕	๒,๑๗๑.๗๕	๒,๑๗๑.๗๕	๙๑๒.๑๔	๐.๔๒
๔	๗๓	๘๗๒.๙๐	๘๗๒.๙๐	๓๖๖.๖๒	๐.๔๒
๕	๗๔	๑,๐๐๙.๙๑	๑,๐๐๙.๙๑	๔๒๔.๑๖	๐.๔๒
๖	๔๖	๖๔๑.๕๐	๖๔๑.๕๐	๒๖๙.๔๓	๐.๔๒
๗	๑๓๗	๑,๗๐๓.๔๐	๑,๗๐๓.๔๐	๗๑๕.๔๓	๐.๔๒
๘	๙๕	๑,๓๕๕.๗๕	๑,๓๕๕.๗๕	๕๖๙.๔๒	๐.๔๒
๙	๑๕๓	๑,๘๐๑.๓๘	๑,๘๐๑.๓๘	๗๕๖.๕๘	๐.๔๒
๑๐	๑๔๗	๑,๖๙๐.๔๗	๑,๖๙๐.๔๗	๗๑๐.๐๐	๐.๔๒
๑๑	๖๑	๖๖๘.๗๕	๖๖๘.๗๕	๒๘๐.๘๘	๐.๔๒
รวม	๑,๒๐๙	๑๕,๓๐๙.๐๗	๑๕,๓๐๙.๐๗	๖,๔๒๙.๘๑	๐.๔๒

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอนาเชือก กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๘

ภาพที่ ๓๔ แสดงปริมาณการปลูกข้าว ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม
(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอนาเชือก กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๘)

๓) สถานการณ์ใช้เทคโนโลยีการผลิต

(๑) การใช้พันธุ์ดี

ส่วนใหญ่การปลูกข้าวของเกษตรกร จะปลูกข้าวเจ้า พันธุ์ขาวดอกมะลิ ๑๐๕ ข้าวเหนียว พันธุ์ กข๖ โดยส่วนใหญ่เก็บพันธุ์ไว้ใช้เอง และซื้อจากแหล่งต่างๆ ที่จำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว เช่น ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ศูนย์ข้าวชุมชน ร้านขายสินค้าทางการเกษตร เป็นต้น

(๒) การเตรียมดิน

การเตรียมดินแยกได้เป็น ๓ ขั้นตอน คือ

- การไถกลบตอซังข้าว หลังการเก็บเกี่ยวช่วงเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม
- การไถตะ ช่วงเดือนมีนาคม-พฤษภาคม
- การไถแปร ช่วงเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน

(๓) การปลูก

โดยส่วนใหญ่ทำนาหว่าน คิดเป็นร้อยละ ๙๕ มีอัตราการใช้เมล็ดพันธุ์สำหรับนาหว่าน ประมาณ ๒๐-๒๕ กิโลกรัม/ไร่ เริ่มทำการหว่าน ช่วงเดือน พฤษภาคม-กรกฎาคม ในส่วนนาดำ คิดเป็นร้อยละ ๕ จะมีการหว่านกล้าในช่วงเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน มีอัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ ประมาณ ๑๐ กิโลกรัม/ไร่ และทำการปักดำช่วงเดือนมิถุนายน-สิงหาคม

(๔) ระบบการให้น้ำ

เป็นการเพาะปลูกโดยอาศัยน้ำฝน หากปีใดมีปริมาณน้ำฝนน้อย ฝนทิ้งช่วง หรือแห้งแล้ง ผลผลิตจะเสียหายเป็นพื้นที่กว้าง

(๕) การดูแลรักษา

- การจัดการดินทำการไถกลบตอซังข้าวหลังการเก็บเกี่ยว
- การสำรวจพื้นที่นาเป็นประจำเพื่อกำจัดวัชพืช และศัตรูพืชต่างๆ

อย่างน้อย ๑ ครั้ง/สัปดาห์

- การป้องกันกำจัดโรคที่พบ เช่น โรคไหม้ ป้องกันโดยการใช้เชื้อรา

ไตรโคเดอร์มา

(๖) การใส่ปุ๋ย

- การใส่ปุ๋ยคอก เช่น ปุ๋ยมูลโค-กระบือ ที่เลี้ยงเองในช่วงการไถตะ อัตราประมาณ ๒๐๐-๕๐๐ กิโลกรัม/ไร่

- การใส่ปุ๋ยเคมีครั้งที่ ๑ ใส่ปุ๋ยสูตร ๑๖-๑๖-๘ อัตรา ๒๐-๒๕ กิโลกรัม/ไร่ ประมาณ ๒๐-๓๐ วันหลังข้าวออก

- การใส่ปุ๋ยเคมีครั้งที่ ๒ ใส่ปุ๋ยยูเรีย (๔๖-๐-๐) อัตรา ๑๐ กิโลกรัม/ไร่ ที่ระยะกำเนิดช่อดอก หรือ ๓๐ วันก่อนข้าวออกดอก

(๗) การเก็บเกี่ยว

การเก็บเกี่ยวผลผลิตจะทำการเก็บเกี่ยวในช่วง ๒๘-๓๐ วัน หลังวันออกดอก โดยเริ่มเก็บเกี่ยวในช่วงเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม ด้วยรถเกี่ยวนา และบางส่วนใช้แรงงานคน ตากข้าวให้ความชื้นลดลงเหลือประมาณ ๑๒-๑๔ % ก่อนนำผลผลิตที่ได้ไปจำหน่าย และเก็บรักษา

(๘) การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

เกษตรกรจะนำผลผลิตข้าวที่ได้ไปเก็บรักษาไว้ในยุ้งฉางของตนเอง สำหรับเก็บไว้บริโภค หรือรอการจำหน่าย

(๘) การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรู

- ใช้วิธีการเขตกรรมเป็นหลัก โดยการสำรวจพื้นที่นาเป็นประจำเมื่อพบโรคและแมลงศัตรู จะทำการป้องกันกำจัดทันที หากเกษตรกรไม่สามารถทำได้ด้วยตนเอง จะนำพืชที่เป็นโรคและแมลงศัตรูทำลายเข้ามาให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรวินิจฉัย และแนะนำวิธีป้องกันกำจัดที่ถูกต้อง

๔) ปฏิทินการเพาะปลูก

ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม มีการปลูกข้าว ดังนี้

ชื่อสินค้า	เดือน											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ข้าวนาปี			เตรียมดิน			ปลูก	ดูแลรักษา				เก็บเกี่ยว	อัดฟาง
			←————→			△	←————→				△	←————→
สัญลักษณ์		←————→ ช่วงฤดูปลูก			△ ปลูกสูงสุด			←.....→ ช่วงฤดูเก็บเกี่ยว			▽ เก็บเกี่ยวสูงสุด	

ภาพที่ ๓๕ แสดงปฏิทินการเพาะปลูกข้าวดำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม
(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอนาเชือก กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๘)

๕) ต้นทุนการผลิต

ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม มีต้นทุนการผลิตข้าว โดยเป็นพื้นที่นอกเขตชลประทานทั้งหมด มีต้นทุนการผลิตข้าว เป็นเงิน ๓,๗๕๐ บาท

ตารางที่ ๓๒ แสดงต้นทุนการผลิตข้าว ปี ๒๕๖๘ ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

รายการ	ในเขตชลประทาน (บาท/ไร่)	นอกเขตชลประทาน (บาท/ไร่)	หมายเหตุ
ไถกลบตอซัง	-	๒๐๐	
ไถดะ	-	๒๐๐	
ไถแปร	-	๒๐๐	
พันธุ์ข้าว	-	๗๐๐	
ค่าจ้างปลูก (หวาน)	-	๑๐๐	
ค่าปุ๋ยสูตร ๑๖-๑๖-๘	-	๗๐๐	
ค่าปุ๋ยสูตร ๔๖-๐-๐	-	๓๐๐	
ค่าแรงใส่ปุ๋ย	-	๑๐๐	
ค่ารถเกี่ยวข้าว	-	๘๐๐	
ค่าขนส่ง	-	๑๕๐	
ค่าอื่นๆ เช่น เชื้อเพลิง เบ็ดเตล็ดฯ	-	๓๐๐	
รวม	-	๓,๗๕๐	

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอนาเชือก กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๘)

๖) สถานการณ์การตลาด/วิธีการตลาด

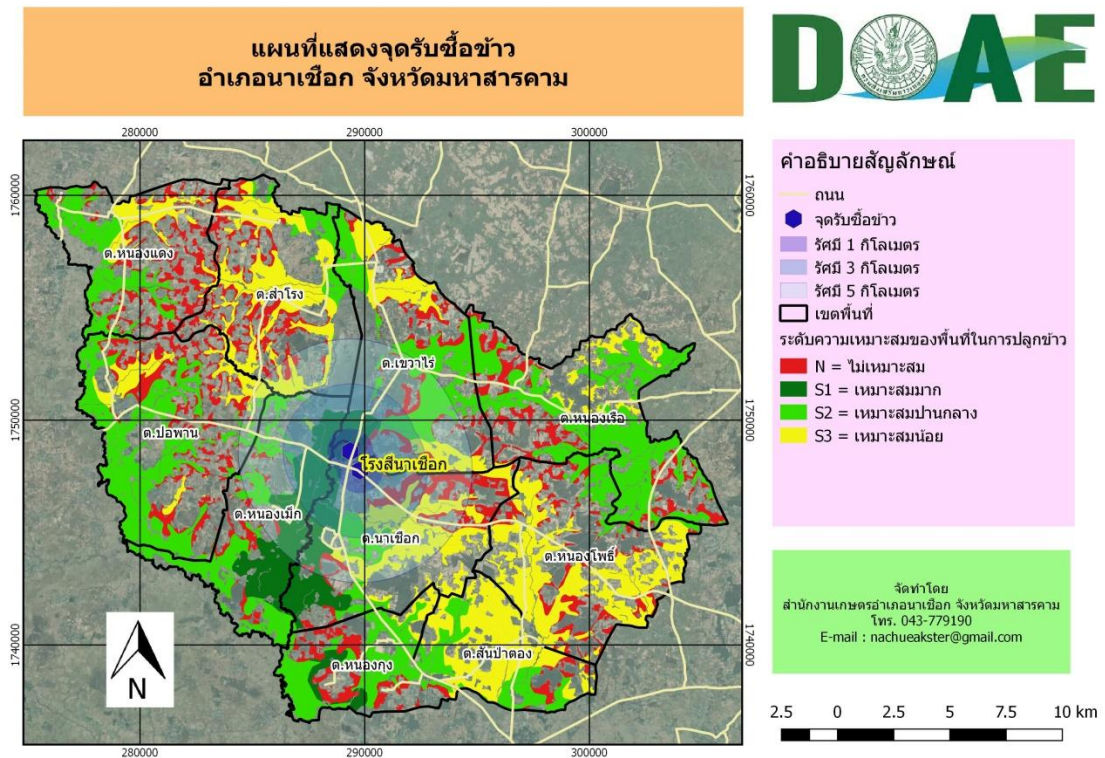
จุดรับซื้อผลผลิต/โรงงานแปรรูป จุดรับซื้อข้าว/โรงงาน ที่มีความสำคัญ ในอำเภอนาเชือก ประกอบไปด้วยจุดรับซื้อ จำนวน ๓ แห่ง ปริมาณผลผลิตที่เกษตรกรผลิตได้และจำหน่าย ๑๕,๐๐๐ ตัน/ปี

(๑) วิธีการตลาด

เกษตรกรส่วนใหญ่จะปลูกข้าวไว้เพื่อการบริโภคภายในครัวเรือน ส่วนที่เหลือจึงจำหน่าย การนำผลผลิตออกมาจำหน่ายของเกษตรกรจะนำมาจำหน่ายเมื่อมีความจำเป็นต้องการเงิน หรือเมื่อข้าวมีราคาสูง โดยเกษตรกรไม่สามารถควบคุมราคาข้าวเองได้ ต้องเป็นไปตามกลไกการตลาดข้าว การจำหน่ายผลผลิตเกษตรกรจะนำเข้ามาขายในแหล่งรับซื้อในตัวอำเภอ

(๒) แหล่งรับซื้อผลผลิต/ โรงงานแปรรูป

จุดรับซื้อผลผลิต/โรงงานแปรรูป จุดรับซื้อข้าว/โรงงาน ที่มีความสำคัญ ในอำเภอนาเชือก ประกอบไปด้วยจุดรับซื้อ จำนวน ๓ แห่ง

ภาพที่ ๓๖ แสดงแหล่งรับซื้อข้าว อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม (ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอนาเชือก, พ.ศ. ๒๕๖๘)

๗) เกษตรกรต้นแบบในพื้นที่

ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม มีเกษตรกรที่เป็นต้นแบบในพื้นที่ โดยมีเกษตรกรที่เป็น Smart Farmer ซึ่งมีเกษตรกรที่เป็น Smart Farmer แปลงใหญ่ จำนวน ๓๐ ราย

- องค์กรความรู้ทักษะความชำนาญ
- การลดต้นทุนการผลิตข้าว
- การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าว

เกษตรกรมีความรู้ ความชำนาญ องค์กรความรู้ในเทคโนโลยีการผลิต ที่มีความโดดเด่น

ตารางที่ ๓๓ แสดง Smart Farmer ต้นแบบในด้านแปลงใหญ่ ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

ที่	ชื่อ - สกุล	หมู่	ตำบล	อำเภอ	ปีที่เริ่ม	สาขา
๑	นายจันดี หอมมาลัย	๓	หนองโพธิ์	นาเชือก	๒๕๖๓	แปลงใหญ่
๒	นางบัวไข หันบุตรดี	๓	หนองโพธิ์	นาเชือก	๒๕๖๓	แปลงใหญ่
๓	นายสุข ผลในเมือง	๓	หนองโพธิ์	นาเชือก	๒๕๖๓	แปลงใหญ่
๔	นายเสาร์ มีลี	๓	หนองโพธิ์	นาเชือก	๒๕๖๓	แปลงใหญ่
๕	นายนุช ภูคำศักดิ์	๓	หนองโพธิ์	นาเชือก	๒๕๖๓	แปลงใหญ่
๖	นายบุญปั้น แสนหว่า	๓	หนองโพธิ์	นาเชือก	๒๕๖๓	แปลงใหญ่
๗	นางจำปี ปินะกาโพธิ์	๓	หนองโพธิ์	นาเชือก	๒๕๖๓	แปลงใหญ่
๘	นายสมพร ศรีสุวรรณ	๓	หนองโพธิ์	นาเชือก	๒๕๖๓	แปลงใหญ่
๙	นายไวพจน์ หอมมาลัย	๓	หนองโพธิ์	นาเชือก	๒๕๖๓	แปลงใหญ่
๑๐	นางสมเกียรติ แผงลูกหล้า	๓	หนองโพธิ์	นาเชือก	๒๕๖๓	แปลงใหญ่
๑๑	นายสมพงษ์ ธรรมรงค์	๓	หนองโพธิ์	นาเชือก	๒๕๖๓	แปลงใหญ่
๑๒	นางไชย วะปะทั่ง	๓	หนองโพธิ์	นาเชือก	๒๕๖๓	แปลงใหญ่
๑๓	นางบุญมี ปินะกะตา	๓	หนองโพธิ์	นาเชือก	๒๕๖๓	แปลงใหญ่
๑๔	นายสุข ศรีสุวรรณ	๓	หนองโพธิ์	นาเชือก	๒๕๖๓	แปลงใหญ่
๑๕	นายประยูร ปินะทาใน	๓	หนองโพธิ์	นาเชือก	๒๕๖๓	แปลงใหญ่
๑๖	นายนิยม สุดตะนา	๓	หนองโพธิ์	นาเชือก	๒๕๖๓	แปลงใหญ่
๑๗	นายไสว ปัจจัยโคนง	๓	หนองโพธิ์	นาเชือก	๒๕๖๓	แปลงใหญ่
๑๘	นายสมาน มีลี	๓	หนองโพธิ์	นาเชือก	๒๕๖๓	แปลงใหญ่
๑๙	นายประมวล ปิดตาทะเน	๓	หนองโพธิ์	นาเชือก	๒๕๖๓	แปลงใหญ่
๒๐	นายทองสุข ไพอุปสี	๓	หนองโพธิ์	นาเชือก	๒๕๖๓	แปลงใหญ่
๒๑	นายคำมาย พรหมมากุล	๓	หนองโพธิ์	นาเชือก	๒๕๖๓	แปลงใหญ่
๒๒	นายเหล่า อ่อนจันทร์	๓	หนองโพธิ์	นาเชือก	๒๕๖๓	แปลงใหญ่
๒๓	นางทองต้วง ดีไร่	๓	หนองโพธิ์	นาเชือก	๒๕๖๓	แปลงใหญ่
๒๔	นางหนูโย คงภักดี	๓	หนองโพธิ์	นาเชือก	๒๕๖๓	แปลงใหญ่
๒๕	นายคำโลน จันเมือง	๓	หนองโพธิ์	นาเชือก	๒๕๖๓	แปลงใหญ่
๒๖	นางหนูเล็ก มะธิมะตุ้	๓	หนองโพธิ์	นาเชือก	๒๕๖๓	แปลงใหญ่
๒๗	นายบุญยัง ดงแสนแก้ว	๓	หนองโพธิ์	นาเชือก	๒๕๖๓	แปลงใหญ่
๒๘	นางสาวศิยามล ปลายชอก	๓	หนองโพธิ์	นาเชือก	๒๕๖๓	แปลงใหญ่
๒๙	นางสาวคำตัน ภูคำศักดิ์	๓	หนองโพธิ์	นาเชือก	๒๕๖๓	แปลงใหญ่
๓๐	นางสาวญาณิกา วะปะทั่ง	๓	หนองโพธิ์	นาเชือก	๒๕๖๓	แปลงใหญ่

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอนาเชือก กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ.๒๕๖๘)

๑.๔.๒ มันสำปะหลัง

๑) พื้นที่เหมาะสม/ไม่เหมาะสม

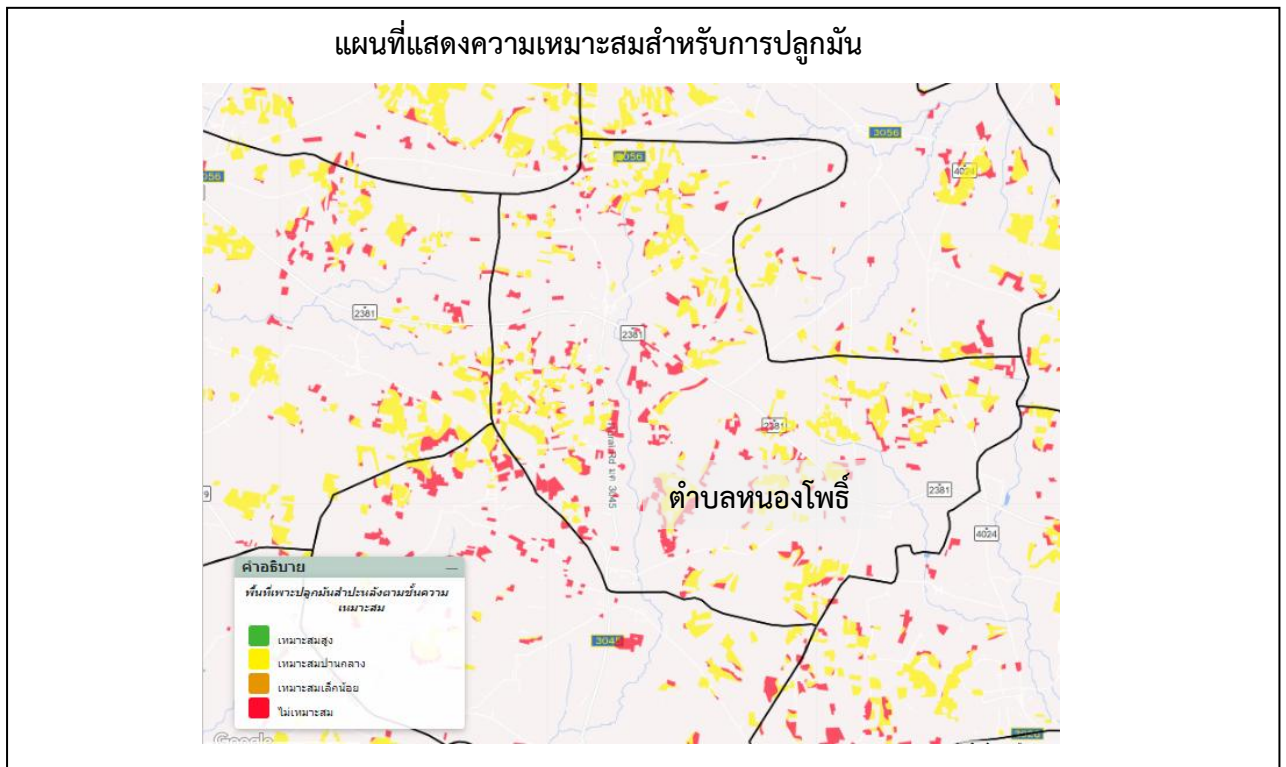
(๑) เขตความเหมาะสม

ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม มีพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับปลูกมันสำปะหลัง ทั้งหมด จำนวน ๔,๙๐๔.๔๕ ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมมาก (S๑) จำนวน - ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๐ พื้นที่เหมาะปานกลาง (S๒) จำนวน ๓,๒๘๓.๖๖ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๙๕ พื้นที่เหมาะสมน้อย (S๓) จำนวน - ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๐ และพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) จำนวน ๑,๖๒๐.๗๙ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๐๕

ตารางที่ ๓๔ แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกมันสำปะหลัง ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

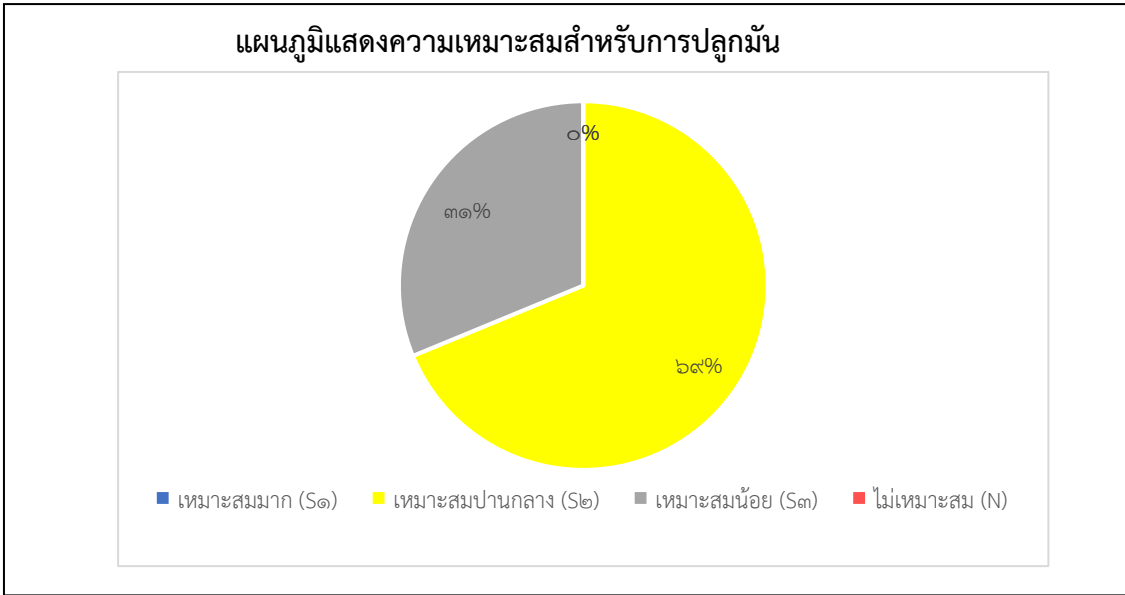
ตำบล	พื้นที่ระดับความเหมาะสมสำหรับการปลูกมันสำปะหลัง (ไร่)				
	เหมาะสมมาก (S1)	เหมาะสมปานกลาง (S2)	เหมาะสมน้อย (S3)	ไม่เหมาะสม (N)	รวมพื้นที่ทั้งหมด
หนองโพธิ์	-	๓,๒๘๓.๖๖	-	๑,๖๒๐.๗๙	๔,๙๐๔.๔๕

(ที่มา : <http://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ. ๒๕๖๘)

ภาพที่ ๓๗ แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกมันสำปะหลัง ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

(ที่มา : <http://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ. ๒๕๖๘)

ภาพที่ ๓๘ แสดงร้อยละแต่ละระดับชั้นความเหมาะสมสำหรับปลูกมันสำปะหลัง ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม
(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอนาเชือก, พ.ศ. ๒๕๖๘)

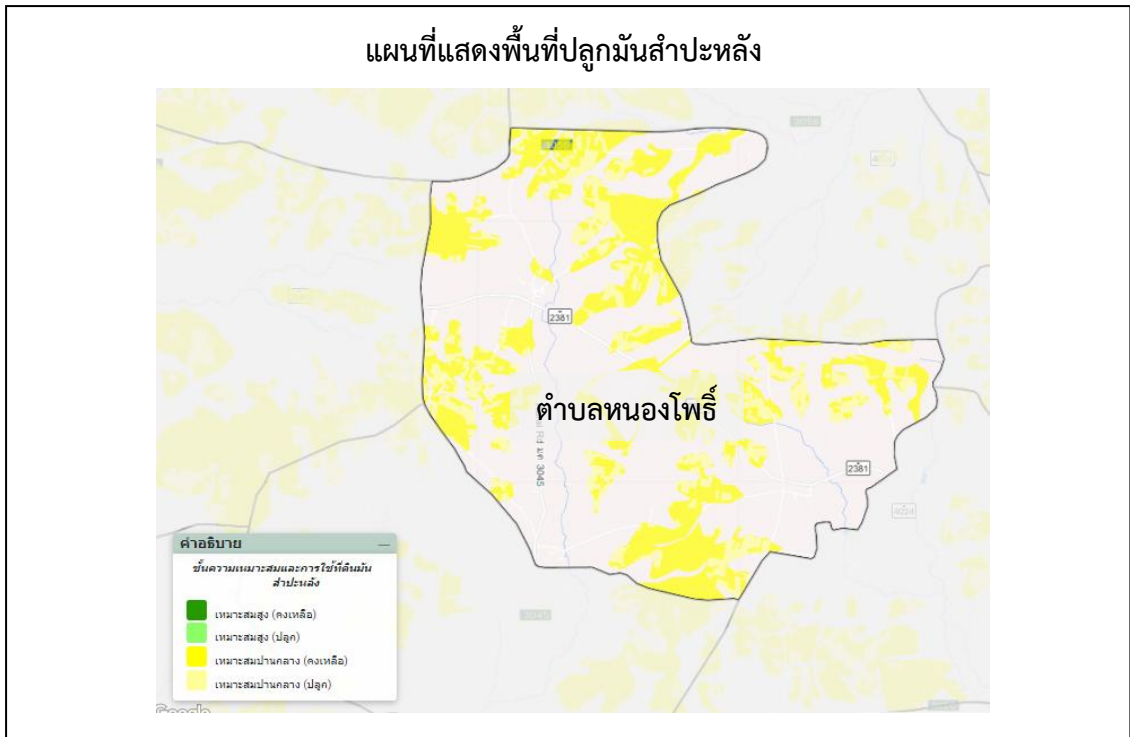
(๒) พื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง

ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม มีพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง จำนวน ๑,๑๓๐.๕๐ ไร่ โดยปลูกมากที่สุด คือ บ้านโพธิ์เงิน หมู่ ๑๐ จำนวน ๒๕๕.๗๕ ไร่ รองลงมา คือ บ้านโพธิ์ศรีเจริญ หมู่ ๗ จำนวน ๒๔๔ ไร่ และบ้านหนองโพธิ์ หมู่ ๑ จำนวน ๒๒๒ ไร่ ตามลำดับ

ตารางที่ ๓๕ แสดงพื้นที่ปลูกสำหรับปลูกมันสำปะหลัง ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

หมู่ที่	ตำบล	พื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง (ไร่)
๑	หนองโพธิ์	๒๒๒
๒	หัวหนอง	๒๒
๓	หนองบึง	๑๒๐
๔	หัวโสก	-
๕	คิมบง	๑๐๕
๖	สีเหล็กียม	๖๐.๒๕
๗	โพธิ์ศรีเจริญ	๒๔๔
๘	บึงสามัคคี	๕
๙	หัวหนองสามัคคี	๔๑.๕๐
๑๐	โพธิ์เงิน	๒๕๕.๗๕
๑๑	บงใหม่พัฒนา	๕๕
	รวม	๑,๑๓๐.๕๐

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอนาเชือก กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๘

ภาพที่ ๓๙ แสดงพื้นที่ปลูกปลูกมันสำปะหลัง ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม
(ที่มา : <http://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ. ๒๕๖๘)

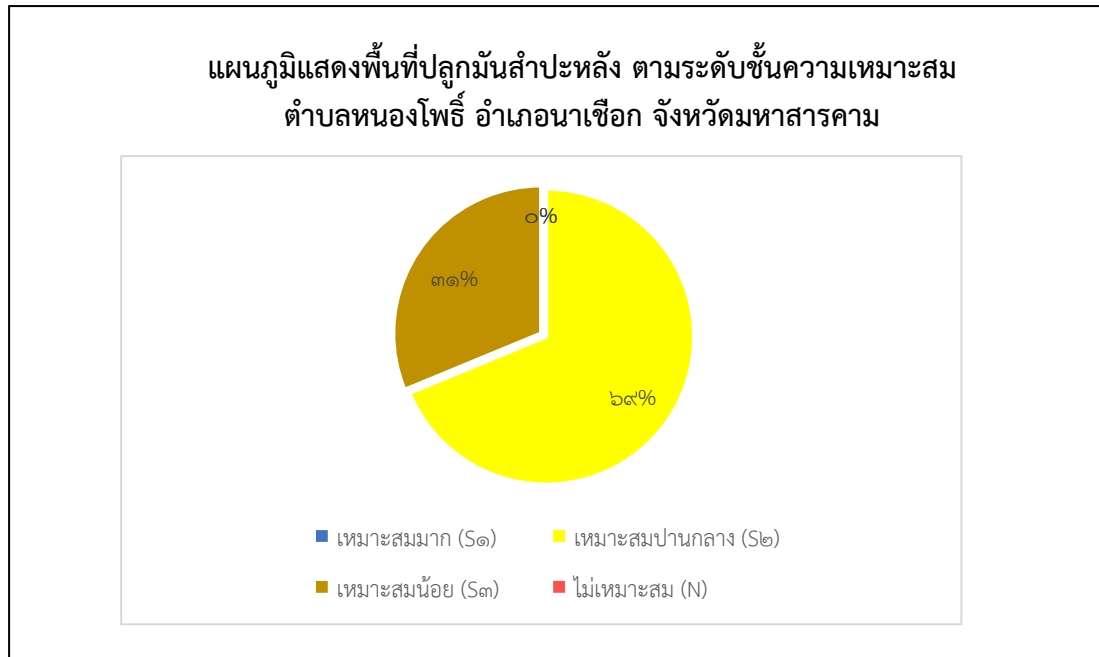
(๓) พื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง ตามระดับชั้นความเหมาะสม

ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคามมีพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง ตามระดับชั้นความเหมาะสม จำนวน ๑๐,๕๑๒.๙๔ ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมมาก (S๑) จำนวน - ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๐ พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S๒) จำนวน ๗,๒๒๙.๒๙ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๖๘.๗๗ พื้นที่เหมาะสมน้อย (S๓) จำนวน ๓,๒๘๓.๖๕ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๒๓ และพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) จำนวน - ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๐

ตารางที่ ๓๖ แสดงพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง ตามระดับชั้นความเหมาะสม ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

ตำบล	พื้นที่ปลูกตามระดับความเหมาะสมสำหรับการปลูกมันสำปะหลัง (ไร่)				
	เหมาะสมมาก (S1)	เหมาะสมปานกลาง (S2)	เหมาะสมน้อย (S3)	ไม่เหมาะสม (N)	รวมพื้นที่ทั้งหมด
หนองโพธิ์	-	๗,๒๒๙.๒๙	๓,๒๘๓.๖๕	-	๑๐,๕๑๒.๙๔

ที่มา : <http://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ. ๒๕๖๘

ภาพที่ ๔๐ แสดงร้อยละพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง ตามระดับชั้นความเหมาะสม ตำบลหนองโพธิ์
อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม
(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอนาเชือก, พ.ศ. ๒๕๖๘)

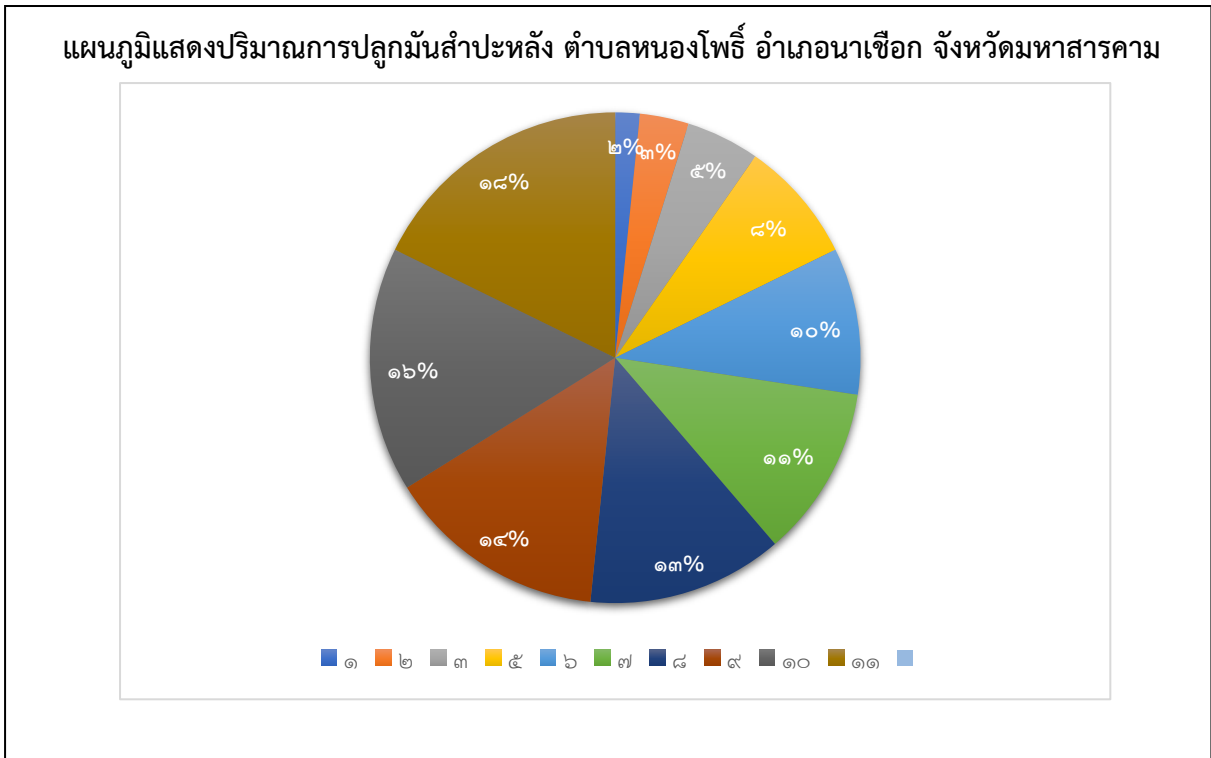
๒) ปริมาณการผลิต

ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม มีพื้นที่การปลูกมันสำปะหลัง
จำนวน ๑,๑๓๐.๕๐ ไร่ โดยปลูกมากที่สุด คือ บ้านโพธิ์เงิน หมู่ ๑๐ จำนวน ๒๕๕.๗๕ ไร่ รองลงมา
คือ บ้านโพธิ์ศรีเจริญ หมู่ ๗ จำนวน ๒๔๔ ไร่ และบ้านหนองโพธิ์ หมู่ ๑ จำนวน ๒๒๒ ไร่ ตามลำดับ

ตารางที่ ๓๗ แสดงปริมาณการผลิตมันสำปะหลัง ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

หมู่ที่	ครัวเรือน เกษตรกร	พื้นที่ปลูก (ไร่)	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (ตัน)
๑	๓๒	๒๒๒	๒๒๒	๗๓๒.๖	๐.๓๓
๒	๒	๒๒	๒๒	๗๒.๖	๐.๓๓
๓	๑๓	๑๒๐	๑๒๐	๓๙๖	๐.๓๓
๕	๑๗	๑๐๕	๑๐๕	๓๔๖.๕	๐.๓๓
๖	๗	๖๐.๒๕	๖๐.๒๕	๑๙๘.๘๒๕	๐.๓๓
๗	๓๙	๒๔๔	๒๔๔	๘๐๕.๒	๐.๓๓
๘	๑	๕	๕	๑๖.๕	๐.๓๓
๙	๖	๔๑.๕๐	๔๑.๕๐	๑๓๖.๙๕	๐.๓๓
๑๐	๓๐	๒๕๕.๗๕	๒๕๕.๗๕	๘๔๓.๙๗๕	๐.๓๓
๑๑	๑๐	๕๕	๕๕	๑๘๑.๕	๐.๓๓
รวม	๑๕๖	๑,๑๓๐.๕๐	๑,๑๓๐.๕๐	๓,๗๓๐.๖๕	๐.๓๓

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอนาเชือก กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๘

ภาพที่ ๔๑ แสดงปริมาณการปลูกมันสำปะหลัง ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก
จังหวัดมหาสารคาม
(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอนาเชือก, พ.ศ. ๒๕๖๘)

(๑) การใช้พันธุ์ดี

เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้พันธุ์ในท้องถิ่น โดยการใช้พันธุ์ในแปลงของตนเอง เป็นส่วนใหญ่ หากมีการขนย้ายหรือซื้อมาจากแหล่งมีการซื้อมาจากจังหวัดใกล้เคียง เช่น ขอนแก่น บุรีรัมย์ นครราชสีมา พันธุ์ที่นิยมปลูก คือ พันธุ์เกษตรศาสตร์ ๕๐ พันธุ์ระยอง ๗๒ พันธุ์ห้วยบง ๖๐ เป็นต้น

(๒) การเตรียมดิน

หากดินที่ทำการเพาะปลูกมันติดต่อกันหลายปีควรปรับปรุงดิน เพื่อรักษาระดับผลผลิตในระยะยาวด้วยการใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมักเปลือกมันชนิดเก่าค้ำปี (จากโรงแปงทั่วไป) ที่หาได้ในท้องถิ่น หรือ ปลูกพืชตระกูลถั่วต่างๆ หมุนเวียนบำรุงดิน ในกรณีที่ดินที่ประเภทหญ้าคา ควรใช้ ยาราวด้อพ หรือเครื่องถั่วต่างๆ ควรใช้ยาสตาร์เรน ฉีดพ่นยาจำกัดเสียก่อนการไถ จากนั้นไถครั้งแรกโดยไถกลับ วัชพืชก่อนปลูกด้วยผาน ๓ (อย่าเผาทำลายวัชพืช) ให้ลึกประมาณ ๒๐-๓๐ ซม. แล้วทิ้งระยะไว้ประมาณ ๒๐-๓๐ วัน เพื่อหมักวัชพืชเป็นปุ๋ยในดินต่อไป ไถพรวนด้วยผาน ๗ อีก ๑-๒ ครั้ง ตามความเหมาะสม และรีบ ปลูกโดยเร็ว ในขณะที่ดินยังมีความชื้นอยู่

(๓) การปลูก

ใช้ท่อนพันธุ์มันที่สด อายุ ๑๐-๑๒ เดือน ตัดทิ้งไว้ไม่เกินประมาณ ๑๕ วัน โดยตัดให้มีความยาวประมาณ ๒๐ ซม. มีตาไม่น้อยกว่า ๕ ตา เพื่อป้องกันเชื้อราและแมลง ควรจุ่มท่อนพันธุ์ในยา แคปแทน ๑.๖ ซีดี (๑๖๐ กรัม) ผสมร่วมกับบมาลาโรออน ๒๐ ซีซี ในน้ำ ๒๐ ลิตร ประมาณ ๕ นาที ก่อนปลูก

ปลูกเป็นแถวแนวตรง เพื่อสะดวกในการบำรุงรักษาและกำจัดวัชพืช โดยใช้ระยะระหว่างแถว ๑.๒๐ เมตร ระยะระหว่างต้น ๘๐ ซม. และปักท่อนพันธุ์ให้ตั้งตรงลึกในดินประมาณ ๑๐ ซม.

(๔) ระบบการให้น้ำ

อาศัยน้ำฝน และความชุ่มชื้นในดิน

(๕) การดูแลรักษา

สำหรับการปลูกในฤดูฝน สภาพดินชื้น ควรฉีดยาคุมวัชพืชด้วยยาไดยูรอน (คาแม็กซ์) หลังจากการปลูกทันที ไม่ควรเกิน ๓ วัน หรือก่อนต้นมันงอก หากฉีดหลังต้นมันงอกอาจทำให้ต้นมันเสียหายได้ ใช้ยาในอัตรา ๖ ซีต (๖๐๐ กรัม) ผสมน้ำ ๒๐๐ ลิตร ฉีดพ่นได้ประมาณ ๑ ไร่ครั้ง

(๖) การใส่ปุ๋ย

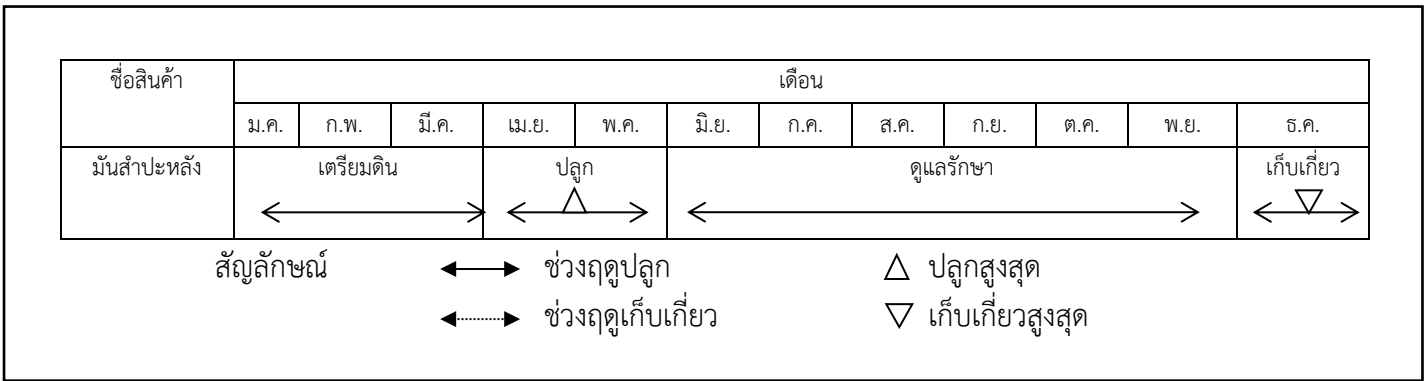
กำจัดวัชพืช ครั้งที่ ๑ ประมาณ ๓๐-๔๕ วัน หลังการปลูก โดยใช้รถไถเล็กเดินตาม หรือจานพรวนกำจัดวัชพืช ติดท้ายรถแทรกเตอร์ พร้อมทั้งใส่ปุ๋ย ๑๕-๑๕-๑๕ อัตรา ๒๕-๕๐ กก./ไร่ ห่างจากต้นมัน ๑ คืบ (๒๐ ซม.) จากนั้นใช้จอบกำจัดวัชพืชส่วนที่เหลือพร้อมกับกลับปุ๋ยไปด้วย หรือใส่ปุ๋ยโดยการขุดหลุมห่างจากโคนต้น ๑ คืบ แล้วกลบดินตามก็ได้ ข้อสำคัญควรใส่ปุ๋ยขณะที่ดินมีความชื้นอยู่ กำจัดวัชพืช ครั้งที่ ๒ ประมาณ ๖๐-๗๐ วัน หลังการปลูก โดยปฏิบัติเช่นเดียวกันกับครั้งแรก กำจัดวัชพืช ครั้งที่ ๓ ตามความจำเป็น โดยใช้จอบถาก หรือฉีดพ่นด้วยยากรัสม็อกโซน (ควรใช้ฝากรอบหัวฉีด เพื่อป้องกันไม่ให้ยาโดนตาและลำต้นมัน)

(๗) การเก็บเกี่ยว

ทำการเก็บเกี่ยวมันสำปะหลังในช่วงอายุที่เหมาะสม คือ ประมาณ ๑๐-๑๒ เดือน พร้อมทั้งวางแผนการเตรียมท่อนพันธุ์มันสำปะหลัง เพื่อการปลูกในคราวต่อไป ส่วนของต้นมันสำปะหลังที่ไม่ใช้ เช่น ใบ กิ่ง ก้าน หรือ ลำต้น ควรสับทิ้งไว้ในแปลง เพื่อให้เป็นปุ๋ยพืชสดในดินต่อไป

๔) ปฏิทินการเพาะปลูก

เกษตรกรในตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม มีการปลูกมันสำปะหลัง ดังนี้

ภาพที่ ๔๒ แสดงปฏิทินการเพาะปลูกมันสำปะหลังใน ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม (ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอนาเชือก, พ.ศ. ๒๕๖๘)

๕) ต้นทุนการผลิต

ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม มีต้นทุนการผลิตมันสำปะหลัง โดยเป็นพื้นนอกเขตชลประทานทั้งหมด มีต้นทุนการผลิต เป็นเงิน ๖,๔๒๐ บาท

ตารางที่ ๓๗ แสดงต้นทุนการผลิตมันสำปะหลัง ปี ๒๕๖๘ ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

รายละเอียดต้นทุนการผลิต/รายได้	จำนวนเงิน (บาท)
๑. การเตรียมดิน	
- ค่าไถตะ	.....๒๐๐.....บาท/ไร่
- ค่าไถแปร	.....๒๐๐.....บาท/ไร่
- ค่ายกร่องปลูก	.....๒๐๐.....บาท/ไร่
รวมต้นทุนการเตรียมดิน (๑)	.....๖๐๐.....บาท/ไร่
๒. การปลูก	
- ค่าท่อนพันธุ์ จำนวน.....๒,๔๐๐.....ท่อน/ไร่	.....๑,๐๐๐.....บาท/ไร่
- ค่าจ้างปลูก	.....๖๐๐.....บาท/ไร่
รวมต้นทุนการปลูก (๒)	.....๑,๖๐๐.....บาท/ไร่
๓. การกำจัดวัชพืช	
- ค่าสารเคมีกำจัดวัชพืช	.....๖๐๐.....บาท/ไร่
- ค่าจ้างพ่นสารเคมีกำจัดวัชพืช	.....๑๐๐.....บาท/ไร่
รวมต้นทุนการกำจัดวัชพืช (๓)	.....๗๐๐.....บาท/ไร่
๔. การใช้ปุ๋ย	
- ค่าปุ๋ยสูตร ๑๖-๘-๑๖ หรือ ๑๕-๑๕-๑๕ (ใส่ ๒ รอบ)	.....๑,๒๐๐.....บาท/ไร่
- ค่าปุ๋ยมูลไก่คูลูกดิน	.....๘๐๐.....บาท/ไร่
- ค่าแรงงานใส่ปุ๋ย (๒ครั้ง ใส่เอง)	.....-.....บาท/ไร่
รวมต้นทุนการใช้ปุ๋ย (๔)	.....๒,๒๐๐.....บาท/ไร่
๕. การกำจัดศัตรูพืช	
- สารเคมีฆ่าท่อนพันธุ์	.....๕๐.....บาท/ไร่
รวมต้นทุนการกำจัดศัตรูพืช (๕)	.....๕๐.....บาท/ไร่
๖. การเก็บเกี่ยว	
- ค่าจ้างแรงงานเก็บเกี่ยว	.....๖๐๐.....บาท/ไร่
รวมค่าใช้จ่ายเก็บเกี่ยว (๖)	.....๖๐๐.....บาท/ไร่
๗. การขนส่ง	
- ค่าขนส่ง	.....๘๗๐.....บาท/ไร่
รวมค่าใช้จ่ายในการขนส่ง (๗)	.....๘๗๐.....บาท/ไร่
๘. รวมต้นทุน ((๑)+(๒)+(๓)+(๔)+(๕)+(๖)+(๗))	.....๖,๔๒๐.....บาท/ไร่
สรุปรายได้เกษตรกร	

ตารางที่ ๓๗ แสดงต้นทุนการผลิตมันสำปะหลัง ปี ๒๕๖๔ ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม (ต่อ)

รายละเอียดต้นทุนการผลิต/รายได้	จำนวนเงิน (บาท)
- ๑. ผลผลิตที่ได้รับ	.....๓,๐๐๐.....กก./ไร่
- ๒. ราคาที่ขายได้	.....๒.๒๐.....บาท/กก.
- รวมรายได้ ๑.×๒. = ๓.	.....๖,๖๐๐.....บาท/ไร่
- ต้นทุน (ข้อ ๘) = ๔.	.....๖,๔๒๐.....บาท/ไร่
- กำไร (๓. - ๔.)	.....๑๘๐.....บาท/ไร่

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอนาเชือก กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๘)

๖) สถานการณ์การตลาด/วิถีการตลาด

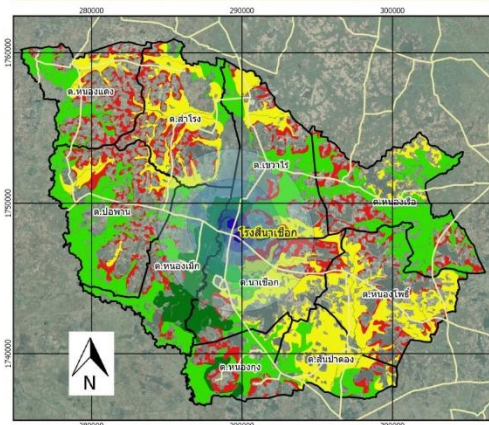
ความต้องการผลิตมันสำปะหลังในประเทศมีแนวโน้มขยายตัวเฉลี่ย ๓.๐-๔.๐% ต่อปี โดยมีแรงหนุนหลักมาจาก (๑) อุตสาหกรรมอาหารที่คาดว่าจะขยายตัวได้ ๓.๕-๔.๐% ต่อปี ในช่วงปี ๒๕๖๕-๒๕๖๗ ตามการฟื้นตัวของเศรษฐกิจหลังสถานการณ์ COVID-๑๙ คลี่คลายลง (ข้อมูลจาก Euromonitor) (๒) ความต้องการใช้เอทานอลมีแนวโน้มขยายตัวตามความต้องการใช้น้ำมันแก๊ซโซฮอล์ E๒๐ และ E๘๕ จากนโยบายสนับสนุนของภาครัฐ ประกอบกับการให้ความสำคัญด้านสุขอนามัยที่มากขึ้นของประชาชน ซึ่งกระตุ้นความต้องการแอลกอฮอล์ หรือผลิตภัณฑ์ที่มีแอลกอฮอล์เป็นส่วนประกอบ และ (๓) อุตสาหกรรมเอทานอลที่หันมาใช้มันสด มันเส้น และน้ำแป้ง มันสำปะหลัง เป็นวัตถุดิบมากขึ้นแทนปริมาณอ้อยและกากน้ำตาลที่ลดลงและมีราคาเพิ่มสูงขึ้น

(๑) วิถีการตลาด

ผลประกอบการปรับตัวดีขึ้นจากราคารับซื้อหัวมันสดที่สูงขึ้น โดยต้นทุนการเพาะปลูกมีทิศทางทรงตัว ขณะที่ความต้องการวัตถุดิบหัวมันสดจากภาคอุตสาหกรรมมีแนวโน้มเติบโตต่อเนื่อง ประกอบกับมาตรการภาครัฐในการรักษาเสถียรภาพของอุตสาหกรรมมันสำปะหลัง (อาทิ โครงการประกันรายได้สินค้าเกษตรเปี้ยต่ำ มาตรการอุดหนุนปริมาณผลผลิต) ทำให้เกษตรกรมีโอกาสทำกำไรได้เพิ่มขึ้น

(๒) แหล่งรับซื้อผลผลิต/ โรงงานแปรรูป

อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม มีโรงงานแหล่งรับซื้อผลผลิต รวม ๒ แห่ง

ภาพที่ ๔๓ แสดงแหล่งรับซื้อมันสำปะหลัง อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอนาเชือก, พ.ศ. ๒๕๖๘)

๒. ประเด็นปัญหา สภาพของปัญหาแนวทางการแก้ไข

ตารางที่ ๓๘ แสดงประเด็นปัญหา สภาพของปัญหาแนวทางการแก้ไข

ปัญหาและกลุ่มของปัญหา	สภาพของปัญหา	แนวทางการแก้ไข	หมู่บ้านและตำบลเป้าหมาย (พื้นที่/ชุมชนที่ประสบ ปัญหา)	ความสำคัญ เร่งด่วน
ด้านการผลิตสินค้าและ การตลาด ๑. ข้าว ๒. มันสำปะหลัง ๓. อ้อย	๑. ภัยพิบัติ (แล้ง) ๒. การระบาดของโรคและแล้ง ๓. ต้นทุนการผลิตสูง ๔. ขาดแคลนแหล่งเงินทุน ๕. ราคาตกต่ำ ไม่แน่นอน	๑. พัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เข้ามาช่วยเหลือเกษตรกรรุ่นเก่า ๒. ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาช่วยในการส่งเสริมการปฏิบัติ ๓. จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ต้นแบบเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีการผลิต ที่เหมาะสมให้แก่เกษตรกร รวมทั้งการสร้างต้นแบบในการปฏิบัติที่เหมาะสมเพื่อสร้าง แรงจูงใจและให้เกษตรกรเกิดความเชื่อมั่นในการตัดสินใจปฏิบัติตาม	ทุกหมู่บ้าน	มาก
ด้านเกษตรกรและองค์กร เกษตรกร ๑. ข้าว ๒. มันสำปะหลัง ๓. อ้อย	๑. ภัยพิบัติ (แล้ง) ๒. การระบาดของโรคและแล้ง ๓. ต้นทุนการผลิตสูง ขาด เกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ใน การปลูกพืช	๑. พัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เข้ามาช่วยเหลือเกษตรกรรุ่นเก่า ๒. ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาช่วยในการส่งเสริมการปฏิบัติ ๓. จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ต้นแบบเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีการผลิต ที่เหมาะสมให้แก่เกษตรกร รวมทั้งการสร้างต้นแบบในการปฏิบัติที่เหมาะสมเพื่อสร้าง แรงจูงใจและให้เกษตรกรเกิดความเชื่อมั่นในการตัดสินใจปฏิบัติตาม	ทุกหมู่บ้าน	มาก
ด้านการแปรรูปผลผลิตและ ผลิตภัณฑ์ ๑. ข้าว ๒. มันสำปะหลัง ๓. ขาดเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ ๒. ขาดมาตรฐานการรับรอง	๑. ภัยพิบัติ (แล้ง) ๒. การระบาดของโรคและแล้ง ๓. ต้นทุนการผลิตสูง ๔. ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์	๑. สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ให้กับเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกร ๒. สนับสนุนการผลิตสู่การรับรองมาตรฐาน ๓. วางแผนการผลิตทั้งในส่วนด้านการปลูกพืชและการแปรรูปให้สอดคล้องกัน ๔. สร้างแรงจูงใจและการรับรู้ให้เกษตรกรเห็นถึงความแตกต่างของราคาก่อนการ แปรรูปและหลังแปรรูปจำหน่าย	กลุ่มแปลงใหญ่/กลุ่มแม่บ้าน เกษตรกร/กลุ่มส่งเสริมอาชีพและ วิสาหกิจชุมชน	ปานกลาง

๒.๑ การวิเคราะห์จุดแข็ง – จุดอ่อน – โอกาส – อุปสรรค

- จุดแข็ง (Strengths : S)

๑. พื้นที่บางหมู่บ้านมีแหล่งน้ำธรรมชาติ / หนองน้ำ , สระน้ำ
๒. หลังฤดูกาลเก็บเกี่ยวสามารถปลูกพืชฤดูแล้งได้
๓. เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่เพาะปลูกเป็นของตนเอง
๔. มีวัฒนธรรมอันดีงาม ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมาก
๕. เกษตรกรมีความกระตือรือร้นที่จะเปลี่ยนแปลง
๖. มีกลุ่มเกษตรกร/กลุ่มอาชีพที่เข้มแข็ง เป็นกลุ่มเป้าหมายส่งเสริมได้

- จุดอ่อน (Weakness : w)

๑. พื้นดินขาดความอุดมสมบูรณ์
๒. ไม่มีระบบชลประทานที่ทั่วถึง
๓. ส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝนในการทำการเกษตร
๔. ขาดแคลนพันธุ์ดีในการเพาะปลูก
๕. ขาดอำนาจต่อรองเรื่องราคา
๖. เยาวชนขาดความรักต่ออาชีพการเกษตร
๗. ชุมชนขาดการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน
๘. ผลผลิตยังไม่ได้คุณภาพมาตรฐาน

- โอกาส (Opportunities : O)

๑. มีแหล่งรับซื้อผลผลิต
๒. มีหน่วยงานราชการให้ความรู้
๓. การสร้างเศรษฐกิจพอเพียง
๔. พัฒนาสินค้าบางชนิด เช่น ผ้าไหม ให้เป็นสินค้าโอท็อป (OTOP)
๕. มีแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรในพื้นที่

- อุปสรรค (Threats : T)

๑. ภัยธรรมชาติฝนแล้ง/น้ำท่วม
๒. ภาระหนี้สินที่เพิ่มมากขึ้น
๓. วัฒนธรรมภายนอกมีสิ่งยั่วยุให้จริยธรรมเสื่อมถอย/ค่านิยมของเกษตรกรเปลี่ยนไป
๔. หน่วยงานงบประมาณในท้องถิ่นให้การสนับสนุนน้อย / ไม่ได้รับการสนับสนุน
๕. ราคาสินค้าทางการเกษตรผัน

๓. การจัดทำ TOWS Matrix

๓.๑ การวิเคราะห์ TOWS Matrix ของตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

ตารางที่ ๓๙ แสดงการวิเคราะห์ตาราง TOWS Matrix

ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก	จุดแข็ง (S) ๑. พื้นที่บางหมู่บ้านมีแหล่งน้ำธรรมชาติ/หนองน้ำ, สระน้ำ ๒. เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่เพาะปลูกเป็นของตนเอง ๓. มีวัฒนธรรมอันดีงาม ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมาก ๔. เกษตรกรมีความกระตือรือร้นที่จะเปลี่ยนแปลง ๕. มีกลุ่มเกษตรกร/กลุ่มอาชีพที่เข้มแข็ง เป็นกลุ่มเป้าหมายส่งเสริมได้	จุดอ่อน (W) ๑. พื้นดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ๒. ไม่มีระบบชลประทานที่ทั่วถึง ๓. ส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝนในการทำเกษตร ๔. ขาดแคลนพันธุ์ดีในการเพาะปลูก ๕. ขาดอำนาจต่อรองเรื่องราคา ๖. ยาวชนขาดความรักต่ออาชีพการเกษตร ๗. ชุมชนขาดการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ๘. ผลผลิตยังไม่ได้คุณภาพมาตรฐาน
โอกาส (O) ๑. มีแหล่งรับซื้อผลผลิต ๒. มีหน่วยงานราชการให้ความรู้ ๓. การสร้างเศรษฐกิจพอเพียง ๔. พัฒนาสินค้าบางชนิด เช่น ผ้าไหมให้เป็นสินค้าโอท็อป (OTOP) ๕. มีแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรในพื้นที่	กลยุทธ์เชิงรุก (SO) ๑. ส่งเสริมการดำเนินงานพัฒนาการเกษตรในรูปแบบกลุ่ม เช่น แปลงใหญ่ วิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ๒. ส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า	กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) ๑. ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพผลผลิตสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐาน ๒. ดำเนินงานส่งเสริมความรู้ด้านการเกษตรให้แก่เยาวชน/กลุ่มยุวเกษตรกร ๓. ส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรอง ฯ
อุปสรรค (T) ๑. ภัยธรรมชาติฝนแล้ง/น้ำท่วม ๒. ภาระหนี้สินที่เพิ่มมากขึ้น ๓. วัฒนธรรมภายนอกมีสิ่งยั่วยุให้จริยธรรมเสื่อมถอย/ค่านิยมของเกษตรกรเปลี่ยนไป ๔. หน่วยงานงบประมาณในท้องถิ่นให้การสนับสนุนน้อย ๕. ราคาสินค้าทางการเกษตรไม่แน่นอน	กลยุทธ์ป้องกัน (ST) ๑. สร้างตลาดแบบขายตรง ผู้ผลิตขายสินค้าให้ผู้บริโภคโดยตรง	กลยุทธ์เชิงรับ (WT) ๑. ส่งเสริมให้เกษตรกรนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้

๓.๒ การกำหนดกลยุทธ์ที่ได้จากการทำ TOWS Matrix ดังนี้

๑. กลยุทธ์เชิงรุก

๑.๑ ส่งเสริมการดำเนินงานพัฒนาการเกษตรในรูปแบบกลุ่ม เช่น แปลงใหญ่

วิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

๑.๒ ส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า

๒. กลยุทธ์เชิงแก้ไข

๒.๑ ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพผลผลิตสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐาน

๒.๒ ดำเนินงานส่งเสริมความรู้ด้านการเกษตรให้แก่เยาวชน/กลุ่มยุวเกษตรกร

๒.๓ ส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรอง การจัดหาปัจจัยการผลิต และ

การจัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์

๓. กลยุทธ์ป้องกัน

๓.๑ สร้างตลาดแบบขายตรง (ผู้ผลิตขายสินค้าให้ผู้บริโภคโดยตรง)

๔. กลยุทธ์เชิงรับ

๔.๑ ส่งเสริมให้เกษตรกรนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้

*****

บทที่ ๓
ทิศทาง/แนวทางการพัฒนา

๑. แนวทางการพัฒนา

๑.๑ พัฒนาการผลิตรายสินค้า (พืช/ปศุสัตว์/ประมง)

๑.๑.๑ ข้าว

๑) เป้าหมาย/เป้าประสงค์

- พัฒนาการผลิตข้าวให้ได้คุณภาพ ได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร GAP หรืออินทรีย์
- เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าว โดยการเพิ่มผลผลิต และลดต้นทุนการผลิต ให้ได้ร้อยละ ๒๐
- เกิดการเชื่อมโยงของกลุ่มเกษตรกร เกิดการบูรณาการร่วมกันในด้านการผลิต การตลาด การแปรรูปสินค้าเกษตร

๒) กลยุทธ์/วิธีการดำเนินงาน

- กลยุทธ์ที่ ๑ กลยุทธ์เชิงรุก
  - โครงการที่ ๑ ส่งเสริมการดำเนินงานพัฒนาการเกษตรในรูปแบบกลุ่ม เช่น แปลงใหญ่ วิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
  - โครงการที่ ๒ ส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า
- กลยุทธ์ที่ ๒ กลยุทธ์เชิงแก้ไข
  - โครงการที่ ๑ ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพผลผลิตสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐาน
  - โครงการที่ ๒ ส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรอง การจัดหาปัจจัยการผลิต และการจัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์
- กลยุทธ์ที่ ๓ กลยุทธ์ป้องกัน
  - โครงการที่ ๑ สร้างตลาดแบบขายตรง (ผู้ผลิตขายสินค้าให้ผู้บริโภคโดยตรง)
- กลยุทธ์ที่ ๔ กลยุทธ์เชิงรับ
  - โครงการที่ ๑ ส่งเสริมให้เกษตรกรนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้

๑.๑.๒ มันสำปะหลัง

๑) เป้าหมาย/เป้าประสงค์

- เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลัง โดยการเพิ่มผลผลิต และลดต้นทุนการผลิต ให้ได้ร้อยละ ๒๐
- เกิดการเชื่อมโยงของกลุ่มเกษตรกร เกิดการบูรณาการร่วมกันในด้านการผลิต การตลาด การแปรรูปสินค้าเกษตร

๒) กลยุทธ์/วิธีการดำเนินงาน

- กลยุทธ์ที่ ๑ กลยุทธ์เชิงรุก
  - โครงการที่ ๑ ส่งเสริมการดำเนินงานพัฒนาการเกษตรในรูปแบบกลุ่ม เช่น แปลงใหญ่ วิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

กลยุทธ์ที่ ๒ กลยุทธ์เชิงแก้ไข
 โครงการที่ ๑ ส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรอง การจัดหาปัจจัยการผลิต และการจัดตั้งธนาคารพันธุมันสะอาด

กลยุทธ์ที่ ๓ กลยุทธ์ป้องกัน

โครงการที่ ๑ สร้างตลาดแบบขายตรง (ผู้ผลิตขายสินค้าให้ผู้บริโภคโดยตรง)

กลยุทธ์ที่ ๔ กลยุทธ์เชิงรับ

โครงการที่ ๑ ส่งเสริมให้เกษตรกรนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้

๑.๒ พัฒนาเกษตรกร/กลุ่ม/องค์กร

๑.๒.๑ YSF

๑) เป้าหมาย/เป้าประสงค์

เกษตรกรรายอื่นได้

- YSF มีองค์ความรู้ ความสามารถถ่ายทอดความรู้ เผยแพร่องค์ความรู้ให้แก่

- YSF มีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายการดำเนินการ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน

ในทุกด้าน

๒) กลยุทธ์/วิธีการดำเนินงาน

กลยุทธ์เชิงรุก

แปลงใหญ่ วิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

โครงการที่ ๑ ส่งเสริมการดำเนินงานพัฒนาการเกษตรในรูปแบบกลุ่ม เช่น

กลยุทธ์เชิงแก้ไข

กลุ่มยุวเกษตรกร/YSF

โครงการที่ ๑ ดำเนินงานส่งเสริมความรู้ด้านการเกษตรให้แก่เยาวชน/

กลยุทธ์เชิงรับ

โครงการที่ ๑ ส่งเสริมให้เกษตรกรนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้

๑.๒.๒ วิสาหกิจชุมชน

๑) เป้าหมาย/เป้าประสงค์

ตรงตามความต้องการของตลาด

- พัฒนาสินค้าของวิสาหกิจชุมชนให้ได้คุณภาพ มาตรฐาน

- พัฒนาการแปรรูปสินค้าของวิสาหกิจชุมชนให้มีความหลากหลาย

๒) กลยุทธ์/วิธีการดำเนินงาน

เช่น แปลงใหญ่ วิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

กลยุทธ์เชิงรุก

โครงการที่ ๑ ส่งเสริมการดำเนินงานพัฒนาการเกษตรในรูปแบบกลุ่ม

โครงการที่ ๒ ส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า

กลยุทธ์เชิงแก้ไข

โครงการที่ ๑ ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพผลผลิตสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐาน

การผลิต และการจัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์

โครงการที่ ๒ ส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรอง การจัดหาปัจจัย

กลยุทธ์ป้องกัน

โครงการที่ ๑ สร้างตลาดแบบขายตรง (ผู้ผลิตขายสินค้าให้ผู้บริโภคโดยตรง)

กลยุทธ์เชิงรับ

โครงการที่ ๑ ส่งเสริมให้เกษตรกรนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้

๑.๒.๓ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร/กลุ่มยุวเกษตรกร/กลุ่มส่งเสริมอาชีพ

๑) เป้าหมาย/เป้าประสงค์

- พัฒนาสินค้าของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร/กลุ่มยุวเกษตรกร/กลุ่มส่งเสริมอาชีพ

ให้ได้คุณภาพ มาตรฐาน

- พัฒนาการแปรรูปสินค้าของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร/กลุ่มยุวเกษตรกร/กลุ่ม

ส่งเสริมอาชีพให้มีความหลากหลาย ตรงตามความต้องการของตลาด

- เสริมองค์ความรู้ทางเทคโนโลยีการผลิตการเกษตร เศรษฐกิจพอเพียง ให้แก่

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร/กลุ่มยุวเกษตรกร/กลุ่มส่งเสริมอาชีพ

๒) กลยุทธ์/วิธีการดำเนินงาน

กลยุทธ์เชิงรุก

โครงการที่ ๑ ส่งเสริมการดำเนินงานพัฒนาการเกษตรในรูปแบบกลุ่ม เช่น

แปลงใหญ่ วิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

โครงการที่ ๒ ส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า

กลยุทธ์เชิงแก้ไข

โครงการที่ ๑ ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพผลผลิตสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐาน

โครงการที่ ๒ ส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรอง การจัดหาปัจจัย

การผลิต และการจัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์

กลยุทธ์ป้องกัน

โครงการที่ ๑ สร้างตลาดแบบขายตรง (ผู้ผลิตขายสินค้าให้ผู้บริโภคโดยตรง)

กลยุทธ์เชิงรับ

โครงการที่ ๑ ส่งเสริมให้เกษตรกรนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้

๑.๒.๔ แปลงใหญ่

๑) เป้าหมาย/เป้าประสงค์

- พัฒนาสินค้าของแปลงใหญ่ให้ได้คุณภาพ มาตรฐาน

- พัฒนาการแปรรูปสินค้าของแปลงใหญ่ให้มีความหลากหลาย ตรงตามความ

ต้องการของตลาด

๒) กลยุทธ์/วิธีการดำเนินงาน

กลยุทธ์เชิงรุก

โครงการที่ ๑ ส่งเสริมการดำเนินงานพัฒนาการเกษตรในรูปแบบกลุ่ม เช่น

แปลงใหญ่ วิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

โครงการที่ ๒ ส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า

กลยุทธ์เชิงแก้ไข

โครงการที่ ๑ ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพผลผลิตสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐาน

โครงการที่ ๒ ส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรอง การจัดหาปัจจัยการผลิต และการจัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์

กลยุทธ์ป้องกัน

โครงการที่ ๑ สร้างตลาดแบบขายตรง (ผู้ผลิตขายสินค้าให้ผู้บริโภคโดยตรง)

กลยุทธ์เชิงรับ

โครงการที่ ๑ ส่งเสริมให้เกษตรกรนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้

๑.๒.๕ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

๑) เป้าหมาย/เป้าประสงค์

- พัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ให้สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่เกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- พัฒนาเกษตรกรต้นแบบให้มีองค์ความรู้ และมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้

๒) กลยุทธ์/วิธีการดำเนินงาน

กลยุทธ์ที่ ๑ กลยุทธ์เชิงรุก

โครงการที่ ๒ ส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า

กลยุทธ์ที่ ๒ กลยุทธ์เชิงแก้ไข

โครงการที่ ๑ ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพผลผลิตสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐาน

กลยุทธ์ที่ ๓ กลยุทธ์เชิงรับ

โครงการที่ ๑ ส่งเสริมให้เกษตรกรนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้

๑.๓ พัฒนาพื้นที่และทรัพยากรการเกษตร

๑.๓.๑ ที่ดิน

๑) เป้าหมาย/เป้าประสงค์

- ส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่เกษตรตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ ด้วยการน้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้

๒) กลยุทธ์/วิธีการดำเนินงาน

กลยุทธ์ที่ ๑ กลยุทธ์เชิงรับ

โครงการที่ ๑ ส่งเสริมให้เกษตรกรนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้

๑.๓.๒ แหล่งน้ำ

๑) เป้าหมาย/เป้าประสงค์

- พัฒนาแหล่งน้ำการเกษตรให้เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร ให้เกิดความยั่งยืน ด้วยการน้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้

๒) กลยุทธ์/วิธีการดำเนินงาน

กลยุทธ์ที่ ๑ กลยุทธ์เชิงรับ

โครงการที่ ๑ ส่งเสริมให้เกษตรกรนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้

*****

๒. ตารางสรุปโครงการและงบประมาณตามแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล

ตารางที่ ๔๐ ตารางสรุปโครงการและงบประมาณตามแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล

ประเภท/ด้าน	โครงการ	วัตถุประสงค์	เป้าหมาย	พื้นที่ดำเนินการ (ระบุ หมู่บ้าน/ ตำบล เป้าหมาย)	วิธีดำเนินงาน	ปริมาณงาน/งบประมาณ										ผู้รับผิดชอบ
						ปี ๒๕๖๖		ปี ๒๕๖๗		ปี ๒๕๖๘		ปี ๒๕๖๙		ปี ๒๕๗๐		
						งาน	งปม.	งาน	งปม.	งาน	งปม.	งาน	งปม.	งาน	งปม.	
พัฒนาการผลิตสินค้า	๑. โครงการ ส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์	พัฒนาการผลิตข้าวให้ได้คุณภาพ ได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร อินทรีย์	๒ กลุ่มๆ ละ ๒๐ ราย	ม.๒, ๓	๑. ถ่ายทอดความรู้ตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร ๒. สนับสนุนปัจจัยการผลิต	๒ กลุ่ม	๘๐๐,๐๐๐	๒ กลุ่ม	๖๐๐,๐๐๐	๒ กลุ่ม	๖๐๐,๐๐๐	๒ กลุ่ม	๖๐๐,๐๐๐	๒ กลุ่ม	๖๐๐,๐๐๐	สนง.เกษตรอำเภอ นาเชือก, อบต.หนองโพธิ์
พัฒนาเกษตรกร/กลุ่ม/องค์กร	๑. โครงการ ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางการเกษตร และส่งเสริมการเชื่อมโยงเครือข่ายการดำเนินการเกษตรกรรุ่นใหม่	เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ทางการเกษตร และส่งเสริมการเชื่อมโยงเครือข่ายการดำเนินการ	YSF ๒๐ ราย	ม.๑- ม.๑๑	๑. ถ่ายทอดความรู้/ศึกษาดูงานการแปรรูปสินค้าเกษตร ๒. สนับสนุนปัจจัยการผลิต	๒๐ ราย	๒๐,๐๐๐	๒๐ ราย	๒๐,๐๐๐	๒๐ ราย	๒๐,๐๐๐	๒๐ ราย	๒๐,๐๐๐	๒๐ ราย	๒๐,๐๐๐	สนง.เกษตรอำเภอ นาเชือก, อบต.หนองโพธิ์
	๒. โครงการ พัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ให้สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่เกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ	เพื่อพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ให้สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่เกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ	๑ ศูนย์	ม.๓	สนับสนุนปัจจัยการผลิต	๑ ศูนย์	๑๐,๐๐๐	๑ ศูนย์	๑๐,๐๐๐	๑ ศูนย์	๑๐,๐๐๐	๑ ศูนย์	๑๐,๐๐๐	๑ ศูนย์	๑๐,๐๐๐	สนง.เกษตรอำเภอ นาเชือก, อบต.หนองโพธิ์

ตารางที่ ๔๐ ตารางสรุปโครงการและงบประมาณตามแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล (ต่อ)

ประเภท/ด้าน	โครงการ	วัตถุประสงค์	เป้าหมาย	พื้นที่ดำเนินการ (ระบุหมู่บ้าน/ตำบล เป้าหมาย)	วิธีดำเนินงาน	ปริมาณงาน/งบประมาณ										ผู้รับผิดชอบ
						ปี ๒๕๖๖		ปี ๒๕๖๗		ปี ๒๕๖๘		ปี ๒๕๖๙		ปี ๒๕๗๐		
						งาน	งปม.	งาน	งปม.	งาน	งปม.	งาน	งปม.	งาน	งปม.	
พัฒนาพื้นที่ ทรัพยากร การเกษตร	๑. โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจ พอเพียง	เพื่อส่งเสริมการ พัฒนาพื้นที่ เกษตรตาม แนวทางเกษตร ทฤษฎีใหม่ ด้วย การน้อมนำหลัก เศรษฐกิจ พอเพียงมาปรับ ใช้	๑๕๐ ราย	ม.๑-ม.๑๑ หมู่ละ ๑๐ ราย	๑. การถ่ายทอด ความรู้ตาปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง ๒. สนับสนุน ปัจจัยการผลิต พืชผัก/ผลไม้/พันธุ์ สัตว์ และพันธุ์ปลา	๑๕๐ ราย	๒๐๐,๐๐๐	๑๕๐ ราย	๒๐๐,๐๐๐	๑๕๐ ราย	๒๐๐,๐๐๐	๑๕๐ ราย	๒๐๐,๐๐๐	๑๕๐ ราย	๒๐๐,๐๐๐	สนง.เกษตร อำเภอหนองโพธิ์
การแปรรูป ผลผลิต และพัฒนา ผลิตภัณฑ์	๑. โครงการ ส่งเสริมการ พัฒนาการแปรรูปสินค้าเกษตร	เพื่อพัฒนา สินค้าของ วิสาหกิจชุมชน ให้ได้คุณภาพ มาตรฐาน มี ความ หลากหลาย ตรง ตามความ ต้องการของ ตลาด	๕ กลุ่ม ที่มีศักยภาพ	ม.๑-ม.๑๑	๑. ถ่ายทอด ความรู้/ศึกษา งานการแปรรูป สินค้าเกษตร ๒. สนับสนุน ปัจจัยการผลิต	๕ กลุ่ม	๕๐๐,๐๐๐	๕ กลุ่ม	๕๐๐,๐๐๐	๕ กลุ่ม	๕๐๐,๐๐๐	๕ กลุ่ม	๕๐๐,๐๐๐	๕ กลุ่ม	๕๐๐,๐๐๐	สนง.เกษตร อำเภอหนองโพธิ์

บรรณานุกรม

กรมการปกครอง.๒๕๖๒. ฝ่ายทะเบียนและบัตรอำเภอณาเชือก จังหวัดมหาสารคาม.จำนวนประชากรในอำเภอ
นาเชือก. กระทรวงมหาดไทย.

กระทรวงคมนาคม. **ชั้นข้อมูลเส้นทางถนน** (ข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์)

กรมควบคุมมลพิษ. ๒๕๖๒ **รายงานสถานการณ์และคุณภาพอากาศประเทศไทย** แหล่งที่มา :

<http://air๔thai.pcd.go.th/webV๒/station.php?station=๔๖t>

กรมพัฒนาที่ดิน. **ชั้นข้อมูลชุดดิน** (ข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์)

กรมส่งเสริมการเกษตร. **แหล่งน้ำในอำเภอณาเชือก** แหล่งที่มา : <http://ssmap.doae.go.th/ssmap/>

กรมพัฒนาที่ดิน. **การใช้ประโยชน์ที่ดิน** (ข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์)

กรมพัฒนาที่ดิน. **ระดับความเหมาะสมของพื้นที่** (ข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์)

กรมชลประทาน. **ข้อมูลโครงการอ่างเก็บน้ำห้วยค้อ** แหล่งที่มา

:<http://mahasarakham.rid.go.th/content๘.htm>

กรมส่งเสริมการเกษตร. ๒๕๖๒. **รายงานผลการวาดแปลง** แหล่งที่มา :

<http://ssmap.doae.go.th/geofarmer/>

กรมส่งเสริมการเกษตร. ๒๕๖๑. **ระบบสารสนเทศการผลิตทางการเกษตร**

แหล่งที่มา : <https://production.doae.go.th/>

เว็บไซต์ไทยตำบลดอทคอม. **ข้อมูลตำบลศรีสุข อำเภอสีชมพู ขอนแก่น** แหล่งที่มา :

<http://www.thaitambon.com/tambon/๔๐๐๖๐๒>

สำนักงานที่ดินจังหวัดขอนแก่น สาขาสีชมพู.๒๕๕๓. **พื้นที่ถือครองของประชากรอำเภอสีชมพู.**

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ๒๕๖๒. **ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด แบบปริมาณลูกโซ่**

(ปีอ้างอิง พ.ศ. ๒๕๔๕) **จำแนกตามสาขาการผลิต จังหวัดมหาสารคาม.** แหล่งที่มา :

<http://service.nso.go.th/nso/web/statseries/statseries๑๕.html>

ภาคผนวก

โครงการ ส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์

๑. หลักการและเหตุผล

ตามที่ภาครัฐได้เชื่อมโยงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติเข้ากับแผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ของประเทศไทย และยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ๒๐ ปี ระหว่างปี ๒๕๖๐ ถึง ปี ๒๕๗๙ โดยน้อม เอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมที่อยู่ และใช้ หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดชบรมนาถบพิตร มาเป็นแนวทางในการ ดำเนินนโยบาย เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และยกระดับรายได้ของประชาชน แก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างการผลิต ภาคเกษตร เสริมสร้างความมั่นคงทางอาหาร พัฒนาโภชนาการและความปลอดภัยด้านอาหาร เพื่อนำไปสู่ ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ของประชาชนและประเทศชาติ ซึ่งสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทร เทพยวราภรณ์ รัชกาลที่ ๑๐ ก็ทรงมีพระปณิธานแน่วแน่ที่จะสานต่อโครงการพระราชดำริของพระราชบิดา เพื่อ ช่วยเหลือประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

เกษตรกรในตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม มีอาชีพหลัก คือการทำเกษตรกรรม ซึ่งข้าวเป็นพืชหลักในการทำเกษตรของตำบล ในพื้นที่ตำบลมีการรวมกลุ่มกันของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเป็น วิสาหกิจชุมชน กลุ่มแปลงใหญ่ข้าว ศูนย์ข้าวชุมชน เพื่อร่วมพัฒนารูปแบบการผลิต การตลาดข้าว แต่เนื่องจาก สมาชิก ส่วนมากเป็นผู้สูงอายุซึ่งการทำกรผลิตข้าวนั้นเป็นไปได้ด้วยความลำบาก ในการผลิต การรักษาคุณภาพ ผลผลิต จึงจำเป็นอย่างมากในการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่ นำมาใช้เพื่อลดปัญหา การขาดแคลนแรงงาน และลดต้นทุนการผลิต เพื่อเพิ่มผลผลิตเมล็ดพันธุ์ในการทำนาแต่ละฤดูการผลิต

ดังนั้น เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนาเชือก จังหวัด มหาสารคาม การจัดหาเครื่องจักรกลการเกษตรมาใช้ในระบบการผลิตข้าว จะทำให้กลุ่มเกษตรกรสามารถนำ เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่มีความหลากหลายมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาศักยภาพความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ กลุ่ม/ชุมชน โดยใช้เทคโนโลยีนวัตกรรมสมัยใหม่ เพื่อที่จะพัฒนาและต่อยอดด้านคุณภาพมาตรฐาน การแปรรูป การสร้างมูลค่าเพิ่ม และเชื่อมโยงการตลาด รวมไปถึงการสร้างโอกาสในการเพิ่มคุณภาพผลผลิต ผลตอบแทน จากการผลิต และการลดต้นทุนการผลิต ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างมั่นคงและยั่งยืนสืบไป

๒. วัตถุประสงค์

๑. เพื่อส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพ
๒. เพื่อผลิตสินค้าได้เพียงพอต่อความต้องการของตลาดได้
๓. เพื่อพัฒนาศักยภาพความเข้มแข็งในการบริหารจัดการกลุ่ม โดยใช้เทคโนโลยีนวัตกรรมสมัยใหม่ ต่อยอดด้านคุณภาพมาตรฐาน แปรรูป สร้างมูลค่าเพิ่ม และเชื่อมโยงการตลาด

๓. เป้าหมาย

วิสาหกิจชุมชน/กลุ่มแปลงใหญ่/กลุ่มเกษตรกร/ศูนย์ข้าวชุมชนผู้ผลิตข้าวที่มีศักยภาพ จำนวน ๑ กลุ่มๆ ละ ๒๐ ราย

๔. ระยะเวลาดำเนินงาน

เดือนตุลาคม ๒๕๖๘ – เดือนกันยายน ๒๕๖๙

๕. พื้นที่ดำเนินการ

๑. กลุ่มแปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๒ บ้านหัวหนอง ตำบลหนองโพธิ์
๒. กลุ่มแปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๓ บ้านหนองบึง ตำบลหนองโพธิ์

๖. กิจกรรม

๑. ถ่ายทอดความรู้ตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร
๒. สนับสนุนปัจจัยการผลิต

๗. วิธีการดำเนินงาน

๑. ขั้นเตรียมการ
  - ประชุมกลุ่มเกษตรกร เพื่อชี้แจงรายละเอียดโครงการ วิเคราะห์ศักยภาพกลุ่ม และหาความต้องการพัฒนาร่วมกัน
๒. ขั้นดำเนินงาน
  - จัดทำแผนงานโครงการขอรับการสนับสนุนงบประมาณ
  - แต่งตั้งคณะทำงาน ผู้รับผิดชอบโครงการ
  - อบรมให้ความรู้ ถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต ศึกษาดูงาน
  - จัดซื้อ/สนับสนุนปัจจัยการผลิต
๓. ประเมินผลการดำเนินงาน
  - ให้มีการประชุมรายงานผลการดำเนินงานโครงการ และประเมินผลการดำเนินงานโครงการทุกเดือน

๘. งบประมาณ

๑. จัดซื้อเครื่องคัดแยกและทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์ จำนวน ๑ ชุด/กลุ่ม	เป็นเงิน ๑,๓๐๐,๐๐๐ บาท
๒. จัดซื้อกระสอบบรรจุภัณฑ์ จำนวน ๕๐๐ใบ/กลุ่ม	เป็นเงิน ๕๐,๐๐๐ บาท
๓. จัดซื้อเครื่องเย็บกระสอบบรรจุภัณฑ์ จำนวน ๑ ชุด/กลุ่ม	เป็นเงิน ๓๐,๐๐๐ บาท
๔. จัดซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวอินทรีย์ จำนวน ๔,๐๐๐ กระสอบๆ ละ ๖๕๐ บาท	เป็นเงิน ๒,๖๐๐,๐๐๐ บาท
๕. ค่าอาหารกลางวันสำหรับเกษตรกร จำนวน ๑๐๐ รายๆ ละ ๑ มื้อๆ ละ ๑๐๐ บาท จำนวน ๒ วัน	เป็นเงิน ๒๐,๐๐๐ บาท
๕. ค่าอาหารกลางวันสำหรับเกษตรกร จำนวน ๑๐๐ รายๆ ละ ๒ มื้อๆ ละ ๒๕ บาท จำนวน ๒ วัน	เป็นเงิน ๑๐,๐๐๐ บาท
จำนวนงบประมาณรวมทั้งสิ้น	เป็นเงิน ๔,๐๑๐,๐๐๐ บาท

๙. ผลที่คาดว่าจะได้รับและตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงาน

๑. กลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการสามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพ
๒. กลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการสามารถผลิตสินค้าได้เพียงพอต่อความต้องการของตลาด
๓. กลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการสามารถมีศักยภาพความเข้มแข็งในการบริหารจัดการกลุ่ม โดยใช้เทคโนโลยีนวัตกรรมสมัยใหม่ ต่อยอดด้านคุณภาพมาตรฐาน แปรรูป สร้างมูลค่าเพิ่ม และเชื่อมโยงการตลาด

๑๐. ผู้รับผิดชอบ

ประธานวิสาหกิจชุมชน/กลุ่มแปลงใหญ่/กลุ่มเกษตรกร/ศูนย์ข้าวชุมชนผู้ผลิตข้าวที่เข้าร่วมโครงการ